ESCHIL, SOFOCLE, EURIPIDE

TEATRU

(PERŞII, ANTIGONA, TROIENELE) PREFAŢĂ DE TACHE AURELIAN

E D I T U R A
T I N E R E T U L U I
Textele din acest volum sînt reproduse după ediţiile:
Tragicii greci: ANTOLOGIE, E.S.P.L.A., 1958 („Antigona" în romî- neşte de *George Florin* şi „Troienele" în ro- mîneşte de *Dan Botta)* şi *Eschil:* PERŞII* CEI ŞAPTE CONTRA THEBEI, E.P.L., B.p.t., 1961 („Perşii" în romîneşte de *Eusebiu Camilar*

)P R E F A Ţ Ă

TRAGICII GRECI
MARTORI ŞI POVESTITORI AI VEACULUI LOR

In secolul al V-lea î.e.ntimpul in care au trăit cei trei mari tragici ai antichităţii elene — Eschil, Sofocle si Euripide — societatea sclavagistă cunoaşte în vechea Grecie o mare dezvoltare, întemeindu-se pe folosirea largă a muncii sclavilor atît în agricultură, cît şi în atelierele meşteşugăreşti, navigaţie, comerţ etc. Exploatarea nemiloasă a clasei sclavilor a contribuit la înflorirea economică a cetăţilor greceşti şi în primul rînd a Atenei, devenită în secolul al V-lea î.e.n. unul din cele mai importante centre economice, politice şi cultu- rale.

Neobişnuita înflorire a vieţii social-cuiturale a Atenei se datoreşte în primul rînd faptului că bunurile materiale erau create, în marea lor majoritate, de sclavi.

Astfel, o partea cetăţenilor (a oamenilor liberi — n.n.) , care aveau înclinaţii spre cugetare şi artă, se puteau dedica filozofiei, literelor, sculpturii etc., spre deosebire de stadiul istoric anterior al comunei primitive, în care toţi oamenii erau nevoiţi doar să-şi agonisească mijloacele existenţei de fiecare zi.

Operele de artă şi creaţiile culturale ale timpului constituie o oglindă fidelă a evenimentelor şi frămîntă- rilor sociale, ceea ce confirmă din plin justeţea tezelor marxiste, potrivit cărora ideile oamenilor nu sînt propuse „pure"[i] ale minţii lor, ci reflectă împrejurările concrete ale vieţii materiale, exprimă năzuinţele anumitor clase sau pături sociale dintr-un moment dat al dezvoltării societăţii omeneşti. Interesele economice şi politice ale claselor sociale aflate în conflict determină o ascuţită luptă între concepţiile acestora. Forţele sociale înaintate promovează concepţii progresiste, militează pentru mersul înainte al societăţii; ele întîmpină însă împotrivirea ideilor retrograde,

reacţionare, cultivate de clasele sau păturile dominante, ale căror interese cer păstrarea şi consolidarea rînduielilor sociale si a regimului politic dat. Această situaţie a caracterizat fi întreaga evoluţie a lumii antice greceşti.

Viaţa politică a Atenei cunoaşte ciocniri ascuţite între aristocraţia sclavagistă (pătura dominantă a clasei stăpînilor de sclavi), care tindea să-şi menţină privilegiile politice, şi democraţie (formată din navigatori, negustori, meseriaşi etc.) ale cărei interese revendicau înlocuirea monopokilui aristocratic asupra puterii politice printr-un sistem de guvernare în care să-şi exercite influenţa toţi oamenii liberi. Triumful elemen-telor meşteşugare-negustoreşti a dus la instituirea în Atena a republicii democrate sclavagiste, al cărei apogeu l-a reprezentat guvernarea lui Pericle, datorită căreia secolul al V-lea î.e.n. a căpătat numele de „secolul lui Pericle

In această perioadă, în statele greceşti şi mai ales la Atena, o deosebită vigoare a căpătat-o lupta filozofilor materialişti

împotriva celor idealişti. O serie de gîndi- tori străluciţi ca Anaxagora (prieten al lui Pericle), Empedocle, Democrit şi alţii au cultivat şi răspîndit idei filozofice materialiste, precum şi unele concepţii sociale progresiste pentru timpul dat, zdruncinînd difi temelii poziţiile idealist-mistice, retrograde, pe care se situa aristocraţia în domeniul gîndirii. Concepţiile progresiste îşi fac loc şi în istorie, fiind exprimate în eforturile istoricului Tucidide de a renunţa la căutarea cauzelor evenimentelor în voinţa divină, după cum proceda, de pildă, înaintaşul său, Herodot.

Tendinţele raţionaliste, de critică a mitologiei şi a reprezentărilor mistice tradiţionale, se vădesc şi într-o serie de opere literare, aparţinînd unor oameni de cultură ca, de pildă, Kritias, Aristofan şi alţii. Ecouri vizibile ale îndoielii faţă de vechile mituri apar şi în operele titanilor tragediei greceşti, îndeosebi în cele ale lui Eschil şi Euripide.

Acţiunea tragediilor lui Eschil, Sofocl-e şi Euripide se împleteşte

în jurul unui erou central, a cărui soartă tragică este zugrăvită cu mijloace de înaltă tensiune şi expresivitate. Intervenţia fugitivă a unor personaje secundare nu face deeît să dezvăluie mai profund toată gama situaţiilor tragice, care se succed în mod implacabil în viaţa eroului principal.

Este adevărat că suferinţele personajelor sînt o împlinire riguroasă a fatalităţii, un nemilos verdict pe care-l hotărăsc zeii pentru a pedepsi acţiunile lor neconforme cu spiritul de viaţă al cetăţii, gravele lor greşeli. Tocmai de aceea desfăşurarea scenică a acţiunii tragediilor avea o puternică forţă de sugestie asupra spectatorilor, pre- venindu-i parcă să nu repete greşelile eroilor pentru a nu-şi atrage după sine răzbunarea zeilor.

In acelaşi timp însă, prin mesajul multora dintre tragediile lor, creatorii dramei atice subminează credinţa în zei. Eschil opune lui Zeus, zeul zeilor, pe răzvrătitul P rome teu, pe cel care stă în lanţuri ferecat „fiindcă pe oameni prea dragi i-a avut". Poetul zdruncină de fapt mitul

atotputerniciei şi atotştiinţei părintelui zeilor din Olimp, considerîndu-l pe Prometeu drept creator a tot ce înseamnă progres social în vremea sa (cunoaşterea scrisului, folosirea plugului, construcţia de năvi etc.).

Problematica şi spiritul dominant al tragediilor secolului al V-lea î.e.n. au fost condiţionate, în bună măsură, şi de evenimentele politico-militare de mare importantă pentru păstrarea independenţei de către statele greceşti. O serie de tragedii, în care motivul dominant al conflic-tului rezidă în împrejurările concrete ale luptei grecilor împotriva pericolului invaziei persane, sînt pătrunse de un înflăcărat sentiment patriotic (tipică în acest Sens este piesa Perşii *a lui Eschil). Tragicii greci n-au fost numai simpli spectatori ai evenimentelor politice interne şi externe ale timpului lor, ci s-au angajat activ în viitoarea acestora; Eschil a participat la bătălia de la Maraton şi Salamina, iar Euripide trăieşte profund dezastrul democraţiei ateniene în timpul războiului peloponesiac, din care cauză este nevoit să-şi*

părăsească patria (în anul 408 î.e.n.) pe care n-a mai revăzut-o niciodată.

La începuturile sale, drama era un spectacol simplu, care se dezvolta pe baza liricii corale a ditirambului dionisiac (poem liric închinat lui Dionysos). Rolurile erau simplificate la maximum, reducîndu-se iniţial la un cor ce povestea cîntat soarta eroului. Melodia nu era întreruptă decît de replicile unui singur actor mascat.. Pe măsură ce conţinutul de idei al tragediilor oglindeşte tot mai mult viaţa oamenilor, conflicte soci ale y motive etice sau drame psihologice, tragediile evoluează, se modifică şi sub raport structural. Rolul corului devine tot mai minor, acţiunea sprijinindu-se din ce în ce mai sensibil pe jocul actorilor, pe dialog. Dacă la început actorul completa povestirea cîntată cu replici privitoare la soarta eroului, treptat el se transformă în eroul însuşi, personifică pe scenă pe acela a cărui soartă e prezentată. Această evoluţie a determinat apariţia unor actori de profesie (în operele unor înaintaşi ai tragediei greceşti autorul

însuşi susţinea pe scenă acţiunea, dînd replici corului).

In piesele celor trei tragici acţiunea dramatică se lărgeşte, se complică. Datorită introducerii unui al doilea actor (de către Eschil), apoi a celui de-al treilea (de către Sofocle) şi restrîngerii rolului corului se produce o tot mai pronunţată alunecare spre substituirea versului cîntat, prin dialoguri. Această evoluţie se desăvîrşeşte în tragediile lui Euripide, în care acţiunea dramatică are o structură mai complicată decît la înaintaşii săi, iar analiza psihologică a personajelor e mai profundă, datorită inovaţiei pe care el o aduce **4** *în tehnica dramatică si anume* dilema interioară *din conştiinţa oscilatorie a persona elor, adică folosirea unor argumente* pro *şi* contra, *ceea ce duce la sporirea tensiunii conflictului dramatic.*

Conducătorii democraţiei ateniene, dornici să ducă faima cetăţii lor, au stimulat dezvoltarea teatrului tracic, teatru cu un vădit rol educativ.

o >

Spectacolele, care se ţineau în aer liber, erau urmărite de zeci de mii de spectatori, aşezaţi pe treptele unui vast amfiteatru. Periodic cetatea organiza concursuri pentru premierea celor mai bune piese dramatice, iar autorii învingători erau cinstiţi cu mare fast de populaţie, fiind sărbătoriţi ca nişte eroi. Cei trei mari tragici ai secolului al V-lea î.e.n. au cunoscut în nenumărate rînduri bucuria victoriei la aceste întreceri. Eschil a obţinut de 13 ori premiul I, Sofocle (a cărui operă este oglinda apogeului democraţiei sclavagiste) de peste 20 de ori, iar Euripide de 5 ori.

ESCHIL

Viaţa şi opera

După cum ne mărturiseşte cunoscutul revoluţionar Lafargue, Marx îi socotea pe Eschil şi pe Shakespeare d.rept „cele mai mari genii dramatice ale omenirii"[1]. In

1 **K.. Marx-F. Engels,** *Despre artă şi literatură*, **E.P.L.P., 1953, p. 007.**

aprecierea meritelor marelui autor dramatic al antichităţii greceşti, socotit pe bună dreptate „părintele tragediei” inumeroase figuri de frunte ale culturii universale au remarcat forţa talentului şi a spiritului inovator de care sînt pătrunse operele care i-au asigurat lui Eschil un rol de frunte în literatură. Incepînd cu Renaşterea, şi îndeosebi în secolul al XV111-lea, tragediile lui Eschil au servit drept sursă de inspiraţie pentru dramaturgi şi poeţi de frunte ai literaturii universale: Herder, Goetlie, Shelley (a cărui capodoperă Prometeu descătuşat *este o continuare directă a operei eschiliene) şi alţii. Acest fapt menţine permanent actualitatea operei lui Eschil şi interesul mereu treaz pentru proeminenta lui personalitate.*

Eschil este contemporanul marilor prefaceri petrecute în societatea veche greacă din ultimii ani ai secolului al Vl-lea î.e.n. şi prima jumătate a secolului al V-lea î.e.n. Evoluţia pe care o suferă creaţia sa oglindeşte momentele cele mai importante ale afirmării şi ascen-

siunii guvernării democratice în cetăţile greceşti, şi îndeosebi în Atena. Problemele pe care le ridică tragediile eschiliene şi modul cum le rezolvă sînt dictate de evenimentele cele mai arzătoare ale realităţii sociale, ale luptei politice şi ale prefacerilor în domeniul ideilor morale, juridice etc.

Eschil se naşte în anul 525 î.e.n. în mica aşezare Eleusis, de lîngă Atena, dintr-o familie de aristocraţi. Tatăl său, Euforion, avea o situaţie materială buna, ceea ce-i permite să se îngrijească îndeaproape de educarea fiilor săi.

Pasiunea lui Eschil pentru literatură s-a manifestat încă din tinereţe, ca o năzuinţă de a cînta în imagini artistice faptele pe care le observa şi le trăia. La înde- mîna poetului stăteau bogatele tradiţii literare din perioada precedentă: opera lui Ilesiod, folclorul grec şi îndeosebi epopeea homerică. Lui Homer, poetul tragic îi dă o înaltă preţuire, socotindu-şi tragediile doar nişte „fărîmituri de la marile ospeţe" ale înaintaşului său.

In jurul anului 500 î.e.n. Eschil îşi începe activitatea propriu-zisă de dramaturg, de-a lungul căreia a scris 90 de piese (dintre care s-au păstrat în în tregime 7).

In anul 499 î.e.n. Eschil participă pentru prima dată la un concurs dramatic, dar nu cîştigă titlul rîvnit i.
de învingător. Abia în anul 484 î.e.n., laurii de autor al celei mai bune tragedii îi vor încununa fruntea.

Despre viaţa si activitatea literară a lui Eschil avem date mult prea puţine pentru a putea zugrăvi un tablou complet al remarcabilei sale creaţii. Cu toate acestea cercetătorii, adunînd cu migală referinţele vechilor autori, au stabilit evoluţia concepţiei sale artistice si îndeosebi îmbogăţirea problematicii oglindite în piesele sale.

Din lucrările păstrate cea mai veche este, neîndoielnic$_y$ *tragedia* Rugătoarele, *al cărei prim spectacol nu se ştie cînd a avut loc. Ea este urmată de* Perşii, *reprezentată întîia oară în anul 472 î.e.n., apoi de* Cei şapte? contra Thebei (*467 î.e.n.),* Prometeu înlănţuit *(scrisă- în jurul*

anului 470 î.e.n.), şi, în sfîrşit, în 458 î.e.n. este reprezentată prima oară trilogia Orestia, *formată din tragediile:* Agamemnon, Hoeforele *şi* Eumenidele/ *drama satirică care însoţea* Orestia *s-a pierdut.*

încă din primele tragedii se observă tendinţa autorului de aderare la transformările democratice ce se produceau în Atena şi în alte cetăţi greceşti. In Rugătoarele, *Eschil opune în mod vădit spiritul de libertate ce dăinuie în Argos despotismului din Orient. Expus în cîteva cuvinte, subiectul piesei este următorul: pe ţărmul grecesc, în cetatea Argos, se refugiază şi cer ocrotire Danaidele, cele cincizeci de fiice ale regelut Danaos, urmărite de verii lor, fiii lui Egiptus, rege din tinutUl vărsării Nilului, care voiau să le aibă soţii. Regele Pelasgos al Argosului, consultînd pe cetăţenii oraşului său, le acordă ocrotirea şi respinge pe trimişii egiptenilor care urmăreau să răpească pe Danaide. In piesă Eschil ridică o problemă de actualitate pentru vremea sa şi anume reglementarea relaţiilor de familie: spre deosebire de*

secolele anterioare, de comuna primitivă, cînd căsătoriile se făceau samavolnic prin răpirea femeilor, în epoca sa, Eschil se declară pentru o căsătorie bazată pe înţelegere, această instituţie fiind reglementată prin norme juridice noi, adoptate de cetate. Piesa se încheie cu triumful principiilor de libertate ce dom-neau în Argos,unde Eschil vedea realizată justeţea socială şi egalitatea între cetăţeni. Nu întîmplător piesa a fost scrisă într-o perioadă dominată de războaiele greco- persane, cînd libertatea şi independenţa de stat a cetăţilor greceşti, şi în primul rînd a Atenei, erau ameninţate de incursiunile agresive ale statului despotic persan. In explicarea conţinutului de idei a Rugătoarelor *trebuie să mai facem o precizare: Argosul despre care vorbeşte Eschil nu constituia încă un stat sclavagist propriu- zis, ci se afla într-o perioadă cînd, deşi elementele sclaviei apăruseră, dominau încă formele convieţuirii genţi- lice. Aşa se şi explică de ce legătura regelui cu poporul era atît de strînsă încît orice hotărîre a sa, cît de cît importantă, trebuia*

aprobată de adunarea cetăţenilor. Un astfel de rege, după cum remarca Marx, nu era rege în sensul modern al cuvîntului[2], ci aminteşte prin poziţia sa pe vechii bazi lei, conducători militari şi religioşi, ce se alegeau . încă în organizaţia gen- tilică.

Piesa Rugătoarele *era prima parte a unei trilogii unde mai intrau tragediile* Egiptenii *şi* Danaidele, *care nu s-au păstrat. Tema ciocnirii celor două feluri de guvernare a fost reluată de Eschil în următoarea sa piesă,* Perşii, *a cărei reprezentare a fost organizată de tînărul- Pericle în anul 472 î.e.n. Conflictul tragediei nu este inspirat din mitologie — ca în celelalte piese — ci din evenimente istorice reale, trăite de autor. In scenă apar aspectele cele mai pregnante din războaiele greco-persane de la începutul secolului al V-lea î.e.n., soldate cu înfrîngerea invadatorilor. Materialul concret istoric pus de Eschil la baza tragediei îi oferă largi posibilităţi să exprime sentimentele de înalt patriotism şi dorinţa de libertate ce înflăcărase lumea elenă în*

2 **K. Marx şi F. Engels,** *Opere*« **voi. XVI, partea I, p. 84 (ediţia rusă).**

apărarea suveranităţii şi instituţiilor ei democratice. Piesa aduce un omagiu vitejiei grecilor şi dezvăluie înaltele mobilări politico-morale ce i-au făcut de neînvins în acest război şi în primul rînd dorinţa lor de a-şi apăra libertatea. In discuţia reginei Atossa, mama lui Xerxes, cu corifeul corului acest fapt este exprimat deosebit de limpede: „O, grecii nu sînt sclavi" l[3]Eschil zugrăveşte ca un martor ocular crîncena încles-

tare în învălmăşagul căreia se ridică chemarea patetică adresată compatrioţilor săi de a învinge armatele cotropitoare:

...Cij haideţi, fii
Ai Greciei, la lupta cea supremă!
Veniţi! Veniţi! Eliberaţi pămîntul
Străbunilor! Eliberaţi copiii!
Eliberaţi soţiile!
*Veniţi! » * »*
Daţi templelor străbune libertatea!

---

3 *Ed. de faţă+* **p. 52.** *ª i Hdem ,* **p. 61.**

Eliberaţi si locurile
unde » >
Zac îngropate oasele
străbune ![2]

% *In tragedia* Perşii *elementele mitologice nu lipsesc cu desăvîrşire; ele vin să confirme intenţia autorului de a sublinia caracterul de război drept al luptelor duse de greci. Prin invocarea spectrului lui Darius, tatăl lui Xerxes, într-una din scene, Eschil tinde să găsească o anumită justiţie divină pentru faptele necugetate ale vanitosului Xerxes, pe care însuşi tatăl său îl previne că încercarea de a cuceri cetăţile greceşti e lipsită de şanse. Ca şi în* Rugătoarele *Eschil scoate aici în evidenţă semnificaţia adîncă a legăturii dintre cei ce guvernează şi popor. Infrîngerea lui Xerxes, tristul său deznodămînt se dator eş te trufiei şi nesocotinţei lui, faptului de a nu fi ţinut seama de interesele poporului persan, pe care fără nici o umbră de ostilitate, ba chiar cu o oarecare compasiune, Eschil îl consideră o fertfă a acestui despot ambiţios şi crud.*

Cu piesa Cei şapte contra Thebeise *încheie o trilogie, ale cărei prime două tragedii:* Laios *şi* Oedip *nu s-au păstrat.*

Acţiunea se inspiră clintr-un mit grecesc despre soarta tragică a lui Oedip. In trilogie se urmăreşte împlinirea blestemului zeilor de-a lungul a trei generaţii.

Laios, regele Tebei, lipsit vreme îndelungată de urmaşi, consultă oracolul de la Delfi pentru a afla hotărîrea lui Apolo. Oracolul îl previne că dacă va avea vreun copil, va pieri de mina acestuia. Nesocotind voinţa zeilor, Laios şi Iocasta, soţia sa, au *avut totuşi un fiu, pe Oedip. Cuprinşi de spaimă şi pentru a evita împlinirea verdictului divin,* ei au *trimis copilul, printr-un slujitor, pentru a fi părăsit în locuri neumblate. Dar hotărîrea zeilor se dovedeşte a fi neclintită. Intîlnind odată în cale pe tatăl său, tînărul Oedip îl omoară fără a şti cine este. Datorită unor fapte îndrăzneţe, Oedip e ales rege al Tebei si se căsătoreste cu regina văduvă, Iocasta. Conflictul dramatic creşte în intensitate atunci cînd Oedip află de crima*

săvîrşită şi de sacrilegiul comis devenind soţul propriei sale mame. Dar deznodămîntul fatal se încheie abia la a treia generaţie, ceea ce constituie propriu-zis mobilul piesei Cei şapte contra Thebei. *Fiii lui, Polinice şi Eteocle, printr-un complex tragic de împrejurări, se vor înfrunta pe cîmpul de luptă şi vor pieri amîndoi, împlinind astfel prevestirea oracolului.*

In piesă se ridică din nou problema care stă în centrul operei lui Eschil: libertatea în luptă cu sclavia. Polinice, cu ajutor din alte cetăţi, asediază Teba, în fruntea căreia stătea fratele său Eteocle. Argienii conduşi de Polinice apar ca barbari fioroşi, porniţi să calce în picioare viaţa luminoasă şi prosperă a tebanilor. Ri- dicîndu-se cu hotărîre la luptă şi fiind conduşi cu raţiune şi demnitate de Eteocle, tebanii învîng cele şapte detaşamente asediatoare, păstrîndu-şi libertatea, o libertate

posibilă numai în cadrul unei colectivităţi organizate în polys[4].

Şi în această tragedie se răsfrîng credinţele tradiţionale, dominante în mitologia greacă, cu privire la fatalitatea soartei omeneşti, predestinată de zei si, chiar mai mult, meritată pentru faptele pe care omul le comite. Dar nu se poate afirma că autorul se asociază fără rezerve acestui punct de vedere. Eroilor din tragediile lui Eschil nu le este însă răpită complet posibilitatea de a-şi schimba soarta, de a se manifesta liber în acţiunile lor. Eteocle, de pildă, este îndemnat de tebani să nu se avînte în contra lui Polinice, putîndu-şi evita astfel moartea. Totuşi el merge singur în întîmpinarea soartei, alegînd lupta şi jertfindu-se pentru libertatea colectivităţii. Acest

---

4 *Polys*-**ul, în societatea sclavagistă greacă, reprezenta forma de organizare a statului; propriu-zis prin** *polys* **se înţelege oraşul-stat, specific pentru organizarea politică a grecilor^ în perioada de statornicire şi apogeu a sclavagismului. In perioada de declin a relaţiilor sclavagiste,** *polys-* **urile se descompun, locul lor fiind luat de federaţii, uniuni statale, sau de marile state centralizate (perioada elenistă în Grecia veche).**

început al libertăţii de acţiune, cu care înzestrează Eschil pe eroii tragediilor sale, tăria caracterelor acestora, are o semnificaţie pozitivă, sugerează capacitatea omului de a se elibera de sub dominaţia unor forţe dinafară.

0 piesă de mare răsunet în dramaturgia universală este tragedia Prometeu înlănţuit *scrisă, după părerea cercetătorilor, în jurul anului 470 î.e.n. In centrul acţiunii stă imaginea luptătorului pentru fericirea omului şi îmbogăţirea cunoştinţelor lui, pentru triumful*
raţiunii. Aici se dezvăluie cu o deosebită evidentă tră- > > săturile umaniste ale operei lui Eschil şi puternicele elemente raţionaliste din gîndirea sa.

Prometeu este o figură mitologică, o veche zeitate greacă a focului. Potrivit Teogoniei *lui Hesiod, Prome- teu ar fi luat parte, alături de Zeus, la luptele contra titanilor. Obţinînd victoria, Zeus a hotărît să distrugă pe oameni, răpindu-le focul şi cerindu-le jertfe mari. In faţa*

acestui pericol Prometeu vine în apărarea oamenilor şi le aduce focul, luat pe furiş din OUmp. Zeus il condamnă cu cruzime, ţintuinda-l de o stîncă în munţii Caucazului [9] unde în fiecare zi un vultur trimis de el îi sfişia ficatul, mărindu-i astfel chinurile.

La toate insistenţele zeilor, care îl îndeamnă să-l îndup lece pe Zeus pr in căinţă[9] Prome teu rămîne surd. Ei ia în deridere pe zeii linguşitori, lipsiţi de curaj, slugi supuse lui Zeus,

Dînd o altă apreciere dlrzeniei ce caracterizează atitudinea aniidespotică a lui P rome teu, Marx îl numea: „cel mai nobil sfînt şi martir din calendarul filozofie[5].*

Prieten sincer al oamenilor, în ciuda chinurilor la care este supus[9] P rome teu este fericit că i-a putut ajuta în lupta lor cu natura:

...Mă zbucium crunt,
deoarece Un dar de preţ
făcut-arn muritorilor. In
sur că găunoasă am

---

5 *K.* **Marx-F. Eagels,** *Despne artă si Utemtwâ.,* **E.P.L.P.»** *1953, Mi..*

coborît din cer Văpaia
tăinuită-a focului, tezaur
scump, Izvor al
meşteşugurilor
omeneşti. Âcemta-i
crima grea pe care-o
ispăşesc încătuşat mei
sub cerul larg deschis[6].

înfuriat de bărbăţia si tăria prizonierului său, Zeus loveşte cu un fulger stînca ce se prăvăleşte o dată cu Prometeu în adincurile pămîntului.

In alte doua tragedii pierdute, 'Eschil continua povestea acestui erou mitologic, eliberai pînă la urmă de legendarul Heracles.

In Prometeu înlănţuit, *Eschil vădeşte puternice tendinţe critice la adresa reprezentărilor religioase tradiţionale, mitologice. Zeus e zugrăvit ca un tiran, despotic stăpînitor al Olimpului, crud şi răzbunător, afemeiat şi vanitos. Obişnuit cu linguşelile zeilor, Zeus se intimidează,* se teme d!e *cutezătorul Prometeu,* prezice *chiar pieirea acestuia. Eschil îşi exprimă de fapt propria sa*

---

6 *Tragicii greci*, **E.3.P.L.A., 1958, pp. £19, II®.**

concepţie asupra zeităţilor antropomorfe prin replica dură a lui Prometeu-. „într-un cuvînt, urăsc pe toţi aceşti zei'[6], replică pe care Marx o consideră de o deosebită semnificaţie raţionalistă.

Cu toate acestea Eschil nu s-a ridicat pînă la înălţimea unei concepţii ateiste la care au ajuns filozofii materialişti greci — Heraclit, Democrit şi alţii din timpul iui. Pentru marele tragic divinitatea se identifică treptat cu forţele naturii^ cu înaltele principii morale etc.

Sensul adine de condamnare a tiraniei şi de sluj ir & a cauzei libertăţii, fericirii şi progresului omenirii., ce caracterizează marea dramă prometeica a lui Eschil. a fost adesea sesizat şi folosit în literat ura, progresistă, ca o chemare simbolică la lupta împotriva despotismului. O asemenea semnificaţie trebuie căutată în folosirea simbolului prometeic de către Goethe, Byron, Skelley şi alţi poeţi revoluţionari ai epocii moderne.

In cele trei tragedii mie trilogiei Chestia *se pune din nou, cu o deosebită ascuţime,*

problema răspundem iitdwidului pentru faptele sale.., prin care îşi atrage rdsplata sau pedeapsa zeilor. Din nou apare teribila împlinire a nenorocirilor pe care aceştia le aruncă asupra ci tor va generaţii pentru ispăşirea uj-iei greşeli comise de un s trămoş-

*In ifamemaQffl, prima piesă a trilogiei, eroul cu acelaşi nume este aşteptat să aducă oraşului Argos, ai cărui rege era*ₙ *vestea cuceririi Troici". Lipsită de vint prielnic, flota greceasca zăbovea pe marc, îngrijorat de soarta oştirii sale, Agamemnon recurge la un gest necugetat, oferind drept jertfă zeilor pe fiica sa Ifigenia. Cu aceasta începe seria momentelor de un înalt tragism. întors acasă, Agamemnon cade victimă unui complot şi e ucis de Clitemnestra, soţia lui, care pretinde că astfel îşi răzbună moartea fiicei sale.*

In piesa următoare a trilogiei, Hoeforele, *conflictul continuă să se ascută. Oreste, fiul lui Agamemnon, se întoarce în Argos pentru a-şi răzbuna părintele. în-deplinirea acestei hotărîri adînceşte şi mai mult drama nefericitei familii, înteţeşte seria*

crimelor deoarece Oreste îşi ucide mama. Cuprins de desperare el fuge urmărit îndeaproape de Erinii, zeiţele răzbunării.

Deznodământul survine abia în ultima tragedie a Orestiei, *în* Eumenide le, *unde lucrurile iau o întorsătură neobişnuită pentru tragediile lui Eschil.*

In jurul soartei lui Oreste se încinge lupta dintre zei. Pe de o parte Eriniile, zeităţi „vechi", cer condamnarea fără zăbavă, iar pe de alta, Apolo şi Atena, reprezentanţi ai generaţiei „tinere" de zei, revendică judecarea lui după toate rigorile legilor ateniene. In faţa judecătorilor, aleşi dintre cetăţenii de vază ai oraşului, Apolo îl apără pe Oresteiar votul Atenei, care prezida tribunalul, decide achitarea lui.

In conflictul dramatic al Orestiei, *după cum remarcă Engels, se răsfrînge ciocnirea a două principii de drept — dreptul matriarhal, simbolizat prin Erinii, şi cel nou, patriarhal, apărat de Apolo şi Atena. Achitarea lui Oreste semnifică astfel triumful noilor relaţii sociale care înlocuiesc treptat organizaţia gentilică şi instituţiile ei*

specifice, ceea ce reprezintă un progres în viaţa, cetăţilor greceşti.

Importantă este de asemenea modalitatea judecării lui Oreste. Spre deosebire de orînduirea gentilică, unde, în cazul cînd a fost asasinată o rudă de sînge, este recunoscut dreptul răzbunării personale, acum intervine statul cu instituţia sa corespunzătoare: Areopagul. Astfel este curmat lanţul nesfîrşit al crimelor cerute de obligaţia răzbunării personale, însăşi pronunţarea tribunalului consemnînd triumful dreptăţii şi al ra

ţiunii. Chiar faptul că judecata se desfăşoară la Atena si nu în Argos este o dovadă că în această piesă Eschil glorifică democraţia ateniană, îşi exprimă adeziunea sa faţă de orînduirea de stat a patriei sale.

Trilogia Orestia *este ultima piesă dramatică a lui Eschil reprezentată la Atena. Ea este o operă mai complicată sub raportul construcţiei şi mai profundă în ceea ce priveşte conturarea situaţiilor dramatice şi a profilului eroilor.* Orestia *es(e singura trilogie eschiliană păstrată în întregime.*

Intrînd în conflict cu anumite cercuri politice ale cetăţii, poetul îşi părăseşte ţara în 458 î.e.n., stabilin- du-se în Sicilia unde, cu doi ani mai tîrziu, moare, fără să-şi mai revadă patria.

Prin numeroasele sale piese şi prin bogăţia problematicii tratate, Eschil pune baze trainice dramaturgiei greceşti, deschizînd un drum larg de dezvoltare acestui nou gen literar. Opera sa este reluată şi continuată cu succes de către Sofocle şi Euripide, a căror contribuţie la progresul culturii mondiale este mult apreciată peste veacuri.

SOFOCLE

Viaţa şi cpera

Intr-unul din articolele sale polemice, Marx numea Grecia „ţara lui Pericle şi Sofocle"[1], relevîrtd prin aceasta puternica afinitate de idei şi poziţii ale celor doi proeminenţi reprezentanţi ai secolului democraţiei ateniene, cît şi

marea personalitate a lui Sofocle. Dacă Pericle a ridicat democraţia sclavagistă la culmile ei cele mai înalte pe plan politic şi militar, în opera

[1] **K. Marx-F. Engels,** *Opere,* **voi. IX, Editura politică, 1959, p. 396.**

lui Sofocle se desăvîrşeşte oglinda literară a acestui apogeu, se întrupează în chip fidel năzuinţele politice, concepţiile morale, juridice, religioase etc., ale democraţiei sclavagiste. Ca un omagiu adus însemnătăţii operei lui Sofocle, cetăţenii Atenei l-au ales strateg (conducător militar) în anii 440—439, în această calitate participînd la o expediţie împotriva insulei Lemnos.

Ca om politic Sofocle n-a arătat totuşi pricepere deşi a ocupat, în timpul lui Pericle, funcţii de stat. El n-a reuşit să se adapteze tuturor meandre lor vieţii politice a Atenei şi să-şi găsească un loc stabil in evoluţia conflictului dintre democraţia sclavagistă şi grupuri te aristocratice conservatoare. In tinereţe Sofocle a înclinat spre aceasta din urmă,, simpatizînd cu gruparea reacţionară a lui Cimon ca apoi să adere la politica lui Pericle. Spre sfârşitul vieţii va oscikt din nou ajungînd pînă acolo încît participa chiar la urc complot (în anul 411 î.e.n.) urzit în scopul răsturnării guvernării democratice la Atena.

Inconsecvenţele lui Sofocle în atitudinea politică se oglindesc în bună măsură şi în piesele sale, printr-o serie de şovăieli şi compromisuri pe care le manifestă în hotărîrea verdictului asupra luptei dintre vechile tradiţii şi noile norme morale sau politice pe care le reclamă viaţa democratică şi instituţiile ei. Dar totul este explicabil întrueît însăşi guvernarea democratică sclavagistă cuprinde în sine contradicţii, manifestă adesea nehotărîre şi şovăială, e zdruncinată de frecuşuri interne şi ciocniri de interese dezbinatoare.

Scriitorul s-a născut în anul 496 î.e.n.y la Colonos, cartier mărginaş al Atenei r dintf-o familie înstărită. Tatăl său, armurier bogat, i-a dat o educaţie aleasă9 cultivîndu-i din fragedă copilărie interesul pentru exerciţiile fizice şi muzică.

Sofocle a manifestat din tinereţe o puternică pasiune pentru literatură, căutând eu nesaţ în operele homerice,, în tragediile lui Eschil şi în folclor răspuns ta num&- roasele probleme ale timpului său. Tragedia l-a atras nespus, încă de copil participînd în corul ce susţinea reprezentările pe scenă ale pieselor înaintaşilor săi. In anul 468 î.e.n. s-a prezentat la un concurs la Atena şi a obţinut pentru prima dată premiul I, cucerind auditoriul rafinat al cetăţii. In cei 60de ani de creaţie, cetăţenii i-au mai aplaudat de-încă 23 de ori victoria la întrecerile dramatice, fără a avea prilejul să-şi manifeste compasiunea pentru vreo înfrîngere, al cărei gust amar Sofacle nu l-a simţit niciodată.

Opera marelui tragic, continuator al lui Eschil, cuprinde peste 120 de piese (după diverse păreri şi izvoare numărul pieselor e de 123, 130, 133 ba chiar de 140), dintre care ne-au rămas în întregime numai şapte: Antigona, Oedip-rege, Oedip în Colonos, Eiectra, Filoctet, Trahinienele *şi* Aias.

Sofocle desăvîrşeşte construcţia dramatică a pieselor, pe care o începuse Eschil, introducînd cel de-al treilea actor al tragediei. El făureşte o acţiune mai complexă, cu participarea unor numeroase personaje secundare.

Subiectele tragediilor lui Sofocle sînt de sine stătătoare.; în cadrul trilogiei fiecare piesă îşi are o temă proprie, în

timp ce la Eschil subiectul se desfăşura de-a lungul tuturor celor trei tragedii ale trilogiei. Această inovaţie pe care Sofocle a adus-o dramaturgiei i-a dat posibilitatea să prezinte mai variat specificul caracte- relor omeneşti si comvlexul de situatii în care trăiesc eroii săi.

In crearea tragediilor, Sofocle se inspiră din aceleaşi izvoare ca şi Eschil; ca şi înaintaşul său, el face apel la cunoscutele legende si eroi mitologici. tematica unora dintre tragediile sale fiind asemănătoare cu a pieselor lui Eschil, sau continuă pur şi simplu tema abordată de acesta (de pildă în Antigona, *Sofocle porneşte de la momentul final al tragediei* Cei şapte contra ThebeiJ.

In creaţia lui Sofocle un moment de mare însemnătate îl reprezintă tragedia Oedip-rege, *pusă în scenă, pentru prima dată, între 429—425 î.e.n.*

Prelucrarea dramatică pe care o dă Sofocle soartei tragice a legendarului Oedip a influenţat puternic dramaturgia universală, rămînînd şi în zilele noastre în repertoriul permanent al scenelor dramatice.

In timp ce Eschil urmărea în figura lui Oedip în primul rînd un moment al împlinirii blestemului moştenit, Sofocle se concentrează asupra soartei individuale a eroului; suferinţele lui Oedip se datoresc în bună măsură propriilor sale fapte, atitudinii pe care şi-o alege în chip voluntar. In piesa lui Sofocle soarta implacabilă pe care zeii au hotărît-o nefericitului Oedip este mai puţin hotărîtoare decît la Eschil, iar autorul relevă mai pregnant natura instabilă a fericirii sau nefericirii

omului. Oedip — potrivit mitului — trăieşte mulţi ani de fericită domnie în cetatea Tebei, avînd drept soţie pe mama sa, Iocasta. Deznodămîntul tragic survine numai atunci cînd, din iniţiativă proprie, el caută cu înfrigurare să afle adevărul cu privire la viaţa sa, prin urmare, el însuşi îşi alege drumul care-l va duce la o serie întreagă de nenorociri.

Intr-o tragedie scrisă spre sfîrşitul vieţii: Oedip în Colonos, *Sofocle preamăreşte moartea eroului. Bătrîn şi orb, Oedip vine la Atena, se stabileşte în Colonos, locul natal al autorului, şi moare în deplină împăcare cu zeiiy devenind un geniu păzitor al cetăţii în care a găsit calda ospitalitate. Nu putem să nu observăm în această încheiere a tragediei lui Oedip un omagiu pe care Sofocle îl aduce oraşului său, locuitorilor lui primitori şi, în genere, spiritului de ordine şi dreptate ce dorwfieq, în acest stat democratic, în contrast cu normele aspre şi rigide din Sparta aristocratică cu care se înfruntase în războiul peloponesiac.*

Vechiul mit al lui Oedip nu se sfîrşeşte cu moartea acestuia, ci angajează generaţia de urmaşi direcţi ai nefericitului rege legendar. In Cei şapte contra Thebei, *Eschil descrie soarta celor doi fii al lui Oedip: Polinice şi Eteocle; Sofocle continuă povestirea neamului urmărit de blestemul zeilor, plasînd în centrul acţiunii imaginea fiicei lui Oedip — Antigona. Aşa s-a născut tragedia cu acelaşi nume, reprezentată pentru prima oară în jurul anului 442 î.e.n.*

Ca şi Oedip-rege, *tragedia* Antigona *reprezintă una din cele mai preţioase creaţii literare ale antichităţii.*

Antigona, cutezătoare fiică a lui Oedip, asistă la dezastrul provocat de lupta dintre fraţii ei Eteocle şi Polinice. Amîndoi au căzut în luptă, iar tronul Tebei este ocupat de Creon. Regele dispune să se organizeze cu pompă înmormîntarea lui Eteocle, apărătorul cetăţii. Pentru celălalt fiu al lui Oedip, Polinice — venit cu oaste străină să cucerească cetatea — se interzice chiar simpla înmormîntare. împotriva asprului ordin regesc, înfruntînd pericolul pedepsei cu moartea, se ridică Antigona, sora celor doi luptători. In mare taină ea predă pâmîn tu lui trupul lui Polinice, îndeplinind astfel obligaţia ce i-o reclama, potrivit obiceiului, legătura de sînge cu cel mort. Fapta Antigonei a fost însă repede descoperită de Creon care o condamnă la moarte. In discuţia aprinsă dintre Creon şi Antigona se dezvăluie o ciocnire ascuţită de principii morale. Antigona, fecioară firavă şi gingaşă, este înzestrată cu un caracter îndrăzneţ, cu un curaj demn de un luptător. Tăria ei de a-l înfrunta pe rege se trage din conştiinţa că acţionează în numele legilor străbune, nescrise, în care se sintetizează morala tradiţională? adînc înrădăcinată în cetăţile greceşti.

Antigona va pieri întemniţată, dar Creon, cel care a nesocotit voinţa zeilor, va primi o cruntă pedeapsă pierzîndu-şi fiul, pe Hemon (logodnicul Antigonei), pierzîndu-şi soţia care se sinucide aruncînd blesteme asupra trufaşului şi nechibzuitului ei soţ.

Desigur, piesa lui Sofocle are influente mitice conforme spiritului predominant

al epocii sale, dar în acelaşi timp ea condamnă despotismul. Creon, cu vederile sale strîmte, prin pornirile arbitrare, nesocoteşte justiţia divină, devenită tradiţională în -cetate şi va fi pedepsit. Pentru a nu greşi, arată Sofocle, omul, asemenea Antigonei, trebuie să respecte obiceiurile tradiţionale, să-şi adapteze faptele şi acţiunile lui normelor încetăţenite în viaţa colectivităţii. Cel ce se împotriveşte va fi înfrînt, după cum a fost înfrînt Creon. Observăm deci nota specifică pentru tragediile lui Sofocle — soarta depinde în mare măsură de faptele (conştiente sau in- conştiente) ale fiecărui om.

In Antigona *este puternic relevat caracterul luminos, curajul eroinei, dorinţa ei nestrămutată de a duce la îndeplinire hotărîrea 'luată. Antigona apare ca întru- chiparea înaltelor calităţi morale şi cetăţeneşti ale timpului. Ea, cutezătoarea, este totuşi femeie, sensibilă, îndrăgostită de natură, de viaţă. Infruntînd neînfricată moartea, plînge însă după „raza cea sfîntă de soare pe care n-o va mai vedea", după tinereţea ei neîmplinită:*

... Nici soţ eu n-am avut
Nici prunc n-am alăptat! Şi singură — că toţi
M-au părăsit — de vie acum spre al morţilor
Lăcaş cobor... Ce lege a zeilor călcâi?
Să-mi mai ridic ochii spre ei? Vai mie, vai!

Pe bună dreptate, după cum ne mărturiseşte şi Aris- totel, în felul în care a creat-o pe Antigona este vizibilă dorinţa lui Sofocle de a zugrăvi oamenii „aşa cum ar trebui să fie".

In Antigona găsim un minunat imn de slăvire a omului, a geniului său creator. In timp ce la Eschil oamenii primiseră toate cunoştinţele de-a gata de la Prometeu, Sofocle îi înfăţişează pe aceştia ca pe nişte căutători neobosiţi ai tainelor naturii, truditori har- nici, ce prin propria lor forţă schimbă faţa pământului:

In lume-s multe mari
minuni! Minuni mai mari
ca omul-nu-s; Purtat de
vînt, străbate mări, Prin
hulă şi prin val spumos,
Prin val vuindu-i vijelios!
El an de an, făr' de
istov, Cu plugul lui cel
tras de cai, Răstoarnă
brazda în pământ.

Al vorbirii meşteşug şi zbor
Al gîndului el le-a învăţat,

Stiut-a ctitori cetăti,
** .*
jDe geruri aspre şi
furtuni A izbutit a se
feri, Că-i spornic tare-
n născocirii Şi tot ce fi-
va va-nfrunta[7]*.*

între 415—411 î.e.n. Sofocle a scris capodopera Eleetra, *reluînd vechea legendă tratată de Eschil în tragedia* Orestia. *Sofocle creează o nouă Electr a, dotată cu însuşiri asemănătoare profilului Antigonei: curaj, hotărîre etc. Poetul ridică personajul Electrei pe prim-plan. Fiind indusă în eroare cu privire la fratele ei pe care îl socoteşte mort, Electra, puternic zbuciumată, se hotărăşte să-şi răzbune tatăl în locul lui*

7 *Ed. de faţă*, **pp. 116, 117.**

Oreste. Dar iată că în final Oreste apare nevătămat şi acţiunea continuă în limitele cunoscute ale mitului.

In tragediile lui Sofocle deznodămîntul tragic al vieţii eroilor se datoreşte în primul rînd greşelilor lor, faptelor necugetate pe care le săvîrşesc. Dacă în Antigona *avem cazuri tipice de atitudine nefirească adoptată cu bună ştiinţă (Creon), în tragedia* Trahinieneîe, *dimpotrivă, eroii greşesc involuntar, ceea ce le atrage sfîrşitul fatal. Dorind să păstreze dragostea soţului ei, Heracles, Deianira îi trimite o mantie muiată într-un lichid ce trebuia să-i trezească pasiunea, fără să ştie că în realitate îi trimitea otrava ce-l va omorî în chinuri groaznice. A fiind de crima pe care o săvîrşeşte, ea se omoară.*

Actul său necugetat este însă pornit din cea mai curată iubire, Deianira fiind bună, duioasă, umană, neurmărind altceva decît să recîştige dragostea soţului ei.

Tema sinuciderii ca rezultat al unor grave greşeli, comise fără ştiinţă, este reluată şi în tragedia Aias, *creată de Sofocle încă în tinereţe. Viteazul ostaş Aias, a cărui onoare de luptător a fost ştirbită de compatrioţi, a hotărît să se răzbune. Orbit de această dorinţă el se aruncă, într-un moment de nebunie, asupra unei turme de oi pe care le sfîrtecă şi le risipeşte. Venindu-şi în fire şi cuprins de ruşine pentru cele petrecute, el se aruncă în sabie, predîndu-se morţii de bună voie.*

In tragedia Filoctet, *scrisă spre sfîrşitul vieţii (în 409 î.e.n.) Sofocle pune din nou probleme de ordin etic; el accentuează marea însemnătate a bunelor însuşiri înnăscute, capabile să*

înfrîngă slăbiciunile temporare şi ispitele nedemne ce-i pasc pe oameni.

Neoptolemos, fiul lui Ahile, la îndemnul lui Odiseu se hotărăşte să fure arcul fermecat al lui Heracle, deţinut de Filoctet. Prin vicleşug Neoptolemos reuşeşte să cîştige încrederea lui Filoctet şi acesta, într-un moment de slăbiciune fizică, îi încredinţează arcul rîvnit de Odiseu. Dar în tînărul Neoptolemos se produce o schimbare neaşteptată; neputînd suporta în continuare acest joc necinstit, el înapoiază arcul şi-i acordă lui Filoctet ajutorul său.

Eroii lui Sofocle trăiesc o viaţă individuală intensă, reunesc în acţiunile pe care le întreprind înaltele însuşiri sufleteşti. Ei manifestă hotărîre şi consecvenţă în rezolvarea deplină a situaţiilor în care sînt angajaţi. Marele tragician a dezvăluit particularităţile firii umane cu o mare măiestrie artistică şi o perfectă tehnică dramatică.

Sofocle s-a stins din viaţă în anul 406 î.e.n., la numai cîteva luni după contemporanul său mai tînăr: Euripide. A fost înmormîntat la Colonos, în pămîntul natal, căruia i-a adus lauda şi slavaînultima sa piesă: Oedip în Colonos.

Şi după moarte, marele tragician a continuat să domine scena greacă, reprezentările pieselor sale bncu- rîndu-se de mare succes. Din iniţiativa lui Licurg, după 40 de ani de la moartea lui Sofocle, i s-a ridicat o statuie de bronz, iar numele lui a intrat în rîndul eroilor, alături de Homer, Eschil şi alţii.

Vorbind despre însemnătatea operei lui Sofocle, marele democrat revoluţionar rus Belinski scrie în corespondenţa sa cu Botkin: „Am citit

cinci tragedii ale lui Sofocle şi o lume nouă în artă s-a deschis în faţa mea".

EURIPIDE Viaţa şi opera

Spre deosebire de Sofocle — arăta Aristotel — „Euripide îi înfăţişa (pe oameni — n.n.) aşa cum sînt". Observaţia filozofului este întru totul justificată, deoarece Euripide dezvăluie mai pregnant personalitatea, individualitatea pur umană a eroilor decît o înfăţişează tragediile marilor lui înaintaşi. In dramele euripidiene personajele se conturează în primul rînd prin zbuciumul pasiunilor omeneşti, iar acţiunea realizează o profundă analiză a caracterelor şi conflictelor, ceea ce a atras marelui tragic încă din antichitate binemeritatul titlu de „filozof pe scenă".

Euripide oglindeşte perioada de declin a democraţiei ateniene, care a însemnat în acelaşi timp şi primul semnal al apusului orînduirii democraţiei sclavagiste greceşti. Aceasta se explică în bună măsură prin aceea că aproape întreaga creaţie a marelui tragic aparţine celei de-a doua jumătăţi a secolului al V-lea î.e.n., cînd democraţia ateniană primea lovituri grele din partea Spartei aristocratice şi-şi pierduse strălucirea din trecut. Euripide reflectă momentul înfrîngerii Atenei în îndelungatul război peloponesiac, ceea ce a însemnat în fond capitularea definitivă a polys*-ului democratic din societatea veche greacă. Acest fapt a determinat orientarea problematicii tragediilor sale spre urmărirea*

împrejurărilor concrete ale descompunerii vechilor polys-*uri şi a felului în care acest proces se răsfrînge asupra oamenilor din diverse pături şi clase sociale. Dacă naşterea lui Euripide coincide cu marea victorie a atenienilor la Salamina[8], moartea lui va consemna îngenuncherea cetăţii sale de către Sparta aristocratică.*

Euripide s-a născut în anul 480 î.e.n. în familia lui Mnesarchos, negustor înstărit din Atena. Ca şi înaintaşii săi, tînărul Euripide primeşte o îngrijită educaţie fizică şi spirituală. O deosebită atracţie a manifestat-o pentru muzică şi pictură, vădind se pare chiar un talent remarcabil în acest sens.

Treburile politice nu l-au ademenit, ceea ce explică de ce Euripide n-a ocupat niciodată funcţii de stat, preferînd să ducă o viaţă retrasă şi meditativă, să soarbă cu nesaţ din bogata cultură a timpului său. Din informaţiile comentatorilor antici aflăm că dramaturgul şi-a adunat o bogată bibliotecă din care nu lipsea nici una din operele cît de cît însemnate ale timpului său.

Sub puternica influenţă a lui Eschil şi Sofocle, Euripide şi-a consacrat activitatea literară genului dramatic, scriind numeroase opere de mare răsunet. Potrivit diverselor izvoare, creaţia lui Euripide cuprinde aproape 100 de piese, din care se cunosc 81 de titluri şi s-au păstrat în întregime 19 tragedii, în afara altor numeroase fragmente. Prima piesă care a fost

8 **Euripide s-a născut în refugiu, pe insula Salamina. în cinstea strălucitei victorii a grecilor asupra flotei persane din strîmtoarea cu acelaşi nume, tatăl său s-a hotărît să-i dea numele de Euripide, nume ce derivă din cuvînLul** *auri- pos,* **ceea ce în greceşte înseamnă strîmtoare.**

reprezentată la un concurs dramatic (în anul 455 î.e.n.) nu s-a păstrat; din ea a rămas doar titlul, Peliadele, şi cîteva versuri. In continuare, de-a lungul a cincizeci de ani de creaţie, Euripide va participa la numeroase întreceri, obţinînd de cinci ori premiul I. Piesele păstrate sînt următoarele: Alcesta *(438 î.e.n.),* Medeea *(431 î.e.n.),* Hippolyt *(428 î.e.n.),* Hecuba *(423 î.e.n.),* Rugătoarele *(reprezentată între 422 şi 421 î.e.n.),* Ifigenia în Tauris *(reprezentată la o dată necunoscută),* Ifigenia în Aulis *(reprezentată între 420 şi 412 î.e.n.),* Troienele *(415 î.e.n.),* Eleetra *(413 î.e.n.),* Helena, Heracle *şi* Andromaca *(toate în 412 î.e.n.),* Oreste *(408 î.e.n.); pentru piesele:* Ion, Fenicienele, Bacantele, Heraclizii, Ciclopul *şi* Rhesos[9] *— data reprezentării n-a putut fi stabilită.*

Euripide simpatizează cu rînduielile democratice ale cetăţii ateniene, cu toate că în unele privinţe manifestă rezerve. Eroii tragediilor sale aduc omagii formei de guvernămînt în care puterea aparţine poporului[10]. In tragedia Rugătoarele, *Teseu proclamă superioritatea acestor rînduieli în care... „săracii au drepturi egale cu cei avuţi[1]. iar în* Heraclizii, *Atena e declarată oraşul adevăratei libertăţi:şi a dreptăţii. In acelaşi timp eroii euripidieni condamnă regimul politic al Spartei aristocratice şi al altor cetăţi cu guvernare oligarhică.*

Cu toate acestea, Euripide îşi manifestă dezacordul cu politica

9**Unii autori consideră că tragedia** *Rhesos* **a fost atribuită din greşeală lui Euripide.**
10 **E vorba de cetăţenii liberi şi nicidecum de sclavi.**

războinică a conducerii ateniene din acest timp, socotind-o nefirească şi dăunătoare (această idee apare deosebit de pregnant în Troienele).

*Deşi Euripide nu depăşeşte limitele ideologice tipice pentru un reprezentant al democraţiei sclavagiste, totuşi în piesele sale se vădesc unele note de înţelegere a situaţiei grele a sclavilor, clasa supusă celei mai crîncene exploatări în orînduirea al cărei contemporan a fost scriitorul. Fără a declara instituţia sclaviei drept nefirească, nedreaptă, el descrie pe sclavi cu adîncă compătimire, ba chiar cu simpatie. Intr-o serie de fragmente din unele piese astăzi pierdute, aceştia sînt prezentaţi ca avînd un suflet nobil şi calităţi morale ce depăşesc adesea pe cele cu care sînt înzestraţi mulţi cetăţeni liberi din opera[1]*sa.*

In tragediile lui Euripide personajele feminine joacă un rol deosebit de important. Ele sînt înzestrate cu înalte însuşiri morale şi îşi revendică dreptul de a se educa şi cultiva. Personaje ca Alcesta, Ifigenia sau Andromaca reflectă năzuinţa poetului de a dezvălui fermitatea caracterelor feminine şi importanţa femeii contemporane lui ca soţie, mamă, prietenă credincioasă a soţului ei.

Intr-una dintre cele mai vechi tragedii păstrate, Alcesta, *Euripide cîntă înaltele virtuţi ale femeii-soţie care nu şovăie să se jertfească de dragul tovarăşului ei de viaţă.*

Euripide depăşeşte pe cei doi înaintaşi ai săi din tragedia greacă în ceea ce priveşte adîncimea criticii raţionaliste a reprezentărilor religioase tradiţionale. Zeii vechii mitologii sînt zugrăviţi într-un ton de ascuţită satiră, cu un profil

moral specific personajelor neagreate de public; ei sînt stăpîniţi de pasiuni, sînt capricioşi, laşi (de pildă Apolo în tragedia Ion), *cruzi în raporturile lor cu oamenii; poetul manifestă îndoială în dreptatea divină care nu poate cu nimic justifica răul existent în lume. Din fragmentele unei piese pierdute —* Bellerofont — *se desprinde o tendmtă vizibilă de îndoială în însăşi existenta zeilor: > * *

Neputîndu-şi explica relele ce domnesc în lume: boli, foamete, războaie etc., eroul piesei hotărăşte să se ridice la cer pentru a se convinge dacă acolo există în realitate zei.

Atitudinea vădit realistă a lui Euripide se explică în bună măsură prin apropierea lui de cercurile filozofilor materialişti din vremea sa; cercetătorii subliniază îndeosebi prietenia lui cu materialistul Anaxagora şi influenţa pe care poetul a resimţit-o din partea unor sofişti (se menţionează în acest sens filozoful Prota- gora).

De un înalt dramatism este străbătută tragedia Medeea. *Eroina cu acelaşi nume, stăpînită de o dragoste puternică pentru soţul ei, Iason, e capabilă de cele mai mari jertfe pe altarul nobilului său sentiment. Pentru a-l salva pe Iason, căpetenia argonauţilor, Medeea îşi ucide propriul frate. Jignită de moarte de soţul ei. care intenţionează să încheie o nouă căsă-*

torie cu fiica regelui Creon al Corintului, Medeea îşi pregăteşte crunta răzbunare, trimiţînd în dar fiicei lui Creon o coroană şi un văl îmbibate cu otravă,

care îi vor provoca moartea. Aceeaşi soartă l-a ajuns şi pe Creon. Orbită de dorinţa răzbunării împotriva soţului ei, Medeea merge pînă acolo încît îşi ucide copiii pentru a-l lovi pe Iason.

Acţiunea tragediei Medeea *oglindeşte atitudinea de condamnare pe care o manifestă poetul faţă de mentalitatea tradiţională cu privire la relaţiile dintre soţ şi soţie. El se ridică împotriva situaţiei înjositoare a femeii, luînd apărarea acesteia şi revendicînd pentru ea o atitudine demnă şi cinstită. In acest sens sînt semnificative cuvintele Medeei:*

> *Din tot ce-i înzestrat cu viaţă şi*
> *cu gînd₉ Femeile sînt neamul cel*
> *mai obidit! Ne trebuie-ntîi bani*
> *să cumpărăm un soţ Şi peste*
> *trupul nostru să luăm stăpîni...*

Prin dramatismul ei, prin caracterul ei profund uman, Medeea este una dintre cele mai reprezentative piese ale tragediei antice.

Zugrăvirea unor pasiuni puternice constituie de asemenea mobilul principal al tragediei Hippolyt. *înzestrată cu un temperament nestăpînit, Fedra, soţia regelui Teseu, recurge la sinucidere pentru a-şi salva cinstea ameninţată de dragostea ei nesăbuită pentru Hippolyt, fiul său vitreg.*

Atitudinea lui Euripide faţă de politica externă a democraţiei ateniene se reflectă într-o serie de tragedii de< înalt dramatism — Heraclizii, Andromaca, Troienele *şi altele.*

In Heraclizii *poetul justifică dreptul legitim al Atenei de a-şi apăra rînduielile sale democratice împotriva agresiunii oligarhiei spartane. Pătrunsă■ de un fierbinte patriotism, piesa are o valoare cu precădere politică, reflectînd starea de lucruri din perioada războaielor peloponesiace.*

In monologul Andromacăi din piesa cu acelaşi nume se desprinde de asemenea puternica ostilitate a poetului faţă de aristocraţia spartană ce năzuia spre hegemonie asupra cetăţilor greceşti:

„O, locuitori ai Spartei, dintre toţi muritorii fiinţele cele mai odioase ale neamului omenesc! Sfătuitori de ticăloşii, meşteri ai minciunii, instigatori neruşinaţi de rele, voi al căror suflet dosnic, incapabil de gînduri sănătoase, nu cunoaşte decît josnicii, prosperitatea voastră în Grecia este o sfidare a justiţiei! Ce nu se găseşte la voi? Unde sînt mai multe omoruri? Lăcomie mîrşavă — pe buze cuvinte pe care gîndul le dezminte, aceasta a fost totdeauna conduita voastră. Moarte pe voi /"

Tragedia Troienele *este pătrunsă de o vehementă condamnare a războiului, cauză a unor groaznice suferinţe omeneşti. - După toate probabilităţile piesa a fost scrisă în timpul cînd Atena îşi pregătea expediţia de cucerire a Siciliei (415 î.e.n.), care s-a terminat cu o grea înfrîngere pentru invadatori. Euripide repudiază acest pas necugetat al cetăţii sale sugerînd, cu mijloace de înalt dramatism, grozăviile războiului. Autorul apelează la un subiect mitologic, larg prezentat şi în tragediile înaintaşilor săi, războiul troian. Pornind de la momentul înfrîngerii Troici, acţiunea descrie suferinţele nefericitului popor — bărbaţii sînt omo- rîţi, iar*

femeile troiene sînt împărţite ca pradă de război între aheenii învingători. Aceeaşi soartă crudă o împărtăşeşte însăşi bătrîna regină a Troiei, llecuba, al cărei soţ a căzut pe cîmpul de bătălie.

llecuba este dată sclavă lui Ulise, regele ltacei, iar fiica sa cea mare, Casandra, va trebui să slujească ca soţie de taină lui Agamemnon. Polyxene, cea mai tînăra dintre fiicele regelui Troiei, e jertfită pe mor- mîntul lui Ahile, iar Andromaca, so<£a lui Hector, dată în robie feciorului lui Ahile, în timp ce copilul ei e aruncat de pe o stîncă.

In replicile troienelor, Euripide îşi concentrează asprul rechizitoriu împotriva agresiunii aheene, în timp ce eroismul apărătorilor Troiei primeşte o înaltă apreciere. Lupta lor a fost legitimă deoarece, fără să dorească războiul, ei au fost nevoiţi să-şi apere patria. Această idee este clar exprimată în monologul Casandrei:

> *Cine-i cuminte e dator să*
> *cruţe Lumii un război, dar*
> *dac-ajunge La el, cunună de*
> *dorit e-aceea A unei morţi*
> *frumoase pentru ţară*[1].

Deşi victorioase, armatele greceşti vor ajunge iminent la catastrofă, pentru că au recurs la o agresiune nedreaptă.

Legendarul război troian a inspirat şi alte tragedii euripidiene: Ifigenia în Aulis, Ifigenia în Tauris, Hecuba, Helena *şi* Andromaca. *Spre deosebire de personajele lui Eschil şi Sofocle, construite după modelul eroilor homerici, în tragediile lui Euripide sînt dezvăluite dramele individuale ale unor oameni lipsiţi de aureola eroilor legendari; războiul determină numeroase complicaţii în evoluţia soartei lor personale, dezlănţuie pasiuni*

şi sentimente puternice, provoacă sufe-rinţe neînchipuit de grele. Acesta e modul specific prin care Euripide prelucrează materialul de inspiraţie mitologică şi este cu totul explicabil, avînd în vedere situaţia concret istorică pe care o reflectă opera marelui tragic.

I Ibidem, p. 118.

Declinul polys-uritor greceşti este însoţit de o lipsă tot mai acută de stabilitate în guvernare, de schimbări dese ale conducătorilor politici si militari, de conjuraţii şi ascuţite conflicte interne. In asemenea condiţii idealul cetăţeanului este tot mai slab legat de interesele generale ale polis*-ului. Interesul pentru treburile obşteşti slăbeşte, iar individul caută tot mai mult refugiul în propriile lui preocupări, în izolare, deoarece viata publică nu-i mai dă nici satisfacţie şi nici siguranţă.*

*Oglindind aceste schimbări în viata societătii sclava- . * giste (schimbări care încep să se întrezărească încă din ultimele decenii ale secolului al V-lea î.e.n.), Euripide îşi concentrează tot mai mult atenţia spre complexe psihologice individuale, renunţînd la construcţiile monumentale ale eposului eroic folosite de Eschil şi Sofocle. Tocmai de aceea, la ultimul mare tragic al secolului al V-lea î.e.n., nucleul creaţiei dramatice îl reprezintă drama psihologică, puternic realizată cu mijloacele artistice oferite de tragedie. Pe bună dreptate Aristotel îl numeşte pe*

Euripide drept „cel mai tragic dintre poeţi"[1],

Euripide a fost prezent în domeniul teatrului timp de cincizeci de ani, încîntînd publicul cu eroii săi, mai apropiaţi oamenilor decît oricare dintre eroii dramei atice. Deşi în viaţă a repurtat mai puţine victorii decît înaintaşii săi, după moarte — survenită în anul 406 î.e.n. — faima sa a continuat nu numai să persiste, dar să se şi dezvolte în conştiinţa generaţiilor următoare.

IMPORTANŢA CELOR TREI TITANI AI TRAGEDIEI ELENE

Tragedia greacă din secolul al V-lea î.e.n. a reprezentat culmea creaţiei dramatice a antichităţii. Atît ca structură şi adîncime a conflictului, cît şi ca tehnică

de reprezentare, ea a rămas în esenţă neschimbată de-a lungul multor secole ce i-au urmat. Opera lui Eschil, Sofocle şi Euripide a exercitat o puternică atracţie şi influenţă asupra literaturii dramatice din epoca elenistă, a celei romane şi alexandrine, ea constituind de asemenea un izvor de inspiraţie pentru marii autori de tragedii ai Renaşterii şi ai epocii moderne.

*

Tipărirea şi răspîndirea largă în ţara noastră a operelor literare valoroase din trecut nu este întîmplă- toare, ci reprezintă împlinirea unui important deziderat al culturii noastre socialiste, acela de a valorifica bogata moştenire culturală creată de-a lungul veacurilor anterioare. Această sarcină a fost definită cu o deosebită claritate de V.I. Lenin. Adresîndu-se tineretului sovietic de la înalta tribună a celui de-al Ill-lea Congres general al Uniunii Tineretului Comunist din Rusia, ţinut în 1920, Lenin spunea: „Poţi deveni comunist numai atunci cînd îti îmbosătesti memoria cu cunoas-

terea întregului tezaur pe care l-a elaborat omenirea"[1]. In lumina indicaţiei leniniste, clasei muncitoare, făuritoarea culturii socialiste, îi revine sarcina dez- voltării celor mai bune şi progresiste tradiţii ale gîndirii omeneşti din trecut.

Respingînd orice atitudine negativistă faţă de adevăratele comori spirituale născute şi dezvoltate în vechile orînduiri, marxism-leninismul oferă totodată posibilitatea unei analize

ştiinţifice a valorilor culturale, în vederea stabilirii judicioase a locului pe care îl ocupă în patrimoniul gîndirii universale. Această indicaţie preţioasă reprezintă o călăuză sigură în activitatea largă de culturalizare pe care o desfăşoară partidul şi statul nostru socialist.

Prezentarea creaţiilor artistice — în cazul de faţă a operelor tragicilor greci — în lumina istoriografiei

[1] **V.I. Lenin,** *Opere*, **voi. 31, E.S.P.L.P., Bucureşti, 1956, p. 269.**

şi criticii literare marxiste, ştiinţifice, contribuie la înlăturarea interpretărilor idealist-burgheze, la zugrăvirea unui tablou veridic, în care se dezvăluie determinările obiective, social-istorice ale producţiilor spirituala, ceea ce permite folosirea lor ca instrument util şi eficace de cunoaştere a trecutului societăţii omeneşti.

[9]

Aceste consideraţii justifică din plin prezenta apariţie a culegerii de drame din tezaurul tragediei atice, care trezeşte un viu interes cititorului contemporan şi oferă tineretului îndeosebi un preţios material în formarea orizontului cultural.

AURELIA
N
TACHEE
SCHIL

PERŞII
472 î.e.n
.PERSOANELE TRAGEDIEI *(în ordinea intrării în scenă)*

CORIFEUL
CORUL, **alcătuit din bătrîni din Susa** REGINA, **văduva regelui Darius şi mama lui Xerxes** VESTITORUL UMBRA LUI DARIUS XERXES, **regele perşilor.**

Acţiunea se petrece la Susa, în faţa palatului lui Xerxes
.Decorul înfăţişează un portic unde se adună consilierii marelui rege, cum este supranumit Xerxes[11]. Aceştia intră cu paşi rari în scenă.

CORIFEUL

M e l o d r a m ă .

Sosesc aleşii, oamenii de taină,
Ai regelui. Sînt duşi la luptă
perşii, Elada s-o stropşească, dar
pe-aceşti, Prin rangul lor, al
nostru rege Xerxes, Stăpînul cel

---

11 *Xerxes* **(sau Khshayarsha) I: supranumit şi „regele cel mare[44], a domnit între 485—465 î.e.n.; era fiul lui Darius I şi al reginei Atessa. După ce a înăbuşit o revoltă în Egipt, a invadat Grecia şi a ruinat Atena; înfrînt la Salamina, îşi părăseşte armata, care este zdrobită la Plateea (479 î.e.n.) şi fuge înapoi în Asia. A murit asasinat.**

din Darius[12] născut, Aici în
Susa[13] i-a lăsat anume, Pământul
să-i păzească, şi palatul Cu aurul
şi tot belşugul lui... Dar inima,
prevestitoarea pururi
Nedezmințită, ori de cîte ori
Nenorociri se-apropie, şi-acum
Se-ntreabă-ngrijorată: cum s-o-
ntoarce
Din bătălie Xerxes? Dar armata Ce
strălucea în aur la plecare? In mari
şuvoaie, forţa plămădită In Asia, s-a
dus în întregime — Şi inima-mi
tresare speriată, Chemînd un
vestitor, dar în cetate N-ajung de
mult nici soli, nici vestitori.
Au părăsit Ecbătana[14] şi
Susa, Şi Kissia[15] cu vechi
întărituri, Şi au pornit la bătălie
perşii,
Pe nave sau călări, si cei mai mulţi
Pe jos s-au dus, alcătuind greimea
Războinicei armate... Au plecat Să
cucerească Grecia, Amistres[16],

---

12 *Darius* **(sau Dîryavas) I: rege al Persiei (550—486 î.e.n.); a domnit între 521—486 î.e.n. Organizator priceput, şi-a împărţit imperiul în 20 de satrapii, a cucerit India, a subjugat Tracia şi Macedonia, dar a fost învins de greci la Maraton. A murit înainte de a porni în cea de-a doua expediţie împotriva grecilor.**

13 *Susa:* **capitala provinciei Elam (sau Susiana), una din satrapiile imperiului persan, oraş de reşedinţă al lui Darius si al urmaşilor săi. » ***

14 *Ecbătana:* **capitala vechiului regat al mezilor.**

15 *Kissia:* **regiune muntoasă din Susiana, între Susa şi Ecbătana. Eschil pare s-o considere o cetate întărită.**

16 *Amistres, Artembâres, Jmaios, Farandăkes, Sostanes:* **căpetenii persane.**

Astăspes[17], Megabătes[18],
Artafrenes[19], Toţi comandanţi şi regi
supuşi lui Xerxes, Avînd subt braţ
armate colosale!
S-au revărsat nebiruiţi aroasi
Si călăreţi grozavi la-nfatisare,
Cumpliţi în bătălii, prin vitejia
Din inimile lor neclătinate...
Pe calul său de luptă, Artembâres
Şi el s-a dus, si dus e si Masistres[20],
Şi s-au urnit, arcaşul cel mai strasnic,
Imâios cel viteaz, si Farandăkes, —
S-a dus Sostânes, ce-şi
dezlănţu ieste, Ca nimeni altul,
caii în galop!
S-au revărsat şi de la Nilul
larg De hrană dătătorul,
Susiskânes[21]Şi Pegastăgon[22], fiu
al lui Egiptos[23], "Şi s-a urnit şi
marele Arsâmes[24], Regal stăpîn
al Memfisului sfînt, Şi s-a urnit
şi din străvechea Teba,

---

17 *Astăspes:* **în realitate — Histaspes, căpetenie persană^**
18 *Megabdles:* **de fapt — Megabise, general al lui Darius I, participant la cel de al doilea război medic.**
19 *Arta/renes:* **în realitate Artafernes, general persan, nepotul lui Darius, a cărui armată o comanda la Maraton (490 î.e.n.), în timpul primului război medic; a luat parte şi la expediţia lui Xerxes (480 î.e.n.). Este fiul lui Artafernes, guvernatorul Sardesului.**
20 *Masistres:* **căpetenie persană. Poate unul şi aceleaşi cu** *M as istras.*
21 *Susiskânes:* **căpetenie a trupelor egiptene din armata persană. într-o replică din piesă apare ca un conducător med, căci numele lui este însoţit de determinativul** *ecba- tanezul.*
22 *Pegastăgon:* **căpetenie a trupelor egiptene subordonate perşilor.**
23 *Egiptos:* **numele primului rege legendar egiptean.**
24 *Arsâmes:* **căpetenie persană de trupe egiptene din armatele subordonate perşilor.**

Ariomard[25]! Tot din Egipt,
vîslaşi, Cu bărci ce taie bălţile
de-a dreptul, S-au dus într-o
mulţime fără capăt Şi
înspăimîntătoare.
Şi s-au dus
Spre Grecia, aleşii lidieni,
Stăpîni de ginţi în continentul
lor...[26]S-au dislocat şi regi ce
au în grijă Mulţimi de
herghelii. Aşa, s-au dus,
Vitejii Metrogătes[27] şi
Arcteus[28]Şi a trimis şi
Sardesul[29] de aur Puhoi
de luptători în mii de
care, În pîlcuri rînduite,
şi purtate De cîte patru
cai şi cîte şase, Privelişte
grozavă la vedere!
Pîn' si vecinii Tmolosului
sacru, > /

---

25 *Ariomard:* **căpetenie de trupe egiptene din armata aliaţilor iui Xerxes, subordonate persanilor. După Herodot ar ii fost un înalt demnitar persan însărcinat să guverneze Teba egipteană supusă. Intr-alt loc din piesă este citat din nou (sriomardos) şi din context reiese că ar fi o căpetenie de oşti lidicne.**

26 **în epoca războaielor medice imperiul lidian încetase a mai exista. Lidia devenise una dintre provinciile imperiului persan. Cum însă perşii obişnuiau să guverneze prin; intermediul unor indigeni, nobilimea indiană rămăsese stăpînă peste provinciile ce alcătuiseră fostul imperiu lidian. Sardesul, fosta capitală imperială, rămînea capitala întregii acestei părţi a Asiei. în acest sens, aşadar, lidienii erau** *stăpîni de ginţi în continentul lor...*

27 *Metrogâtes:* **căpetenie de trupe lidiene din armata persană.**

28 *Arcteus:* **căpetenie din trupele lidiene aflate în armatele aliaţilor lui Xerxes şi subordonate persanilor. într-alt loc din piesă, acest Arcteus pare a fi comandant de detaşamente egiptene.**

29 *Sardes:* **capitala vechiului imperiu lidian, la poalele muntelui „sacru" Tmolos, pe malul vestitului fluviu Pactol; oraş celebru prin luxul şi bogăţiile sale.**

S-au bucurat, voind s-arunce
jugul Pe-al Greciei grumaz!
Cu misieni, Neîntrecuti
aruncători de suliti,
S-au dus Tharibis[30] si Mardon[31] cel
strasnic.

— Aceste nicovale — să
tocească De-mpotrivirea lor,
greceasca lance[32]! Şi Babilonul
cel bogat în aur învolbura
potopuri de mulţimi: Soldaţi pe
jos, stăpîni deplini pe arcul Ce-l
încordează neşovăitori — Şi
marinari cu flotele...
in urmă, Din
marginile vastului imperiu, Din
Asia întreagă alergau, Cu spade
scurte, mari mulţimi, plecate
Poruncilor lui Xerxes! Şi, aşa,
S-a dus la luptă, floarea vitejiei
Din Persia, şi se aude cum,
Subt pasul lor, pământul strămoşesc
Al Asiei, din măruntaie geme!
Trec zilele, şi cei rămaşi acasă
Le numără, şi zilele se scurg,
Şi tremură soţiile, părinţii,
Şi tot mai lung şi tot mai lung e
timpul!

CORUL

Maiestuos şi evocator.

---

30 *Tharibis:* **căpetenie a trupelor misiene din armata persană.**

31 *Mardon:* **general persan, ginere al lui Darius. în 480 î.e.n. Mardonis era unul dintre locotenenţii lui Xerxes. După înfrîngerea de la Sa lamina iernează în Tesalia, ocupă Beoţia şi Atica şi jefuieşte Atena. în 479 î.e.n. este învins la Plateea, unde şi moare.**

32 **Imaginea** *lăncii* **este asociată cu armata grecească; pe de altă parte** *arcul* **simbolizează armata persană. Antiteza va reveni, sub diverse forme, în piesă.**

De bună seamă, la strîmtoarea Helei
Atamantida[33]*, sînt acum ajunse*
Puhoaiele de osti nimicitoare!
O, parcă văd cum jugul cel de
nave L-au şi zvîrlit peste grumazul mării,
Iar ţărmul continentului vecin »
L-au şi atins, trecînd pe pod de
nave, Legate cu odgoane tari de in...

Subt pumnul căpeteniilor
aspre Incovoind armatele şi
flota, Al nostru rege zeilor
egal, Fecior născut din ploaia
cea de aur[34] *— Al Asiei, bogată*
în popoare, Nestăpînit stăpîn,
el, dinlr-o dată Pe două căi şi-
a repezit, cumplita Şi-
ngrozitoarea mare de popoare
—
Plnă-n grumaji Ahaia[35] *s-o*
îngroape!

(Mai intens.)

Au ochii lui demonici în
străfunduri întunecimi
albastre! Gîndul lui

---

33 *Hela Atamantida:* **eroină mitologică, fiică a lui Atamas (rege legendar al Beoţiei) ; fugind de mama ei vitregă, Ino, s-a înecat în strîmtoarea ce separă Tracia de ţărmul nord- vestic al Misiei; strîmtoarea a primit numele de Helespont, literalmente „strîmtoarea Helei".**

34 **Aluzie la episodul mitologic al naşterii lui Perseu, născut din iubirea dintre Zeus şi Danae, la care Zeus cobo- rîse sub forma unei ploi de aur. Perseu era considerat dătătorul de nume, patronul familiei regale persane, strămoşul lui Xerxes Pcrseidul. Vezi** *Perşii*, **p. 46, n. 2.**

35 *Ahaia:* **numele unei regiuni din vechea Tesalie unde, conform tradiţiei mitologice, ar fi domnit Ahaios, strămoşul mitic al aheenilor, Erau două ţinuturi cu acest nume: unul în Pelopones, celalalt, ce se mai numea şi** F tio ti **da, în sud-estul Tesaliei. Armata persană se retrage prin nordul Beo- ţiei şi pătrunde în Tesalia prin Ahaia-Ftiotis.**

Stîrneste milioanele
de braţe > »
Şi flote pune-n mers! Şi iată-
l, dar, Cum, aşezat în carul
sirian[36]*, Repede către lăncile*
duşmane Neînfricaţii Asiei
arcaşi !
Ce vitejie va putea să-
nfrunte Puhoiul nesfirşit de
omeniri? O, nici un dig, oricît
ar fi de straşnic, Nu va putea
opri dezlănţuirea Talazurilor
revărsatei mări! Vă spun:
armata Persiei e încă
Nebiruită, iar poporul ei,
Neclătinat în inima viteză!
Dar mă întreb: se află
muritor, Care-ar scăpa de
cursele întinse De gîndurile
zeilor vicleni? O, cine₉ dar_y cu
sprintene picioare,
A izbutit elanul să-si înalte
Pentru un salt spre ţinta fericirii?
Ateea[z]*, dulce şi mîngîietoare,*
Spre cursele-i ascunse cheamă
omul, Şi nu se află-muritor să
scape Din cursele întinse, printr-
un salt...

(Amplu.)

E drept că zeii au vestit de mult
Ce gînduri au cu perşii,cînd le-au dat
Grozav avînt, necontenit să treacă
Dintr-un război în altul, spulberînd
Intărituri faimoase, şi le-au dat
Cîmpiile de luptă, potopite De colbul
călărimilor şi de
Cetătile căzute în
ruină... »

---

36 **Car tras de cai sirieni.**

Şi-acuma, ei, pe drumurile mării,
Cu albe spume, zbuciumate-n vînturi,
Pe ale mării drumuri largi, deprind
Cum să contemple sfintele întinderi,
Frînghiilor de in de pe corăbii
Incredinţîndu-şi zilele...

V i o i ş i m i ş c ă t o r.

Pe zei !

O, vai de tine, inimă cernită

Si sfîsiată de tristeţi! Mă tem j, t i Că în curînd cetatea noastră Susa, De fiii ei războinici văduvită, Va auzi înăbuşitul strigăt: O, tu, persană oaste, vai de tine!i(Şi teamă mi-i că strigătului jalnic Din Kissia n-o să-i răspundă nimeni! Şi parcă văd femeile plîngînd, Cu văl de in în unghii sfîsiat, Răcnind: „O, vai, nefericită oaste..."

(Mai Jent.)

Plecară călăreţii şi pedeştrii: Poporul ca albinele roit-a Pe urma comandantului! S-au dus, Si au lesat un continent de altuL Cu punţi întinse peste sînul mării...
Iar paturile soţilor, acum Stropite sînt de lacrimi. Doar durerea O mai cunosc

femeile persane; Şi singure şi părăsite, ele Oftează după soţii ispitiţi De-amăgitoarea luptelor iubire...

Melodramă.

CORIFEUL

Noî, cei rămaşi în anticul palat, Datori sîntem să fim mai înţelepţi,
Mai reţinuţi în sfaturile noastre, » »
Pin' nu aflăm ce soartă are Xerxes, Coborîtor din Darius, la rîndu-i Coborîtor din osul lui Perseus[37], De nume dătătorul ginţii noastre...[38]Vor birui săgeţile persane
Asa de iuti, sau ascutita lance[39]» > ' >
A Grecului?
Dar iată, o, bătrîni, Regina se apropie, măreaţă, Frumoasă ca lumina ce scînteie Doar în privirea zeilor! Plecaţi Să-ngenunchem la sfintele-i picioare...
Daţi înălţare glasurilor voastre, Mai largă înălţare, închinîndu-i Ofrandele cîntărilor...

---

37 *Perseus:* **erou mitologic grec, socotit străbunul perşilor.**
38 **Vezi** *Perşii* **p. 43, n. 2.**
39 **De fapt, nu numai armata greacă folosea lancea: şi în armata persană existau unităţi de lăncieri.**

Corul se înclină. Intră regina,[40] pe carul ei, urmată de un impresionant alai. (Vorbit.)

Sublimă,
înaltă şi puternică stăpînă, A
tuturor femeilor persane, Cu
late brîuri! Tu, prea sfîntă
mamă A vajnicului Xerxes! Tu,
ce-ai fost
Soţie unui zeu si ai născut
Un zeu la rîndu-ţi! Văduvă iubită
A straşnicului Darius, aş vrea
Ca azi măcar, norocul moştenit
De fiul tău, de la străbunii
vrednici, Sa-i ocrotească
oastea...

REGINA

O, prieteni!
Am părăsit acest palat de aur Şi
încăperea unde am dormit Alăturea
de Darius, căci grija Atît de tare
inima-mi sfîşie! Bătrîni! Eu vouă vă
voi spune totul, In ora-ngrozitoare
cînd mi-i frică Pin' şi de umbra
mea! O, scumpi bătrîni! Mă tem de
marea noastră bogăţie, Căci, poate,
soarta pururi schimbătoare
O să-si întoarcă fata de la
noi,
Stîrnind noian de pulberi pe
pămînturi, Şi dărîmînd acest
măreţ lăcaş,
Al bogăţiei, înăltat cîndva,
De Darius, prin mîna unui zeu!
De două ori mă tem, cinstiţi
bătrîni, Căci iată, bogăţii atît de

---

40 **Este vorba de Atossa, cea mai vestită dintre principesele persane care au purtat aceste nume, văduva lui Darius si mama lui Xerxes.**

mari Nu-şi au apărătorii pe potrivă ; —
Iar fără bogăţii, ce-ar fi puterea? Oricare-ar fi, nu poate să-şi înalţe întreaga strălucire...
O, e drept Că nimeni nu s-atinge de averi, Dar gem de grija ochiului de pază, Căci ochiul unei case e prezenţa Stăpînului... De asta mă frămînt,
O, credincioşi, o, voi, bătrîni persani, Şi vă aştept nerăbdătoare sfatul...

CORIFEUL

Mă tot frămînt, mă tot întreb, regină A Persiei: n-ar fi mai nimerit
Dac-as tăcea? Mă-ntreb: voi fi în stare »
Cu sfatul meu folositor să-ti fiu?
Dar crede-ne că-ti stăm la îndemînă
Cu tot ce vom putea...

REGINA

Deci, ascultaţi:
Cumplite visuri noaptea mă frămîntă, De cînd s-a dus cu oastea fiul meu, Să spulbere Ionia[41]... Dar vis Mai înspăimîntător n-am mai avut,
Ca visul de-astă-noapte! Hai, bătrîni, V-apropiaţi mai tare!
Se făcea,
Că două fete mîndre se arată, Strălucitor învesmîntate. Una

41 *Ionia:* **ţinut în Asia Mică, la sud-vest de Lidia, pe ţărmul Mării Egee. In piesă desemnează Grecia în general, ca aluzie la teritoriile locuite de vechiul trib al ionienilor care, după ce au fost alungaţi de dorieni din Grecia, s-au stabilit pe coastele Asiei Mici.**

.i
Purta veşmînt persan. Costumul doric[42]
Cealaltă îl purta. Ţinuta lor
De nalta, uimitoare maiestate,
Şi frumuseţea fără de prihană,
Deopotrivă parcă aminteau
Străbunele din adormite veacuri!
Surori erau, si fiice, cobor îie
Din osul vechi al aceluiaşi neam,
Dar soarta le-a prescris să locuiască
In două patrii: una im Elada,
Cealaltă însă In pa mînt barbar;
Eu le vedeam în vis cum se sfădeau,
Şi cum, deodată, fiul meu venind,
Intîi a încercat să le împace,
Pe urmă le-a supus subt braţul său,
Şi le-a-nhămat la carul sirian,
Pe ammdouă cu gramaj ii prinşi
In nodurile aceluiaşi ham!
Şi mîndră fost-a fata cea dinţii,
Din frîu lăsîndu-şi liberă doar gura,
Pe cînd cealaltă, de nărav cuprinsă,
A început să zvîrle din picioare,
Şi, dintr-o dată, apucînd în mîini
Curelele ce o legau de car,
Le-a rupt, şi-a rupt căpăstrul drept în două,
Cu grozăvie împingîndu-şi şoldul
De-a curmezişul hăţului...
Atunci, » » '
Feciorul meu s-a prăbuşit din car, Şi, iată, a lui Darius fantomă I-a apărut alături,, să-1 deplîngă, Iar fiul meu, cum a zărit fantoma, Vesmintele îsi sfîsia, gemînd... Acestea sînt, cinstiţilor bătrîni, Vedeniile nopţii! M-am sculat, Şi, scufundîndu-mi mîinile în apă Neîncepută, am luat ofrande, Şi la altarul zeilor Ie-am dus; Dar am văzut cum se rotea asupra

---

42 **Portul dorian, al locuitorilor din ţinutul grecesc Dorida.**

Altarului, un vultur[43], ridicat La înălţimea soarelui... Văzîndu-1, Mi-a amuţit şi strigătul pe buze! Şi, să vedeţi, prieteni... Ca săgeata S-a ridicat un şoim[44]! Subt ochii mei, S-a aruncat spre vultur, şi-ntr-o clipă I-a sfîşiat cumplit trufaşa ţeastă, încît, înspăimîntat, semeţul vultur S-a strîns ca ghemu 1!

Iată ce-am visat, Şi groaza mă cutremură! Chiar voi, Mă ascultaţi îngălbeniţi de spaimă! Ştiţi bine doar, că dacă fiul meu Va birui, se va nălţa pe veci Intre eroii neasemuiţi, Iar dacă nu, el n-are să dea seamă — Ci, orişicum, tot el va fi stăpînul Pămîntului persan...

CORIFEUL

Preasfîntă maica! O, cum te-aş speria sau linişti? Deci, prea plecaţi te sfătuim: ridică Din nou, fierbinte rugă către zei, Să spulbere vedenia grozavă, Şi-nlăturînd deznodămîntul tragic, Noroc s-aducă, tie, si-alor tăi,
7 » 7 T 7
Şi patriei! Apoi să-nchini libaţii[45]Pămîntului şi celor din morminte! Adînc despică-ţi inima, şi roagă-1 Pe Darius, cel apărut în vis, Din creierii tenebrelor s-aducă
Augurul bun subt undele luminii,

---

43 **Simbol al imperiului persan.**
44 **Simbol al puterii şi iscusinţei greceşti.**
45[8] *Libaţii:* **cîteva picături dintr-o băutură ce erau vărsate înainte de a bea, drept semn de închinare zeilor.**

O

Iar cîrdul prevestirilor sinistre, Să ţi-1 oprească Darius, în noaptea Din nepătrunsul Hades... Iţi vorbesc, Cu tot adîncul inimii deschis, Ca un profet iluminat de nimbul Sincerităţii... Visul tău, regină, Va odrăsli lăstarii fericirii...

REGINA

Din dragoste adîncă pentru Xerxes, Şi pentru casa asta, mi-aţi răspuns Asa de bine! Dragostea vă-ndeamnă

» **o**

Să tălmăciţi şi visul meu aşa... O, fiţi de partea mea, evenimente! Precum m-aţi sfătuit, voi săvîrşi Chemare naltă către zei şi morţi, îndată ce mă-ntorc în încăpere; Dar as mai vrea să vă întreb: Atena

Cam unde vine?

CORIFEUL

E la asfintit,

La capătul pămîntului, cam unde Stăpînul nostru, Soarele, apune...

REGINA

Si fiul meu, cutezătorul Xerxes.

Voia cetatea asta s-o supună?

CORIFEUL

El Grecia întreagă supunea, Atena cucerind...

REGINA

Au grecii, oare» Armată-numeroasă?

CORIFEUL

O,, mai bine Ai întreba eît
rău pricinuit-a Armata asta, mezilor...

REGINA

Pe lingă Armata lor,
au bogăţii destule?

CORIFEUL

Pămîntul lor e plin de nesecate Izvoare
de argint...

REGINA

Şi mînuiesc Săgeata
care arcul încordează?

CORIFEUL

Ei poartă spade, luptă corp la corp, Şi poartă scut...

REGINA

Ce rege li-i stăpîn
Şi comandant?

CORIFEUL

O, grecii nu sînt sela

vREGINA

Dar cum vor ţine piept unei invazii?

CORIFEUL

Precum au mai ţinut, cînd au
zdrobit Puternica, lui Darius,
armată...[46]

REGINA

---

46 **Aluzie la înfrîngerea suferită de regele Darius, la Maraton, în anul 490 î.e.n., cînd, m timpul primului război medic₉ a fost învins de Miltiade.**

O, vai! Ce-ai spus? Tristeţe-
ngrozitoare A mamelor celor
plecaţi acum...

CORIFEUL

Dar iată: socotind că vrei să afli
întregul adevăr, numaidecît,
Priveşte omul care vine-n fugă!
E-un vestitor persan! El ne va
da O veste clară, fie rea sau
bună...

Intră un vestitor.

VESTITORUL

O, voi, cetăţi din Asia
întreagă, O, tu, pămînt al
Persiei, liman Al bogăţiei
fără de sfîrsit —
o » * .
Cum a putut o izbitură numai,
Prosperitatea voastră s-o
distrugă? Căzut-a floarea
perşilor în luptă! Vai, mie, zei!
De ce mi-i dat să fiu
Nenorocirii, primul vestitor?
Dar trebui-va, totuşi, să vestesc,
O, perşilor, nefericirea asta:
Armata noastră este nimicită...

u f l e ţ i t ,

CORUL

y%
îngrozitoare suferinţi veniră,
Neprevăzute şi sfîşietoare! Hai,
perşilor, daţi plînsetelor drumul, Va
scufundaţi în lacrimi, auzind
îngrozitoarea veste...

VESTITORUL

Adevărul
Acesta e: armata e pierdută, Şi nici
în gîndu-mi nu mai strălucea
Speranţa de întoarcere...

CORUL

La ce
Am mai ajuns la bătrîneţi adînci, Să
te trăim, cumplită catastrofă?

VESTITORUL

O, perşilor, vă jur! Am fost de faţă, Şi
nu vă spun nimic din auzite, Căci am
văzut cu ochii mei venind
Nenorocirea...

CORUL

0, nenorocire! De mii de ori nenorocire! Deci, Popoarele din Asia, zadarnic S-au îndesat cu armele, grăbind Spre Grecia funestă..

.VESTITORUL

în grămezi,
Stau morţii noştri la această
oră, » » [7]
Pe ţărmul Salaminei[47], şi-mprejur!

CORUL

De mii de mii de ori,
nenorocire! Deci, stîrvurile
semenilor noştri S-au
prăbuşit, apoi s-au scufundat
Şi-acum le poartă marea
răscolită, Ca-n mantii largi
învăluite-n valuri...

VESTITORUL

Nici arcurile nu ne-au folosit,
Căci ne-am zdrobit de navele
greceşti!

CORUL

---

47 *Salamina:* **insulă din Marea Egee în golful Saronic, pe coasta occidentală a Aticei, în Grecia. Aici a avut loc marea bătălie navală, în care a fost zdrobită flota persană, în anul 480 î.e.n. (în timpul celui de-al doilea război medic).**

Se-aude în văzduh un geamăt lung, Sfîşietor, sinistru! Pentru ce, Au abătut asupra noastră zeii, Durerile întregului pămînt? Pierdută e armata...

VESTITORUL

Salamina,
Cuvînt nenorocit! O, tu,
Atena[48], îmi stoarce lacrimi
amintirea ta...

CORUL

De mii de ori Atenă odioasă! De-acum mereu ne-om aminti de ea. Şi plînge-vor, de nume auzindu-i 7 Femeile rămase-n văduvie Şi fără de feciori... Nenorocire Lipsită de prinosul mîngîierii..,

(O pauză. Tăcere.)

REGINA

De-atîta timp mi-i amuţită gura! Strivită sînt de-ngrozitoarea veste! Cine-ar putea cuprinde-ntr-un cuvînt Dezastrul tot? Şi, totuşi, muritorii In stare sînt să-şi poarte suferinţa, Cînd le-au trimis-o zeii! Povesteste

Aici, în faţa noastră, cum a fost! Intîi, adună-ţi gîndurile! Fii, In vorbe, cumpănit! Hai, povesteşte, Şi geme povestind! Şi, rînd pe rînd, înşiră comandanţii prăbuşiţi, Apoi conducătorii de popoare, Porniţi cu sceptrul! Cîte locuri goale, Prin moartea lor, lăsară?

VESTITORUL

---

48 **Oraşul a rezistat în chip eroic atacului persan; pe de altă parte, perşii consideră Atena ca un loc nefast, deoarece Temistocle (525—460 î.e.n.,), comandantul suprem al grecilor, era atenian.**

Află: Xerxes
E viu şi liber!

REGINA

O, acest cuvînt E o lumină peste casa mea, E ca o zi de soare potopită, In urma unei tenebroase nopţi

!VESTITORUL

Căzut-a Artembăres, comandant A zece mii de călăreţi, răpus Pe stîncile pieptişe din Silena[49]! Lovit de lance a pierit Dadâkes[50], Ce comanda o mie de soldaţi[51]: N-a apucat să sară de pe navă, Şi lancea l-a izbit... Apoi, Tenâgon[52], Cel mai viteaz războinic bactrian, S-a prăbuşit pe insula lui Aias[53]Bătută de talazuri... Şi Lilâios[54],

f 7

Şi nobilul Arsămes au pierit, Cu testele izbindu-se de stînci, Pe ţărmul unei insule bogate In porumbei[55]... Cu nava lor pieriră Cei de la Nil[56], atît de tari în scuturi — Pieri Arcteus, şi pieri Adeues[57]Pieri Farnukos cel cu

---

49 *Silena:* **lung promontoriu stîncos la Salamina, situat la gura strîmtorii dintre insulă şi ţărm. Pe acest promontoriu grecii au înălţat, după bătălie, un trofeu memorial.**

50 *Dadâkes:* **comandant persan.**

51 **în original se vorbeşte de** *Dadâkes hiliarbos***, adică** *cel care comandă o mie de ostaşi.*

52 *Tenâgon:* **comandant, de trupe bactriene.**

53[6] *Aias, Aiax:* **unul dintre cei doi eroi mitologici greci, participanţi la războiul troian. Eschil face aluzie la Aias (fiul lui Telamon) slăpînitor al insulei Salamina. — Aici este vorba de o perifrază pentru Salamina.**

54 *Lilâios, Farnukos, Amestris, Amfisireus:* **căpetenii persane.**

55 **Insulă care, după unii comentatori, n-a putut fi încă identificată.**

56 **Egiptenii-**

scutul tare; Matallos Hrisianul[58]
comandînd Vreo zece mii, murind,
a mai văzut, Cum barba lui
roşcată, lungă, deasă,
Culoarea şi-o schimba încet-
încet, In baia cea de
purpură...

Şi magul

Arâbos[59], şi Artames[60]
bactrianul, Ce comandau
treizeci de mii de negri
Incălăraţi, sînt înghiţiţi, de-a
pururi, De aspra glie unde au
căzut; Pieri Amestris şi
nepotolitul Aruncător de suliti,
Amfistreus! îmbracă doliul, o,
cetate Sardes, Căci marele
viteaz Ariomârdos Şi el căzu!

Căzut-a şi Seisâmes[61]Din Misia!
Şi Tharibis din Lirna, Eroicul
oştean, ce-avea subt braţ
Vreo două sute şi cincizeci de
nave, La rînd şi el căzu,
nefericitul; Şi-n ce-i priveşte pe
cilicieni, Căzut-a Siennesis,
comandantul Cel mai viteaz,
împrăştiind în rînduî
Vrăjmaşilor îngrozitor măcel!
Aceştia sînt, precît îmi
amintesc, Căzuţii comandanţi.
Dar n-a rostit Cuvîntul meu,
măcar a mia parte Din lanţurile
de nenorociri...

REGINA

O, plîngeţi ochi, şi lăcrămaţi!
Mărire A Persiei, pe veci ai
asfinţit... Mai stai puţin!
Intoarce-te: avură
Atîtea nave grecii, de-au putut
Armatele persane să înfrunte,
Şi flota s-o scufunde?

VESTITORUL

Deci, aflaţi:
11
In ce priveşte numărul de
nave, Biruitori puteau să iasă
perşii, Căci flota inamică a
avut Trei sute numai, şi încă
zece nave Alcătuind rezerva!
Xerxes însă Spre vălmăşag a
repezit o mie, Şi mai avea şi
două sute şapte De nave iuţi!
0, iată, iată, deci: A noastră
flotă, după cum vedeţi,
Puternică era şi mai presus;
Dar zeii au voit să fim zdrobiţi,
Pe-a le balanţei talgere punînd
lzbîndă pentru greci, căci

ocrotesc Cetatea mîndră a

zeiţei Pallas[62]...

REGINA

Atena, deci, n-a fost măcar ştirbită?

VESTITORUL

Bărbaţii ei sînt neînvinse
ziduri!

REGINA

Dar care-a fost semnalul de
asalt? Porniră, oare, grecii,
bătălia, Sau fiul meu, cu nave
fără număr?

VESTITORUL

Stăpînă preaînaltă! Tot
dezastrul Ni l-a adus un zeu al
răzbunării,

Ivit ca din senin, de nu ştiu unde.

Ni 1-a adus prin gura unui grec[63]. Intr-adevar veni un grec din oastea Atenianã. Cum s-a dus la

Xerxes[64], I-a spus că grecii, 1-a începutul nopţii, In taină vor sa fugă, îmbarcaţi Pe navele în pilcuri, încercînd Să scape de pieire, fiecare Pe seama lui fugind... Cînd auzi Această veste, Xerxes n-a gîndit La viclenia grecului, şi nici La gelozia zeilor! Curînd, El şi-a chemat Ia sine comandanţii Escadrelor, spunîndu-le că-ndată Ce soarele va asfinţi, şi umbra O să cuprindă cerurile sfinte, Să rînduiască bine greul flotei, In trei temute linii, să păzească Ieşiri si trecători, mereu izbite De valurile mării... Alte nave, Intr-o mişcare de învăluire, Şi insula lui Aias s-o-nconjoare! Aşa să fie! poruncit-a Xerxes, Şi dacă grecii vor scăpa de moarte, Aflînd spre mare drumuri tăinuite, Toţi comandanţii fi-vor osîndiţi Să li se taie capetele! Mult S-a încrezut în inimă, rostind Cuvintele acestea! Nu ştia Ce pun Ia cale zeii... Mai apoi, Armatele s-au pregătit în tihnă. Curînd cinau. In tihnă, marinarii Se pregăteau şi ei, să fie gata, Legîndu-si bine vîs!eîe-n curele!

o »

Şi cum lumina soarelui s-a stins, Şi noaptea s-a lăsat, vîslaşi, soldaţi, S-au şi întors la nave. Greul flotei S-a rînduit în linii. Fiecare Se şi afla pe locul poruncit. Stătură marinarii si soldaţii

y» » ' In încordată stare de alarmă! Şi noaptea a trecut. Vrăjmaşii însă N-au încercat să scape în ascuns — Dar cînd ivit pe albii telegari, Din unda Mării, Soarele, lumină Strălucitoare pe pămînt vărsa, S-a auzit

dinspre vrăjmaşi strigare Puternică,
solemnă ca un imn, Şi stîncile din insulă
purtau Necontenit, ecourile...

Grecii

Aşa se pregăteau de bătălie, Cîntîndu-şi
imnul lor solemn, dar plin De hotărîrea de-a
pieri luptînd! Şi trîmbiţele, mii, în vremea
asta Sunau şi răsunau chemări înalte, In
liniile grecilor... Curînd, S-a auzit a vîslelor
pornire, In ritm mişcînd, în ritm lovind
talazul Le-am şi văzut! Venea aripa dreaptă,
In linie de nave neştirbită! Şi toată flota a
pornit apoi, Şi-un glas striga, aproape, o
înaltă Chemare de îndemn: „Ci, haideţi, fii
Ai Greciei, la lupta cea supremă! Veniţi!
Veniţi! Eliberaţi pămîntul Străbun«lor!
Eliberaţi copiii!
Eliberaţi soţiile! Veniţi! > * >

Daţi templelor străbune libertate! Eliberaţi şi locurile unde Zac îngropate oasele străbune! Veniţi! Veniţi! Acum, ori niciodată...

"„Întîrzierea e pieirea
noastră l" Au murmurat
persanii ca-ntr-un freamăt,
Dar prea tîrziu, căci nave
contra nave Pornesc îndat' şi
pintenii de bronz Se şi

ciocnesc I O navă

inamică[65]Dă prima semnul
crunt de năvălire, Cînd a
tăiat parîma unei nave
Feniciene! Nave contra nave
Veneau! Veneau! Şi greul
flotei noastre S-a îndesat în
cruntă rezistenţă La început,
dar s-au îngrămădit In
trecătoarea-ngustă, şi grozav
Trosneau cînd se izbeau
întreolaltă, Cumplit
zdrobindu-şi prorele de bronz
Şi sfărîmîndu-şi vîslele!

Atunci Triremele[66] greceşti
le-nvăluiră,
o
Venind din dreapta! Le izbesc! Şi-aşa, Le-au răsturnat, încît întreaga mare Nu se vedea subt multele epave Si-nsîngerate stîrvuri omeneşti.
Si tarmurii si stîncile sînt toate *j* » >
Acoperite numai de cadavre... Pe undele în fierbere, apoi,

Dezlăntuit-au vîslele rămase
Îngrozitoarea fugă! Iară grecii Izbesc în noi ca-n nişte peşti, zdrobind Spinări şi ţeste, cu bucăţi de vîsle, Cu resturile smulse din epave; Şi răcnetele înşpăimîntătoare Domină doar întinderile mării, Pin' noaptea cea la chip întunecoasă Pogoară-ncet, acoperind dezastrul... Aşa a fost! Şi nu mă simt în stare Să-nşir aice numărul de pierderi; Nu mi-ar ajunge zece zile-n şir!
O, niciodată, niciodată încă.
In lungul unei zile n-au pierit
Atîţia oameni...

REGINA

Vai,
nefericirea A pulioit
grozav asupra noastră Şi-a

tuturor popoarelor

barbare[67]...

VESTITORUL

Dar tot ce-a spus cuvîntul meu,
acum, E prea puţin, pe jumătate
doar! Dezastrul abătut e, pe
puţin, De două ori mai mare...

REGINA

O, vai mie!
Dar ce nenorociri mai crude
încă, Puteau lovi armatele?

VESTITORUL

Pe zei!
A fost să piară ruşinos şi josnic
Tot tineretul Persiei, atît De
strălucit prin vitejia lui,
Atît de nobil si de strălucit
»
Prin dragostea ce regelui o poartă!

REGINA

O, ce mi-i dat s-aud, bătrîni
prieteni? Hai, inimă, primeşte
izbitura! Cum au pierit, deci,
tinerii?

VESTITORUL

Se află

O insuliţa[68]-n faţa Salaminei,
Spre care nici o navă nu
pătrunde, Si-al cărei tărm îl
cercetează doar
Y >

Slăvitul zeu al corurilor, Pan[69]!
Acolo, Xerxes si-a mînat
soldaţii,
Să fie gata: navele greceşti Cînd
vor porni amestecul de spaimă,
Soldaţii lui să căsăpească grecii
Refugiaţi pe insula aceea, Cum
şi pe cei de valuri aruncaţi! Dar
Xerxes n-a citit cum se cuvine
Enigma viitorului: cum grecii
Din vălmăşag biruitori ieşiră,
Şi-au îmbrăcat pieptarele de
bronz Şi au sărit pe nave! Şi
aşa, Inconjurat-au insula, încît
Nu mai ştiau ai noştri cum să
scape; Şi mii de bolovani îi
omorau, Şi arcurile împroşcau
din coarde Săgeţile! Apoi, la un
semnal, Spre perşii de pe insulă
porniră, Intr-un asalt! Măcelul
săvîrşit A fost îngrozitor!
Pieriră perşii, Tăiaţi şi
spintecaţi, pînă la unul! Şi-n

vremea asta, Xerxes, pe-o

colină[70] înaltă si aflată lingă tărm,
Ce domina întregul front, văzînd
'Măcelul săvîrşit, plîngea în hohot, îşi sfîşia veşmintele, strigînd Cu desperare... Tot atunci a dat Poruncă şi armatelor terestre,
Să se retragă! Fugă a-nsemnat Retragerea aceasta!
Iată, deci,
Regină, pentru ce vei geme încă...

REGINA

O, soartă duşmănoasă! Iată cum
Ne-ai amăgit speranţele!
Aceasta A fost pedeapsa înspăimîntătoare Primită de Atena cea ilustră? O, fiul meu!
N-a fost destul dezastrul Soldaţilor pieriţi la Maraton?
Voind să pescuiască răzbunarea, Năvodul tău n-a scos decît pedepse! Dar spune-mi, vestitor: pe unde sînt Persanii noştri comandanţi de flote,
Scăpaţi de la măcel?

VESTITORUL

Un vînt
prielnic I-a ajutat să fugă, fiecare Pe nava sa... Şi pedestrimea toata Pierit-a în Beoţia[1], de sete, în van cătînd fîntîni cu ape limpezi! [Iar noi, ceilalţi, înăbuşiţi de fugă,][2] Am străbătut pămîntul foceian, Şi-apoi Dorida străbătînd în fugă, Cu gîturile arse, am ajuns, în golful MaHaculuiⓇ, la rîul Ce-i spune Sperchis, limpede în

ape... Şi-apoi, bătînd cîmpiile
Ahaiei

Beoţia: **celebră provincie din Grecia antică, situată la sud-est de Dorida, în nordul Aticei. Capitala era Teba.**

tn acest loc textul original este lacunar; versul restabilit este mai degrabă bazat pe supoziţii.

Maliac: **golf pe ţărmul vestic al Mării Egee, lîngâ**
Termopile, la graniţa nordică dintre Dorida şi Te sal ia.

Şi satele Tesaliei[1], eu pasul,
Ne-am nimicit de foame şi de sete!
Şi-aiuns-am ia Magneţia[2]; apoi,
La macedoni, la apa Axios.
Şi am văzut şi muntele Pangeu[3]
Şi trestiişul lacului Bolbe[4]
Departe,-n Edonida[5]! Şi aci
Prin îndurarea cerurilor, zeii
Au îngheţat de la un mal la altul
Talazurile sfîntului Strimon[6]
încît, văzînd aceasta, şi ateii,
îngenunchind, au dat strigări înalte
Pămîntului, şi sacrelor văzduhuri!
Apoi, sfîrşind prelunga rugăciune,
Pe punţi de gheaţă fluviul l-am
trecut,
Dar fericiţi sînt cei ce apucară
Să treacă peste fluviu, înainte
De suliţele zeului luminii!
Căci, în curînd, cînd discul luminos
Al Soarelui a început să bată
Cu flăcările lui scînteietoare,
In sfîntu 1 fluviu, gheaţa se rupea,
Şi-ngrozitor se-ngrămădeau fugarii,
Şi fericiţi cei ce piereau întîi!
Iar noi, puţinii mîntuiţi de moarte,
Am îndurat în Tracia grozav,
Şi-aşa, puţini de tot, am răzbătut
Acasă, pe pămîntul strămoşesc!
O, lăcrămează, Persie, şi plîngi,
Căci pentru tine scuturată-i floarea

Tesalia: **ţinut vestit din Grecia antica, situat pe ţărmul de vest al Mării Egee, la sudul Macedoniei.**

Magneţia: **ţinut în nordul Tesaliei.**

Pangeu: **munte în nordul Macedoniei, vestit pentru minele lui de aur.**

Bolbe: **lac în Tracia, dincolo de fluviul Strimon.**

Edonida: **ţinut pe malul fluviului Strimon, în Tracia.**

Strimon: **Struma de astăzi; fluviu în Tracia antică; se varsă în nordul Mării Egee.**

Poporului...
Acesta-i adevărul!
Dar gura mea puţin a fost în stare,
Si n-a rostit în amănunt dezastrul ȷ
Cu grozăvia lui...

(Părăseşte scena.)

CORIFEUL

0, zei! 0,
zei! Nemilostivă soartă, ce osîndă Ai abătut spre Persia!...

REGINA

Vai mie!
Armata? Nimicită! O, vedenii Întunecoase, aţi avut dreptate! Şi voi, bătrîni, aţi judecat uşor! Dar sfatul mi l-aţi dat; şi-acum, mă duc Şi zeilor raă voi ruga! Apoi, Ofrande în palat voi închina, Pamîntului si celor din morminte...

Trecutu-i mort, dar vine viitorul! Iar de la voi, bătrîni lor prieteni, Vom aştepta credinţa datorată Odraslelor regeşti! Şi dacă vine, In lipsa mea,

nefericitul Xerxes, Să-1
mîngîiaţi, bătrîni, cum se
cuvine, Şi în palat sa-1 însoţiţi,
de teamă Ca nu cumva
nefericirii noastre Sâ-i mai
aducă Xerxes încă una î[1]

(Regina iese împreună cu alaiul ei.)

[1] Suveranii orientali obişnuiau să-şi puie capăt zilelor atunci cînd sufereau cîte o înfrîngere zdrobitoare.»

M e l o d r a m ă •

CORIFEUL

Deci, ceasul a sosit! Armata
mîndră A perşilor nenumăraţi şi
falnici E nimicită! Rege, ce-ai
făcut? Cu mîna ta ai îmbrăcat, o,
rege, Şi Susa şi Ecbătana, în
doliu!

Mii de femei[1], cu mîinile lor
slabe, Cu unghiile văluri le-şi
rup, Şi lacrimile — rîuri se
revarsă Pe sînul lor...

Soţiile persane
Abia-şi opresc suspinele,
bocindu-şi Bărbaţii morţi, şi-
mbrăţişarea lor Atît de
bărbătească!

Plîng şi
gem, După podoaba paturilor
moi, Căci, cum să-şi uite focul
tinereţii? Şi plîng şi gem
soţiile, udîndu-şi Cu lacrimi,
doliul, şi le ard grumajii,
Suspinele de flacără, nestinse,
Şi, iată, celebrez acum, eu
însumi, A oştilor obştească
săvîrşire...

C u î n s u f l e ţ i r e .

CORUL

Sosit e ceasul! Asie întreagă, Lipsită de popoare, lăcrămează! Dar Xerxes le-a mînat spre nimicire! O, Xerxes le-a pierdut! Ca un nebun Le-a repezit spre moarte! Numai Xerxes Şi flota lui!

[1] E vorba de mamele şi de surorile ostaşilor plecaţi în bătălie. De soţii va fi vorba mai jos.

O, Darius, de ce N-ai fost în locul lui, mărite rege,
de bun şi-atît de bun războinic Şi neînvinsP Toţi oamenii din Susa O, Darius, atît te-au adorat!
Şi pedestrimi şi marinari, în stol Enorm de păsări, i-a-nghiţit tenebra Văzduhului! Vai, mie! Ei au dus Atîtea nave să le-nghită marea, O, ei le-au dus, vai, mie, la ciocnirea Dezastrului! Şi numai singur Xerxes A mai aflat scăpare, doar cu fuga, Din mîna cea vrăjmaşă, furişat Doar printe stînci de gheaţă, şi cîmpii In Tracia, pe neumblate drumuri...
O, plîngeţi, ochi, sfîrşitul trist al celor Dintîi căzuţi la ţărmul lui Kihreus[1]! Hai, plîngeţi, ochi! Daţi gemetelor drumul! Cu unghiile inima v-o rumpeţi! Strigaţi atît de tare, să se-audă Pînă la ceruri! O, strigaţi mai tare, Mai tare implorarea ridica ţi-o ! Pînă la ceruri geamătul urcaţi-1! încremeniţi văzduhuri şi-ascultaţi: Ei au pierit, de furiile Mării Zvîrliţi şi aruncaţi, şi sfîşiaţi De multe fiinţe ale

Mării Cu undele sărate! Zei din ceruri! Părinţii noştri nu mai au feciori! Bătrîni nefericiţi, mai tare gemeţi, Căci doar dureri, în valuri, ne-a adus Grozava catastrofă...

Maiestuos şi sincer.

Multă vreme, N-o să-şi mai plece Asia grumazul,

[1] *Kihreus:* **erou din insula Salamma, după numele căruia s-ar fi dat insulei vechea denumire de Kihreia.**

Subt legile persanei Multă vreme Tributurile nu le-or mai plăti Popoarele supuse! multă vreme, N-or mai cădea popoarele-n genunchi, Căci regele cel mare şi-a pierdut Puterea naltă!

Limbile[1] supuse N-or mai simţi zăbala! Este liber, Şi liber glăsuieşte un popor, Abia cînd zvîrle jugul de pe umeri! Puterea noastră şi-a aflat mormînt In glia cea de sînge încruntată, Pe insula lui Aias, bîntuită De valurile mării...

Intră regina, pe jos, îmbrăcată în veşminte simple. Este urmată de sclave cu ofrande.

REGINA

Voi, bătrîni, Aţi cunoscut ce-nseamnă grija neagră? De umbra lor se tem îngrijoraţii, Şi cred că fericirea n-are margini, Cînd îi atinge raza fericirii... Şi astfel, eu, de umbra mea mă tem,
Şi duşmănia zeilor o văd în orice lucru! In auzul meu,
Necontenit răsună ca un strigăt
Tumultuos, şi inima-mi încruntă De-o şi

mai neagră spaimă! O, de-ar fi Ai biruinţei strigăt! Dar e groaza! Pe jos venit-am din palatul meu! Lăsat-ani fastul de odinioară. Căci vreau s-aduc lui Darius prinosuri, Spre liniştirea celor din morminte! Întîi, jertfi-voi lapte alb şi dulce,

[1] *Limbă* **— popor**

.Şi muls de la o vită ne-ntinată
De-a jugului povară! Voi jertfi Şi miere aurie, de albine, Din sucul cald al florilor răpită; Şi voi jertfi licoare preacurată, Strălucitoare, bună de băut In stare pură, şi anume stoarsă Din vita cea sălbatică, aflată Intr-o bătrînă şi vestită vie; Şi voi jertfi din rodul parfumat Al albului măslin, ce niciodată Nu-şi scutură podoaba de frunzişuri; Şi voi jertfi ghirlănzi de flori, suave Şi proaspete fecioare ale gliei! Deci, înălţaţi, bătrîni, cîntări solemne, Spre evocarea celor din morminte! Să-1 evocaţi pe Darius divinul, în timp ce eu pămîntului voi da Să soarbă din licori, şi să ajungă Pînă ia gura zeilor din Hades...

M e l o d r a m ă .

CORIFEUL

Prinosurile varsă-le, regină,
Pamîntul adăpînd! Noi vom cînta, Prin imnurile noastre să chemăm Bunăvoinţa celor ce păzesc Preasfinţii morţi, pe celălalt tărîm!
O, voi, divinităţilor preasfinte, O, Geea[1], şi tu, Hermes[2], vă-nduraţi!

1 *Geea:* **în mitologia greacă** *Ge,* **divinitate personificînd pamîntul. Era de obicei invocată în formulele incantatorii şi în magie.**

2 *Ilermes:* **în mitologia greacă, ambasadorul zeilor. Printre variatele lui atribuţiuni (zeu al turmelor, al drumurilor, al comerţului, al elocvenţei etc.) o avea şi pe aceea de a conduce sufletele în Hades. în acest caz se numea** *Hermes Psihopompos* **şi la această ipostază face aluzie Eschil.**

Inaltule stapîn ce-i ai în pază Pe
morţii noştri, vă-nduraţi, o, zei, *
Şi spiritul lui Darius lăsaţi-1 Să
se iveascâ la lumina zilei, Căci
dacă ne mai pasc nenorociri, Ei
singur, numai, leacul le
cunoaşte...

Corul începe evocarea pe care o subliniază cu strigăte şi gesturi violente: suspină şi-şi loveşte pieptul, sau geme şi strigă pe cel mort[1].

CORUL

Mărite rege, luminos ca zeii,
Auzi-mă, din celălalt tărîm, Auzi-
mi, dar, sfîşietorul strigăt, Ce-l
smulg, gemînd, din gura mea
barbară, Cu plînsul meu şi cu a
mea durere Din rădăcini urnite!
Din adîncul Cel nepătruns al
umbrelor, ascultă Strigarea
suferinţelor grozavei
Auzi-mă, o, Geea! Zei
ce-aveţi Al umbrelor
imperiu în putere,
îngăduiţi acestor mari
eroi, Acestui zeu al
perşilor, născut La noi în
Susa — o, îngăduiţi-i Să
părăsească negrele
lăcaşuri! Trimiteţi-1
luminii pe eroul Ce nu mai
are seamăn printre cei

Acoperiţi de-al Persiei
pămînt!
Cît ni-i de drag acest erou,
o, zei! Cît ni-i de drag
mormîntul ce-i închide Iubitul
spirit! Tu, Aîdoneus[2]*,*
Puternice stăpîn Aîdoneus,

1 Această mimică dezordonată.a corului este ridiculizată de comediograful grec Aristofan (aproximativ 450 — aproximativ 386 î.e.n.)în *Broaştele.*

2 *Aîdoneus:* **alt nume al lui** *Hades***, zeul infernului. In mitologia greacă Hades semnifică în acelaşi timp şi infernul.**

Minunea săvîrşeşte-o, zeu
puternic, Neîntrecutul rege, sa
apară...
nu si-a nimicit nicicînd
soldaţii! De aceea perşii îl
recheamă azi, Cu sfaturile-i
pline de lumină, Cuci înţelept
mereu a fost în sfaturi, oştile-i
mereu biruitoare!
3 J
Stăpînul nostru vechi! O, rege,
vino! Te-arată din mormînt şi ca
lumina Să străluceşti, ivindu-te
deasupra Mormîntului! O, vadă-se
acum, Sandala ca şofranul! Intr-
un fulger De pietre scumpe ochii
noştri vadă Podoabele tiarei[1]
rege/
Părinte bun, o, *Darius, învie!*
Apari, stăpîn peste stăpînul
nostru! Văzduhu-i plin de ceţuri
mortuare, De cînd pieriră-n Grecia
feciorii! A rată-te, părinte, o,
preadarnic,
O, iu, plîns de-o mie de prieteni!
[2]
Smi nimicite flotele persane!
Nicicînd de-acum n-or mai
străbate mări...

Deasupra mormîntului se ridică umDra lui Darius.

UMBRA LUIDARIUS

Voi, credincioşi părtaşi ai
tinereţii, Bătrîni lor persani, ce
suferinţă A întristat aşa cetatea
Susa? De ce suspini şi gemi, o,
Susa mea,

1 Un fel de cuşmă conică, îndeobşte de fetru, avînd la vîrf un bumb, dintr-o nestemată.

2 O lacună de trei versuri care, în manuscrisul original, sînt desfigurate şi lipsite de orice sens.

Că pînă şi pămîntul se despică?
[1] îmi văd soţia la-mormîntul
meu, Prinosuri aducîndu-mi. Le
primesc, Cu dragoste, dar
spuneţi, o, prieteni, De ce
bociţi şi gemeţi, evocînd Cu-
atîta jale, morţii din morminte?
De ce mă cheamă gemetele
voastre? Nu e plăcut de loc, să
părăseşti Tărîmurile umbrelor,
căci zeii Sînt învăţaţi să ţină,
nu să lase Din mîna lor pe cei
ajunşi la ei; Dar i-a convins să
mă elibereze Renume le de
care eu mă bucur, Şi am venit!
Grăbiţi-vă răspunsul, Că-mi
trece vremea! Oare, ce durere
Te mai apasă, Persie?

CORUL

rege,
Nu îndrăznesc să te privesc
în faţă! Cum aş grăi în faţa
ta? Şi stăm încremeniţi ca
stanele de piatră...

DARIUS

O, nu e timp! Grăbiţi-vă, căci vremea Ca umbra mi se trece! Am venit Căci m-a chemat potopul de suspine! Nu vă sfiiţi! Grăbiţi-vă...

CORUL

O, zei!
Mi-i teamă să răspund
dorinţei tale! Cum as rosti
cuvintele grozave.
Cînd te iubim atît...

[1] **După credinţa superstiţioasă a vechilor greci, pământul se desface datorită forţei magice a incantaţiei funebre recitate de cor.**

De nu puteţi Grai în faţa mea, voi da cuvînt Către soţia mea, căci împreună Odinioară patul împărţirăm... Spre tine, deci, mă-ndrept, aleasa mea, Sa-ti ogoiesc şuvoaiele de lacrimi

Si-adîncile suspine! Hai, vorbeşte, Căci muritori sînteti, si muritorii

Supuşi au fost în veci de veci durerii... Dureri sosesc pe mări şi pe pământuri Si, totuşi, viaţa curge înainte...

REGINA

Tu, cel ce-ai întrecut prin fericire întreaga generaţie de oameni, Şi cîtă vreme ai trăit sub soare Ai fost mereu invidiat ca zeii; Şi astăzi încă te mai pizmuim, Căci, amurgind spre celălalt tărîm, N-ai mai văzut prăpastia căscată A nemaipomenitelor dureri! Ci, află, rege Darius: puterea Imperiului persan s-a prăbuşit!

DARIUS

Dar cum? Venit-a ciuma, sau răscoala?

REGINA

0, nu! Ci spre Atena, puhoind, Armata noastră fost-a nimicită!

DARIUS

Dar spune-mi, care dintre fiii mei A dus războiul
?Xerxes, fiul tău,
Nestapînitul, a golit de oameni Tot continentul...

DARIUS

Pe pămînt, pe mări, A încercat această nebunie?

REGINA

Pe mări şi pe pămînt au puhoit
Armatele persane, dintr-o dată,
Pe două drumuri...

DARIUS

Cum? Şi pedestrimea Trecut-a marea?

REGINA

A trecu t-o! Xerxes
Legat-a continentele-ntre ele, Cu pod de vase, la strîmtoarea Helei...

DARIUS

A cutezat, deci, fiul meu, să-nchidă Bosforul vast?

REGINA

A cutezat! .Se vede Că zei nefaşti îi rătăciră mintea!

DARIUS

Grozavi erau că l-au orbit aşa...

REGINA Sfîrşitul lui
a însemnat ruina!

DARIUS

Şi pentru ce oftaţi? Ce sorţi avură
Armatele?

REGINA

După dezastrul fiolei, S-a
nimicit armata de uscat!

DARIUS

Şi, un întreg popor, pieri aşa?

REGINA

întreaga Susă plinge, pustiită De-ai
săi bărbaţi...

DARIUS

O, zeilor! Asemeni
Armată de uscat n-a izbutit Nimic?
Nimic?

REGINA

Nimic! Iar bactrienii,
Viteji de totdeauna, căsăpiţi Au fost,
pînă la unul, şi nicicînd Nu vor avea
bătrîni...

DARIUS

O, bactrienii! Atît de vechi şi straşnici
aliaţi
!Iar Xerxes, fiul tău, ar fi
fugit, Doar cu puţini
soldaţi şi fără fala
Alaiului...

DARIUS

Dar spune-mi,
oare, unde Şi-a încheiat
destinul? Si mai sint
Speranţe de scăpare?

REGINA

Fericit,
Nespus, a fost, cînd a ajuns la
puntea Cu care continentele
unit-a...[1]

DARIUS **Şi a ajuns**

în Asia? E drept?

REGINA

Toţi vestitorii au grăit **la fel..,**

DARIUS

**Ah, zei! Cit de curînd s-a
împlinit Oracolul! Prea repede,
tu, Zeus, Ai revărsat cereasca ta
mînie, Spre fiul meu!
Nădăjduiam că cerul Va amina şi
prelungi scadenţa, Dar cînd cei
muritori ca orbii intră In
ghearele primejdiei, nici zeii
Nu-i mai opresc ci îi împing din
spate! Izvoarele durerilor,
prieteni, Le-a revărsat doar
zvăpăiatul Xerxes,**

[1] E vorba de podul de vase construit de către Xerxes.

Cu tinereţea lui nesocotită... Lui
i-a venit în minte să oprească,
Prin lanţurile selavilor, din curs
Preasfîntul Helespont, Bosforul,
unde Nu apa curge ci un zeu se-
alintă... El a avut curajul să

oprească Talazul din strîmtoare,
şi croind Pe pod de nave drumul
colosalei Armate de invazie! 0,
Xerxes, Tu, muritor nesocotit! Ai
vrut Pe zeii toţi să-i chemi la
înfruntare, Şi să-1 înfrunţi pe-al
mării Poseidon... Ce nebunie!
Cît de orb a fost, Feciorul meu,
în zvăpăierea lui! De-acum, mă
tem că marile averi, Cu trudă
îndelungă adunate, Cădea-vor
pradă primului venit...

REGINA

De vină sînt şi prefăcuţii
sfetnici, "Linguşitorii! Ei i-au
tot şoptit, Că tu ai adunat
averi imense, Cu armele,
pentru copiii tăi, în timp ce el,
lipsit de îndrăzneală, Stă în
palatul său şi nu aduce
Comorilor nici o dobîndă
nouă... I-au tot grăit, perfizii,
azi şi mîine, Şi vorbele au
prins! De-aceea, deci, Porunca
expediţiei a dat-o, Şi au
pornit...

DARIUS

Deci, iată ce-au
făcut, Linguşitori perfizi, cu mîna lor
Dezlănţuind spre Susa
cataclismul Cel nemaipomenit!
Căci n-a mai fost Asemeni
cataclism, de cînd, tu, 7>eus, Ai
dat în mîna unui singur rege Tot
continentul!
Medos[1] fost-a
primul! Iar fiul[2] său, urm în du-l

[1] *Poseidon:* **în mitologia greacă, zeul mării, care, în reprezentările statuare, este înfăţişat ţinînd în mînă un trident.**

în mărire, Desăvîrşit-a opera-ncepută, Organizînd imperiul, sfătuit De naltă-nţelepciune... Şi urmîndu-i Al treilea rege, Cirus,[3] norocosul, Peste supuşi a revărsat doar paee! Prin judecata sa, el a cuprins Şi Lidia şi Frigia, apoi A subjugat Ionia întreagă, Plăcut în ochii zeilor din ceruri! Al patrulea a fost feciorul său[4]. Şi Mardis[5] a domnit, ruşinea ţării Şi-a jilţului străvechi — dar, Artafrenes Cu-ai săi conspiratori, pe negîndite,

1 *Medos:* **primul rege legendar al mezilor, fiu al Medeei şi al lui Egeu. Mitologia greacă îl consideră dătătorul de nume, patronul mezilor; în greceşte** *medos* **înseamnă med.**

2 Rege legendar al cărui nume nu s-a păstrat.

8 Cirus: **supranumit „cel mare", fondatorul imperiului persan; a domnit între 558—528 î.e.n. In al treilea an al domniei l-a detronat pe Astiages, regele mezilor,, a cucerit Ecbâtana, capitala Mediei, apoi s-a proclamat rege al Persiei. Atacat de Cresus, regele Lidieî, îl învinge şi supune Lidia; apoi cucereşte Babilonia şi restul Asiei Mici, organizînd marele imperiu persan.**

4 Cambise, fiul lui Cirus cel Mare, a cucerit Egiptul; a domnit între 529—522 î.e.n.

6 Mardis: **de fapt Smerdis, fratele mezin al lui Cambise, asasinat de acesta din urmă. Eschil face aluzie la falsul Smerdis, un mag, Gaumeta pe adevăratul nume, care, profi- tînd de faptul că asasinatul fusese ţinut secret, s-a dat drept autenticul Smerdis. Uzurpatorul s-a înscăunat în martie 521 î.e.n. După şapte luni de domnie a fost ucis de un grup de şapte conspiratori printre care şi Artafernes> guvernatorul de mai tîrziu al Sardesului**

.

Prinzîndu-1 în palat, l-au omorît!
[Şi fost-a cel de al şaselea Marafh[1],
Al şaptelea, chiar Artafrenes însuşi][2]
Şi, în sfîrşit, eu însumi, dobîndind
Prin zbucium mult, domnia, am domnit!
Adese, am condus nenumărate
Armate, la război, dar niciodată
Nu m-am întors învins din bătălii!
E tînăr Xerxes! Judecata lui,
Prea crudă încă, a uitat atîtea
Poveţe ce i-am dat! O, vechi prieteni!
Dac-am uni vreodată la un loc,
Tot răul cel stîrnit în lungul vremii,
De "toti înaintaşii si de
mine, » » .
N-ar egala această catastrofă...

---

57 *Adeues:* **căpetenie a trupelor lidiene subordonate perşilor.**
58 *Matallos Hrisianul:* **războinic din Hrisa (numele mai multor insule din Marea Egee şi al unui oraş din Troada).**
59 *Arâbos:* **căpetenie magă (din tribul magilor). Tribul magilor, a cărui existenţă este atestată de istorie (Herodot, Strabe), trebuie deosebit de numele castei preoţeşti a persanilor, celebrii magi a căror denumire ajunge, mai tîrziu, sinonimă eu „vrăjitori, şarlatani".**
60 *Artames:* **comandant persan, conducător al oştilor bac- triene.**
61 *Seisâmes:* **căpetenie de trupe misiene, din armatele subordonate perşilor.**
62 **Atena, oraş închinat zeiţei Pailas-Atena, in mitologia greacă, zeiţa înţelepciunii.**
63 **Numele grecului era Sikirmos, preceptorul copiilor lui Temistocîe.**
64 **Flota persană era ancorată ia Falera, unul dintre cele trei porţuri ale Atenei.**
65 **Se crede că primul atacant grec se numea Aminias din Palena şi ar fi fost frate al lui Eschil.**
66 **Vase cu trei rînduri de vîsle.**
67 **Grecii considerau celelalte popoare drept „barbare". Evident, Eschil comite o inadvertenţă punînd în gura unei persane acest apelativ.**
68 **Insuliţa se numeşte Psittalia şi este situată la gura strîmtorii, între Salamina şi coasta Aticei.**
69 *Pan:* **în mitologia greacă, zeul turmelor şi reprezentantul naturii personificate.**
70 **Probabil înălţimea Aigaleos ce domină strîmtoarea.**

CORIFEUL

O, Darius şi-atunci, ee-i de făcut?
Cum va afla de-acum poporul nostru
Limanuri către zilele mai bune?

DARIUS

Să nu luptaţi în Grecia nicicînd,
Chiar cu armate şi mai numeroase,
Căci grecii au de partea lor
pămîntul...

CORIFEUL

Pămîntul? Cum! E aliatul lor?

1 *Marafis:* **pare-se că n-ar fi existat nici un rege persan cu acest nume. De altminteri versul în care apare citat este o interpolare. Conform datelor istorice, imediat după uciderea lui Mardis (Smerdis) tronul a fost ocupat de Darius I, fiul satrapului Histaspc.**
2 Interpolare după surse incerte.

G

De bună seamă! Va înfometa
Armatele, oricît de numeroase...

CORIFEUL

Vom ridica o flotă colosală Şi
oşti alese...

DARIUS

Nu uitati: cei duşi,
> > *y*
Care-au ajuns pe-al Greciei meleag,
Nicicînd nu s-or întoarce...

CORIFEUL

Cum? Nicicînd? Deci
ei nu vor mai trece Helespontul? Rămîne-
vor pe veci în Europa?

DARIUS

Aşa va fi! Oracolul nu spune Doar
jumătăţi de vorbe! Fost-a scris, O mînă
de soldaţi să se întoarcă, Şi s-a-mplinit
oracolul!
Iar Xerxes,
Neînvăţînd nimic din catastrofă, Şi-a mai
lăsat la greci, într-o cîmpie, . Armata
lîngă unda tulburată A rîului Asop, ce
fecundează Ogoarele Beoţiei! Acolo,
Păţi-vor perşii multe rele încă, Prin
îngîmfarea şi nelegiuirea Ce-o săvîrşesc!
Statui de zei despoaie, Şi templele
le ard! Distrug altare,Dărîma de pe
socluri monumente, Şi le zdrobesc!
O parte din pedeapsă Şi-au şi
primit-o însă nu-i de-ajuns,
Prăpastia nu s-a căscat întreagă,
Pînă-n străfund! Pedepce-i mai

aşteaptă! Ca libatiuni, în valuri abundente,
Alt sînge scurs subt lancea doriană Va îngrăşa cîmpia ia Plateea[1]! Movilele de stîrvuri, uriaşe, In graiul lor cel mut, mărturisi-vor Trei generaţii, oamenilor: „lata, Voi, muritori! Să nu uitaţi nicicînd: Supuşi sînteţi puterii mărginite! Să nu lăsaţi orgoliul să-ncoIţească,
De nu voiţi să crească spicul crimei, Şi s-adunaţi recoltele durerii i[tk] Dar aţi văzut, prieteni, cum a (ost Pedeapsa dată Persiei! Mereu Să v-amintiţi de Grecia şi de Aţenieni[2]! Vă sfătuiesc, deci: nimeni, Uitîndu-şi bunăstarea, nu rîvnească
Spre bun străin, ducîndu-şi la ruina Norocul său! Căci Zeus, pururi este Răzbunător şi neînduplecat, Şi va lovi cu trăsnetul mereu, Neînfrînarea poftelor! Bătrîni! Datori sînteţi, voi, înţelepţi prieteni, La dreapta judecată să-1 aduceţi Pe fiul meu! Vă rog să-) sfătuiţi Să nu înfrunte niciodată cerul, Prin îngîmfarea sa! Iar tu, bătrînă Şi preaiubită mamă a lui Xerxes,

1 *Plateea:* **oraş în vechea Beoţie, situat la izvoarele fluviului Asop. Loc al celebrei bătălii între greci şi perşi, în anul 479 î.e.n., cînd generalul persan Mardonis a fost înfrînt şi a pierit în luptă împreună cu şase mii de soldaţi.**

2 Se zice că Darius poruncise ca la fiecare masă un sclav să-i spună de trei ori: „Stăpîne,

aminteşte-ti de atenieni!"

întoarce-te-n palat! Alege pentru
Feciorul tău veşmintele ce-i plac, Şi
vino de-1 întîmpină, căci toate
Veşmintele el şi le-a sfîşiat, Cu mîiia
lui, pe culmile durerii! Hai,
liniştteşte-1 prin cuvinte bune, Căci
doar pe tine, Xerxes te ascultă! Eu
mă întorc pe celălalt tărîm, In
grelele tenebre! Deci, vă las Cu
bine, voi, bătrîni! Şi, nu uitaţi: Oricît
de multe rele sînt aici, Primiţi cum
se cuvine bucuria De a trăi! Căci
morţilor, averea

f 7

Nicicînd nu le ajută la nimic...

Umbra dispare. Tăcere îndelungată.

CORIFEUL

Fără pereche e durerea mea, Durerile prezentului trăind, Şi-aflînd ce-mi pregăteşte viitorul!

REGINA

Cît sufăr, zei! Trăi-voi umilinţa
De a-1 vedea pe fiul meu în zdrenţe!
Mă duc în fuga în palat, să caut
Veşminte noi! Apoi voi încerca
Să-mi recunosc copilul, căci nu pot
Uita ce-mi este drag, nici chiar pe
culmea

Durerilor...

Iese.

A m p lu.

CORUL

O, zei! Imperiul nostru
Era puternic, fericit era Cît
fost-a rege Dar'ius bătrînul,
Puternicul şi binefăcătorul
Si neînvinsul... i
Lumii arăt
arăm Armate
neînvinse! Adevărul Şi
legile dreptăţii
luminau Avîntul
cuceririlor ! Triumfuri
Am cunoscut!
Cetăţi atît de
mulco A cucerit bătrînul
nostru rege, Făr' să se mişte
din palatul său[y] Şi făr-a trece
peste rîul Iialis[1]! în Tracia a
cucerit cetăţi Aflate-n lungul
golfului Strimon, Şi altele, de
mare depărtare, Cu turnurile
către continent! Şi s-au
supus subt legea lui cea
blîndă, Cetăţile de pe
strîmtoarea IIelei, Şi
istmurile Propontidei[2], toate;
Şi am ajuns cu stăpînirea
noastră, La Pontul EuxirP'
Asemeni,
iară, Am stăpînit şi
Lesboşul şi Sămos Bogată
în măslini, şi Păros, Chios,
Tot insule, de Asia
aproape, Si Naxos si
Micona: şi Androsul
» __ i 7 i
Si Tenos, alte insule vecine!

Şi-am stăpînit şi Lemnosul, aflat In calea dintre două continente, Şi-am stăpînit şi Rodosul cîndva, Icaria şi Cnida, şi, asemeni, Cetăţile din Cipru: Pafos, Soloi, Şi Salamina, cea aflată-n Cipru, Şi metropolă le era Atena, Pricină a suspinelor de astăzi!

1 *Halis:* **rîu în Asia Mică, frontieră naturală între imperiul medic şi Lidia.**
2 *Propontida:* **vechi nume al Mării de Marmara.**
3 *Pontul Euxin:* **vechi nume al Mării Negre.**

Bogatele cetăţi ioniene[1], Cu greacă populaţie, au fcxst Cuprinse, doar cu buna chibzuinţă! Erau soldaţii bine echipaţi, Şi trudele de sprijin, numeroase, Chemate din imperiile lumii, Alcătuiau puterea neînvinsă! Şi, fără îndoială, numai zeii Au hotărît să fim acum răpuşi Printr-un dezastru, în deschisă luptă Pe mare...

Un car cu patru roţi, pe care se află un fel de cort, pătrunde în scenă. Dintr-însul coboară încet, clătinîndu-se, Xerxes, care face cîţiva paşi înspre cor.

M e l o d r a m ă .

XERXES

0, nefericit ce sînt! Vai,
ce dezastru înspaimîntător, De
nimeni aşteptat! Ce soartă

cruntă A nimicit poporul! Ce va fi? Genunchii mi se-ndoaie, la vederea
Bătrînilor aceşti! Preasfinte Zeus.

De ce n-a fost să pier cu-ai mei

războinici? **CORIFEUL**

Mă plec şi plîng, şi plîng cumplit, o, rege, Măreţele armate nimicite, Şi gloria imperiului o plîng, Şi vitejia celor nimiciţi De-ngrozitoarea coasă...

°

[1] **E vorba de marile oraşe ioniene, vestite în antichitate: Milet, Efes, Colofon, Mionte, Priena, Lebedos etc.**

Lent şi greoi.

Plîngi şi gemi, O, Per sie, plecată spre mormîntul Feciorilor născuţi pe glia ta! O, Xerxes i-a ucis! O, Xerxes numai, A populat tot Hadesul cu umbre! O, voi, arcaşi! Voi, floarea ţării noastre, Aţi coborît de-a pururea în Hades! S-au dus în pîlcuri, mii şi mii de oameni. Mulţimile, în pîlcuri, mii, compacte, S-a dus la bătălie floarea ţării, Şi a pierit în valul catastrofei! Şi Asia, o, rege, şi-a plecat Genunchii ei sub greutatea jalei...

XERXES

(Ceva mai viu.)

Vai, mie, zei! Doar eu,
nefericitul, O, numai eu am
revărsat dezastrul, Spre neamul
meu şi patrie...

CORUL

Vai,
mie! Nu pot să te întîmpin,
rege Xerxes, Decît bocind şi
suspinînd de jale, O, nu te
pot întîmpina, decît Ca
bocitorul cel mariandin[1]...

XERXES

Daţi glas durerii! Suspinaţi şi
gemeţi, Căci împotriva mea s-a-
ntors Destinul!

[1] **Marianei inii erau un trib din Bitinia, care, în cinstea zeului Bormos, îşi manifestau cu frenezie jalea.**

într-adevăr, hai, glăsuiţi,
suspine, Jeliţi dezastrul
nemaiauzit Ce l-a lovit pe
mare! Bocitor Voi fi de-
acum pămîntului străbun Şi
bocitor voi fi unui popor!
Suspinele vor fi merindea
mea, Şi băutura mea...

XERXES

Doar zeul Âres
Ionianul[1] ne-a răpit puterea! El a
condus pe mări ioniene Vrăjmaşa
flotă, numai zeul Ares Acoperi cu
resturile noastre
O mare dusmănoasă si un
tărm » »
Nenorocit! Suspină deci şi plîngi, Şi-
ntreabă-mă, căci totul îţi voi spune...

CORUL

Doar singur vii? Dar unde-ţi sînt soldaţii? Pe Farandâkes unde l-ai lăsat? Dar Sus as[2] ? Dar Dotâmas[z] ? Pelagon? Dar Agdabătas? Singur? Numai singur? Dar Psammis[4], unde-i? Unde-i Susiskânes Ecbătanezul ?

XERXES

Au pierit... pierit...
Ci, repezi cu nava tiriană,

1 Metaforă simbolizînd înflăcărarea războinică a atenie- nilor. *Ares:* **în mitologia greacă era zeul războiului.**

2 *Susas:* **general persan; după nume, originar din Susa.**

3 *Dotâmas* **(în realitate Datamas),** *Pelagon, Agdabatas:* **căpeteniipersane.**

4 *Psammis:* după nume, probabil, general egiptean din ar Aia ta persană.

Spre Salamina, i-au purtat apoi
Talazurile mării răzvrătite, Pierind în lungul unui ţărm stîneos!

CORUL

Farnukos[1] unde-i? Unde e bătrînul Ariomardos? Singur? Numai singur? Dar unde e şi regele Seudkes[2]? Şi, unde e Lilâios? Singur? Singur? Doar singur vii? Doar singur? Numai singur?
Dar Memfis[z]? Dar Tharibis? Dar Masistras ?
Histâihmas unde-i? Unde-i Artembâres?

XERXES

Nenorocit ce sînt! Ei au văzut Atena odioasă şi străveche, Apoi, pieriră dintr-o lovitură...

CORUL

Dar nu-l zăresc venind nici pe feciorul Lui Batanakos[4] fiu al lui Sesâmas/• Şi unde e Alpistos[e], mină dreaptă ■ Şi „Ochi al tău de pază" ? Nu-ţi era Numărător al oştilor[1] ? Dar Partos[s] ?*

1 Farnukos, Histâihmas, Artembâres: **căpetenii persane.**

2 *Seuâkes:* **rege supus lui Xerxes, comandant în armata persană.**

3 *Memfis:* **probabil căpetenie din trupele egiptene, un memfit, locuitor din** *Memfis***, capitală a vechiului Egipt, considerat oraş sfînt.**

4 *Batanakos:* **căpetenie persană, fiul lui Sesamas.**

5 *Sesamas:* **general persan. Poate o transcriere diferită.**

6 *Alpistos:* **căpetenie persană; supranumit „Ochiul de pază" al regelui. „Ochii de pază" erau un fel de împuterniciţi ai regelui, care inspectau provinciile imperiului. După unii istorici este vorba de agenţii secreţi ai monarhului.**

7 Aluzie la recensământul oştirilor făcut de Xerxes în Tracia.

8 *Partos:* **probabil căpetenie partă (membru al unui trib scit care, alungat din ţara de origine, s-a stabilit în Asia Mică) din armata persană.**

Dar marele Oibar[1] ? O, rege Xerxes, Dureri mai mari pământul nu cuprinde! l-ai părăsit? Doar singur vii? Doar singur?

XERXES

Nu ma-ntreba, nu-mi re-nvia durerea! Nu-mi aminti si tu, nenorocirea Nemărginită, înspăimîntătoare! O, nu auzi cum geamătul răzbate Din pieptul meu? 0, nu-mi auzi un strigăt Din inimă?

CORUL

Dar Xanthis[2] unde-i,
rege? Dar zece mii de călăreţi ai
săi, Din neamul mard? Şi unde sînt
Ankhăres[3], Diaixis, si călăreţii lor?
Răspunde-mi, rege: dar Arsămes,
unde-i? Mă uit în urma carului,
zadarnic, Căci nu-i zăresc pe
Tolmos şi Dadăkes, Nici pe
Lithimnes, el, nepotolitul
Aruncător de lănci—...

Cu vioiciune şi subliniat.

XERXES

Pieriră toţi!

Toti comandanţii
mei! » *

1 *Oibar:* **sau** *Oibares,* **căpetenie persană.**
2 *Xanthis:* **căpetenie persană din tribul marzilor, trib persan nomad.**
3 *Ankhăres, Diălxis, Tolmos, Lithimnes:* **generali persani. Numele căpeteniilor persane egiptene, lidiene, misiene etc., ce nu poartă în dreptul lor date suplimentare ori alte menţiuni, desemnează, îndeobşte, personaje fictive. In puţine cazuri e vorba de personaje reale al căror nume însă, Eschil 1-a modificat, într-o măsură mai mare sau mai mică, fie din necesităţi de ordin stilistic sau prozodic fie menţinînd tradiţia orală. De fapt, numele principalilor generali persani erau cunoscute de către atenieni, însă rolul lor în armata lui Xerxes era mai puţin sau de fel cunoscut.**

O, ce ruşinel

XERXES

Vai mic, zeii

CORUL

într-adevăr, doar zeii
Puteau desfăşura acest dezastru
Spectaculos şi demn numai de zeii
Grozavi, ai răzbunărilor...

XERXES

Destinul
Ne-a nimieit!

CORUL

Destinul doar? Destinul?
Dar marinarii Greciei ? Pe zei l
Nenorocire nemaiauzită! O bătălie
numai, nimicit-a Poporul tot...

XERXES

Cum ma mai rabzi, o, Soare,
Cînd a pierit pe mări şi pe pămînturi
Puterea mea?

CORUL

Dar nu în întregime! **XERXES**
Din toate a rămas doar aparenţa! O
vezi? O vezi?
O văd...

XERXES

Această ţolbă.

CORUL

Si încă ce? »

XERXES Săgeţile..,

CORUL

O, resturi Atît de triste,
dintr-un vast tezaur...

XERXES

Dar înţelege: toţi apărătorii S-au
nimicit...

CORUL

Şi, deci, ionienii Făţiş primiră lupta?

XERXES

Ei, vitejii! Nu m-aşteptam la catastrofa asta!

CORUL

*Dar flota noastră? A fugit, cuprinsă De vînturile spaimei?*Voi, bătrîni! Mi-am sfîşiat veşmintele, văzînd-o#.«

CORUL

Nefericire miel

XERXES

Doar atît?
„Nefericire" numai?

CORUL

Rege Xerxes, Dar are, oare, culmi si mai înalte Nenorocirea?

XERXES

Da! E adevărul Că Grecia se bucură...

CORUL

Pe veci,
Puterile imperiului pieriră.

XERXES

Şi însumi eu mă-ntorc zdrobiţ şi singur..,

CORUL

Căci flota noastră a pierit pe ape...
Te plîng, îngrozitoare catastrofă! Iiai, paşi ai mei, spre casă mă-ndrepiaţi

CORUL *0ȷ ce*

întorsătură...

XERXES Dati strigare,
Cumplit ecou al strigătului meu...

CORUL

Ne-am mîngîia strigînd? Ce consolare!

XERXES

Amestecaţi şi gemetele voastre, In cîntece, cu gemetele mele! O, întreita mea nenorocire!

CORUL

O, întreita mea nenorocire! Mai tare gem şi plîng...

XERXES

In pieptul tău Izbeşte-te, izbeşte-te cu pumnii, Necontenit oftează şi suspină, De suferinţa mea...

CORUL

Sînt potopit
De lacrimile jalei...

Daţi strigare, Grozav ecou al strigătului meu...

CORUL

Iţi sînt ecoul strigătului, Xerxes!

XERXES

Să strălucească lacrimile voastre! O, întreita mea nenorocire...

CORUL

O, întreita mea nenorocire!
*Suspin, în piept izbindu-mă cu pumnii!..**

XERXES

Loveşte-te, mai tare, şi mai tare! Boceşte şi mai tare, şi mai larg, Ca misienii...

CORUL

O, dureri grozave!

XERXES

Cu deznădejde smulge-ţi barba albă!

CORUL

Cu amîndouă mîinile, o, *rege!*

XERXES Si sfîsie-ti de ia

le tesătura

Ce pieptul ţi-1 acoperă..

.Dureri îngrozitoare !

XERXES

Haide, smulge-ţi părul,
Armata jeluind-o...

CORUL

Mi-l voi smulge Cu amîndouâ mîinile...

XERXES

Iar ochii
In lacrimi scaldă-i...

CORUL

Plîng, şi plîng, şi plîng...

XERXES Mai tare strigă
desperarea mea!

CORUL

O, vai! O$_y$ vai, nenorocire mie!

XERXES Peste
cetatea mea, nenorocire!

CORUL

Durerile cutreieră cetatea! De mii de ori, nenorocire mie
*!*Porniţi plîngînd în jalnicul alai Al întristării...

CORUL

11 auzi? Auzi? îngrozitor,. pămîntul ţării, geme, «Swfr/ paşii noştri...

XERXES

Morţii tînguiti- * **b <**
Şi tînguiţi şi navele persane,
Cu vîslele-n trei rînduri...

CORUL

Te urmez Cu
lacrimile întristării mele...

Regele părăseşte scena urmat de Cor.

eSOFOCLE

ANTIGONA

442 î. e. n.

PERSOANELE

ANTIGONA
ISMENA
CREON
HEMON
TIRESIAS
EURYDIKE

CORIFEUL
CRAINICUL UN SCLAV
CORUL: bătrînii CetăţiiAcţiunea se desfăşoară în zorii zilei, în faţa palatului lui Oedip. Se sfîrşise,

în ajun,
lupta pe
care
aheii o
purtaser
ă
împotriv
a Tebei.
In bezna
nopţii
ce
urmase,
ei
luaseră
fuga,
înfrînţi.
Antigon
a ieşe
din

palat, aducînd cu ea pe sora ei Ismena. Amîndouă sînt cuprinse de o nedeslușită îngrijorare.

AN

TI
G
O
N
A

Din tot ce-au fost
ursiţi să-ndure-ai
lui Oedip
Urmaşi, Ismena,
sora mea, o fi
vrun chin

Ce ni-1 cruta-
va
Zevs

cît
zile-
om
mai
avea?

Ca una-i soarta
ta şi-a mea! N-au
fost dureri, N-au
fost năpăşti,
batjocuri nici
huliri n-au fost,
Ce-asupra-ne sa
nu fi năpădit![1]...
Şi azi, Ce oare-o

fi porunca ce
zvonitu-s-a Că
regele vestit-a-
ntregului norod?

O

O

Nu ştii?
Ce-or
unelti-
mpotriva
celor dragi
Acei ce ni-
s vrăjmaşi?

N-ai auzit nimic?

ISMENA

Vreo veste despre-ai noştri, Antigona, n-am: Nici bună,

nici vreo veste rea, de cînd pe cei Doi fraţi[2], ce moartea-şi dat-au unul altuia, Pierdutu-i-am şi tu şi eu doar într-o zi.

1 Nenorocirile sînt cele cunoscute din ultima parte a

tragediei *Oedip-rege.* **Batjocurile şi hulirile se leagă de râtâr cirile părintelui lor orb, prelungite, pînă-n clipa morţii întîmplate la Colonos.**

2 Eteocle şi Polinice, blestemaţi de Oedip să piară unul de mîna celuilalt.

De cînd
ast'noapte-
ostaşii-ahei[1]
făcutu-s-au De

nevăzut, eu nu
mai stiu nimic:
mai rău

7
*

Ne fi-va nouă-
acum?... Mai
bine oare-o fi?

ANTIGONA

Ştiam| Şi din
palat vrusei să
mi te scot, Ca-n
tainã, singure,
de tainã-aici să
stăm.

ISMENA

Dar ce-i? că,
pâre-mi-se,
mistui tu ceva...!

ANTIGONA

Cinstirea-
ngropăeiunii
Creon datu-i-a
Doar unuia din
fraţi, dar puse-
opreliste La-
ngropăciunea
celuilalt...

Eteocles Pre legi
şi datini fost-a
îngropaţi slăvit
Să fie el şi sub
păinînt şi printre
morţi! Dar auzit-
am că cetăţii s-
ar fi dat Porunci
ca bietul frate-
său, Polynikes,
Nu fie nici jălit,
nici îngropat!
Zvîrlit Să-i fie
stîrvul, făr' de
lacrimi, făr'

mormînt! De
păsări cu nesaţ
să fie cronţăit!...
Preabunul Creon
— zice-se — şi
ţie-acum, Şi mie
— mie, da ! —
ăst lucru-1
spune-va,
Cînd o veni, s-o
şţie
toti
cari n-
o ştiau

> * > >

C-aşa-i porunca
lui şi că de şagă
nu-i!
Şi cine-o va-
nfrunta, oricine-
o fi, strivit
Cu pietre de
norod va ispăşi!
Şi-acum
Ţi-i dat s-arăţi
din viţă-aleasă
că purcezi,
Ori că — de
neam ăi fi! — dar
josnic suflet ai.

ISMENA

Nefericito, vai!
de lucrul stă
aşa, Că m-oi
împotrivi, că
nu... ce-ăi folosi?

[1] *A hei (Achaioi):* **numele unui grup de greci veniţi să se aşeze în sudul Peninsulei Balcanice către jumătatea mile-**

niului al II-lea î.e.n.; prin extensiune, numele grecilor angajaţi în expediţia troiană.

AN

TIGONA

Gîndeste-te si fii-mi partaşa-n truda mea! » » **i**

•

IS
MENA

Ah! ce primejdii
vrei sa-nfrunţi!...
Ce gînduri a

A

NTIGONA M-ăi

ajuta ca leşu-i

să-1 ridic... să-

1 duc...

IS
MENA

Sa-nfrunţi
opreliştea? Şi să-1
îngropi ăi vrea?

AN
TIGONA

Mi-i frate, frate ţi-i
— că-i vrea, ori nu!
Ci eu Să ştii,
întîmplă-se orice,
nu-1 voi trăda!

IS
MENA

Vai ţie!-n ciuda-
mpotrivirii lui
Creon?

A

NTIGONA Dar

să mă smulgă

a lor mei el n-

are drept!

IS
MENA

Vai! Sora mea,
gîndeşte-te la tata
cum

Sfîrsit-a viata
lui, hulit si-
urît de toti, *fi*

Cum ochii-şi smuls-
a el cu însăşi mîna
lui, Cînd
făr'delegile-şi
văzu! Cum maică-
sa, Ce-i fost-a şi
nevastă, vai, c-aşa

i-a fost, C-un
ştreang de gît îşi
puse capăt vieţii
ei! Cum bieţii
noştri fraţi sfîrsit-
au viaţa lor,

Zvîrlindu-şi
moartea unul
altuia-ntr-o zi!...
Şi-acum, că din al
nostru neam
rămas-am t

uŞi eu, grndeşte-te ce încă mai cumplit
Sfîrşit ne-o mai pîndi, de-n ciuda^ legii-om lua-n
Răspăr puterea şi poruncile regeşti !
Şi-apoi — să nu uităm cumva! — sîntem femei,
Şi pe bărbaţi a-i înfrunta nici că putem[1].

Mai tari îs cei ce
cîrmuiesc şi vrerii
lor
Se cade-a ne
pleca, mai grele fi-
vor chiar
Poruncile ce-or da!
Mă ierte-ai noştri
morţi,

» > >

De-acolo
din
pămînt, de
vrerii
celor mari

în silă mă-
ncovoi!
Cel ce-ar
rîvni mai
sus Decît
îi stă-n
puteri, de-
a binelea-i
smintit!

ANTIGO

Nici nu ţi-o cer!
Dar mai tîrziu de-
ăi vrea să-mi fii
De ajutor, de
ajutoru-ţi m-oi
lipsi!
Fă dar ce vrei! Că
eu tot mi-1 îngrop.
Mi-i drag
Să mor cu sufletu-
mpăcat... Oi hodini

Cu cel ce-mi fost-a drag, cui dragă-i fui si eu.

o

"

o

>

Şi sfîntă vina-mi va fi fost! Că morţilor

Mai lungă vreme fi-vom dragi ca

celor vii: O veşnicie-oi sta-n pământ! Ci tu, de vrei, Şi-n rîs poţi lua aceste rînduieli zeieşti !

IS
M
E
N
A

Cum oare-n rîs le-aş lua? Nici gînd ! Dar nici să-nfrunt Pe-a le cetăţii noastre legi în stare nu-s !

ANTIGONA

E-o vorba
doar! Acaţă-
te de ea!...
Ci eu Mă duc
şi celui drag
găti-voi un
mormînt.

[1] **în epoca sclavagistă chiar în cetăţi organizate democratic, ca Atena, femeile nu participau în vreun fel la viaţa publică. Existenţa lor se depăna în cercul**

strîmt al roabelor şi al copiilor, departe pînă şi de activitatea membrilor masculini ai familiei.

ISMENA

Yai ţie! Mă-nfior, la soarta-ţi cînd gîndesc.

ANT

TI
G
O
N
A

Ci scapă-ţi pielea
ta! De-a mea nu te-
ngrijii!

IS
M
E
N
A

Dar barem gîndul
nu ţi-I spovedi
nicicui! Din el fâ-ţi
tainã tu... şi-oi face-
aşa şi eu.

ANTIGONA

Ba spune-1 cui ăi
vrea! Mai tare m-ai

scîrbi, De nu 1-ăi
spune-n gura
mare... tuturor.

ISMENA

Prea luat-ai foc!
Eu doar că mă
gîndesc şi-nghcţ

ANA

TI
G
O
N
A

Eu fac cum vreare-
ar cel cui dragă
vreau să-i fiu

IS
M
E
N
A

De-ăi izbuti!... Dar
vrei ce cu putinţă
nu-i.

ANTIGONA

încerc... Cînd nu
voi mai putea, n-oi
stărui.

ISMENA

Ce-i peste poate
nici cuvine-se-a
rîvni!

ANTIGONA

Vorbește-mi tu-n
ăst chip și te-oi
urî mai mult, Și

te-o urî şi el,
cînd laolaltă-ăţi
fi-n Mormînt. Şi-
aşa-i şi drept! Pe
mine lasă-mă Şi
la pierzanie să
merg! Aş îndura
Orice, oricît, ca
viaţa-n slavă să-
mi sfîrşesc.

ISMENA

Te du, de vrei! Ţi-i fapta faptă de nebun, Dar îndrăgită-ăi fi de cei cari îţi sînt dragi.

(Antigona se îndepărtează. .. Apleca

t.
Ismen
a se
reînto
arce în
palat.
Intră
apoi
corul:
sînt
bălrîni
i
Tebei.
Se
crapă
bine
de
ziuă.
Corul

privește
e
răsărit
ul.)

C
O
R
U
L

O!
rază
de
soare,
ca azi
lumin

oasă
Nicicî
nd
străłu
cit-ai
deasu
pra
cetăţi
i
Teban
e, cu
porţil
e-i
şapte
la

numă
r! Tu,
ochi
auriu
al
zorilo
r
zilei,
Ah,
iată,
deasu
pra
izvoar
elor
Dirkei

[1] Abia răsărit-ai şi pus-ai pe goană
Pe-ostasul cu scut lucitor si cu feluri

I

T

De arme, ce-aicea venise din Argos[2], Şi-a rupt-o la fugă de-i

ropăi
e
roibii
In -
ropot
mai
iute
decît
cum
venis
e.

CO
RIF
EUL

'L-aduse
pe-al
nostru
pămînt
Polynikes,
Aprins şi-
nvrăjbit
de
gîlceve;
şi-n ţară-
mi
Prădalnic
venit-a,
aşa ca
vultanul

Cu
croncăt
ţipos şi
cu ăripi
ca neaua

1 *Dirke:* **izvor în preajma cetăţii Teba.**
2 *Argos:* **cetate în Pelopones.**

De
albe;
în
juru-i
cu

arme
puzde
rii Şi
chive
re
multe
cu
pene
în
creşt
et,
Aido
ma
coam
ei ce-

o
flutur
ă
caii.

CORUL

La căşile
noastre
oprit-a, cu
pliscu-i
Hrăpăreţ,
şi porţile
şapte-ale
Tebei Cu

lăncile-i
încercuit-
a. Dar
setea-i De
sînge nu-
şi stinse
şi, iată,
se-n
toarse, Şi
nici
Hefaistos
putut-a
cuprinde,

Cu tortele lui
de răşină,
ocolul > ?
De
turnuri,
că-n
spatele
oştii ahee
Atît
zăngănit-a
şi Ares,
că-al
nostru
Balaur ne-
nfrînt

izbuti să
rămînă.

CORIFEUL

Dar Zevs mai
vîrtos decît
toate urăşte

,*

Vorbirea
trufaşă şi el
cînd văzut-a

Pe-aceia ce-n valuri năvalnic veniră
Şi tare făloşi de cum zăngăniră
Armurile lor aurite, zvîrlita
Un- trăsnet pe-al turnului creştet şi straşnic,

De moarte,
izbit-a pe omul
acela
Ce şi se gătise
să-şi strige
izbînda.

CORUL **(în ritm**

mai viu)

Şi-ac&la,
precum
un
Tantalos[1],

cu facla-i
în mînă,
căzu
rostogol
şi cu
zgomot,
Cînd
taman
năvalnic
ca şi
vijelia
Pornise la
luptă, dar
nu
izbîndise.

[1] *Tantalos:* **personaj din mitologia greacă, pedepsit de zei să sufere veşnic de foame şi de sete**
(supliciul lui Tantal.)

Iar vajnicul Ares, ce-n lupte ne este Prielnic, vrăjmaşilor

noştri trimis-a O soartă cum înşişi păseut u-ne-au noua,

CORIFEUL

Ai lor căpitani, la număr sînt şapte[1],

La porţile şapte-ale Tebei — atîţia-s Şi-ai noştri — lăsară acolo, prinoase Lui Zeus, armurile lor de aramă. Dar d o i,

c e - s n˜a s c u t¸. i d i

n a c e . i a ș . i s i t a t

ă
?

»

Şi mamă —
sărmanii! —
sfîrşitu-s-au
jalnic,
Zvîrlindu-şi
ei unul într-
altul cu
lancea.

CORUL

Dar
Dike,
slăvită,
veni!...
Biruinţ
a! Şi ea
răsplăti
t-a
jertfelr
wca
Tebă,
Cetatea
cu
multele
-i care.

Uăzboi
u-i
Sfîrsit!
Voi
dati-
1
uităr
ii! In
cînte
c » »
De slava şi-n
jocuri porni-
vom prin
noapte Spre-
a zeilor

temple...
Îndrumă-ne
Bachus[2]! Al
Tebei părnînt
dudul-va sub
paşii-i!

(Poarta palatului se deschide. In pragu-i se iveşte Creon. Vine urmat de curteni).

CORIFEUL

Dar iată-1 că
vine! E
regele ţării,

E Creon,
fecior Iui
Menoikevs.
Ni-i nouă
Stăpînul cel
nou ce-a
zeilor vrere
Ni-1 dete în
urma-
ntîmplării ce
zeii Stîrnit-
au... Dar oare
în gîndu-i...
ce oare
Mocni-va, de

azi pe bătrînii cetăţii Să-i strîngă în mare sobor poruncit-a?

1 De-aci titlul dramei lui Eschil *Cei şapte contra Thebei,* **avînd ca subiect atacul dezlănţuit, de Polinice împotriva cetăţii părinteşti.**

2 *Bachus:* **nume al lui Dionysos, zeu al viţei de vie, al**

petrecerilor în general şi al veseliei. (din pragul palatului către cor)

Tebani! Cetatea-
au izbăvit-o zeii-
acum Din viforul
ce-1 năpustiră-
asupra ei... Şi
azi, prin crainici
doar pe voi eu
strînsu-v-am,
Aci-n sobor, căci

ştiu că scaunul
regesc
Al lui Laids voi
totdeauna
l-aţi slăvit
Cit a trăit Oedip,
iar cînd a
răposat
Rămas-aţi
credincioşi
şi a lor lui
urmaşi[1].

Şi cînd feciorii
lui pierit-au
amîndoi,
Doar într-o zi,
eînd ei,
lovindu-se-
ntre ei,
Cu braţul lor ş-
au căsăpit,
asupră-mi
luai

Şi scaunul regesc
al celor ce-
au pierit
Şi a cetăţii-
oblăduire-n
locul lor,
Că-s doar de-un
sînge eu eu
ei! Dar pîn'
nu-1 vezi
Pe om cum ştie'a
cîrmui
cetatea lui

Şi legile cum se
pricepe-a
mînui,
Nu poţi citi ce-i
zace-n
suflet şi în
gînd.
Misei l-am
socotit si-1
socotesc
misei

Pe cel ce făr' de
cbibzuială-o
cîrmui Cetatea
lui, ci tot mereu
cu frica-n sîn, El
lesne-şi pune
gurii lui zăvor.
Mă uit Cu scîrbă
la un om ce mai
presus şi-a pus
Prietenii decît el
ţara-şi va fi pus.
M-audă Zevs, ce

ştie tot!... Eu de-
aş vedea
Primejdia
pîndind pe-ai mei
supuşi, nicicum
N-aş pune gurii
mele frîu şi n-aş
avea Prieten pe
un om ce ţării-mi
un vrăjmaş
l-ar fi, căci stiu
că-n
izbăvirea

tării doar '
*

[1] **Afirmaţia presupune că după Oedip şi înaintea lui Creon, Teba ar fi fost cîrmuită de cei doi fraţi. în fapt, în ultimele versuri din** *Oedîp-rege*, **Eteocle şi Polinice ne sînt înfăţişaţi ca minori, motiv pentru care domnia e asumată de Creon, în calitate de cea mai apropiată rudă:**

Pe-a noastră-o
vom găsi[1]... Cînd
spornic năvile-ţi
Plutesc, prieteni
buni în jurul tău
se strîng. E crezul
meu! Şi dus de el,
eu sus, mai sus
Cetatea noastră-oi
înălţa. Cît despre
ei, Feciorii lui
Oedip, cetăţii-i
poruncii Aşa:
Eteocles, ce
pentru ea luptînd

Viteaz, pieri cu
lancea-n mîini,
lăcaş de veci Avea-
va în mormînt!
Cum vrednicilor
morţi Prinoase li
se-aduc şi sub
pămînt, aşa
Aducă-i-se lui!...
Cît despre frate-
său, Polynikes, ce
ni se-ntoarse din
surghiun Urzind în
gînd ca ţara-i din
strămoşi el praf

Să-şi facă şi pîrjol,
cum şi pe-ai
neamului Său zei.
si setea-n sîngele-
alor săi rîvnind

A-şi potoli şi a-i
robi, cetăţii-ntregi
Poruncă-i dau: să
nu-1 aşeze în
mormînt!
Să n-aibă lacrimi
pentru el! Şi

zdrumicat Sa-i fie
stîrvul lui de
păsări şi de cîini ![2]
Să-ţi fie groază să-
1 si vezi! Mişeilor
f D »
>
Eu slavă n-am să
dau cum da-voi
celor drepţi. Dar
cel ce ţării-mi
vrednic slujitor i-a
fost,

Slăvit va fi — si mort! — cum viu l-am fost slăvit.
»

CORIFEUL

O! Creon, fiu al lui Menoikevs, fie-aşa! Cum vrei! şi pentru cei ce ţara-ţi îndrăgesc, Şi pentru-ai ei

vrăjmaşi. Poţi da
ce lege vrei, Şi
pentru-ăi morţi şi
celor vii, doar eşti
stăpîn!

1 **Ideea e familiară scriitorilor şi gînditorilor din Atena sec. al V-lea. Ea revine, ca să citäm o pildă, într-o celebră cuvîntare a lui Pericle, aşa cum se citeşte în Tucidide:** *„Credinţa mea e că un stal prosper în*

totalul său este de mai mare folos pentru particulari decît acela în care cetăţenii în par le sînt fericiţi, dar statul, ca întreg, se prăbuşeşte[11].

Vechimea imemorială a cultului morţilor şi respectul superstiţios pentru ritul înmormîntării explică deopotrivă îndîrjirea lui Creon şi hotărîrea desperată a Antigonei

Şi-acum vegheaţi

CREON

poruncile-mi

CO
RIF
EUL

Pe un mai tînar să-1 încarci cu aste griji!

CREO
N

Străjerii-mi gata sînt pe mort a-l străjui.

CO
RIF
EUL

Ce încă alte griji ne porunceşti s-avem?

CREO
N

Nu fiţi molîi cu cei ce legea-mi vor călca!

CORIFEUL

Nu-i nimenea smintit ca moartea să şi-o vrea.

CREON

Păi... asta-i fi-va plata lui! Pe mulţi i-a mai Momit nădejdea de cîştig... şi ea-i pierdu.

(Vine unul din paznicii în

grija cărora fusese lăsat lesul lui Polynikes

)

PAZ
NIC
UL

Stăpîne, n-
am să-ţi
spun că
sufletu-mi
trăsei, Ori
fui prea iute
de picior să
viu... Mă
mai Oprii...
mă mai
gîndii... mai
iar făcui
popas, Şi-
ades făcut-
am drum
întors... Din
cînd în cînd
Şi inima-mi
şoptea:
„Sărmane,
ce-ăi zori
Atît? — că
de-ăi
ajunge, fi-
vei
pedepsit!"
Sau: „Iar
opreşti? vai

ţie! Creon
de-o afl
a

Din gura
altora ce-a
fost, ce-o să
păţeşti!"
Tot gînduri
d-astea
pritocind,
zor nu prea
dam. Si iată
cum un
fleac de
drum e...
lung... e
lung...
f
O
c?
La urma
urmei, îmi
zisei: „Mei!
hai să vin!"

Si-am si
venit! Şi-am
să
vorbesc...
dar ce-as
avea » » > *t*
Să-ţi spun?
Ga din
nădejdea
mea nu m-oi
clinti, Că

doar ce-ţi
fost-a scris,
în viaţă-i
pătimi!

CREON

Dar ce-i?
Ce-o fi? De
ce cu firea
te pierduşi?

PAZNICUL

Să-ţi
poves
tesc
de
mine-
ntîi:
nu eu
făptaş
Al
ăstei
făr'de
legi i-
am
fost...
iar
cine-o
fi, Nu
ştiu
şi-ar
fi
nedre
pt

ponosul să-l trag eu.

CREON

O! ce pe ocolite-o iei!... Gentortochieri!
Dar .parcă-ai vrea să-mi spui... ceva... oevâa rău.

PAZNICUL

Cînd ai de dat vreo veste rea, te mai codeşti.

CREON

Deşartă-ţi vorba, hai! şi-apoi te poţi căra!

PAZNICUL

Să-ţi spun: un om — eu nu-1 văzui — 1-a şi-ngropat, Acuş-acuş,ţărînă-asupră-i aşternînd, Şi-a morţii datină-mp 1 inind, o şi tuli!

CREON

Ce-aud? Ce spui? Şi cine fu se -a şa -ndrăzneţ?

PAZNICUL

Nu ştiu! Pămîntul nu-l găsit-am scrijelit, Nici urme nu^s de săpălug ori de liîrleţ. E neumblat pămîntul şi-i uscat; şi nici De roată dîre nu-s! Nici

urmă de
făptaş! Cînd
cel dinţii
străjer de
veste-n zori
ne-a dat,
Rămas-am
năuciţi! Pe
mort nici Tiu-
l vedeai,
Batîr că-i
ne-ngropat,
că-asupră-i
aşternut Un
strat de
colb, ca
pentru-a nu
cădea-n
păcat. Vreo
jivină-o ii
fost? Vrun
cîine l-a
tîrît? Nici
urmă ntr-i!
Şi-n juru-ne
străjerii toţi
Cîrteau fi
vina unul
altuia-şi
zvîrleau Si
se-nfricau,
ia harţă se-
ncleştau şi-
un om Să ţi-
i despartă
nu era... -
De vină-s
toţi, Puteai

să crezi,
dat* om de
om dacă-ai
fi luat,
Puteai să
spui: ,;De
viftă omul
ăsta nu-i!",
Că toţi
spuneau:
>,Eu nu
ştiu, n-am
văzut". Un
fier Roşit în
jar noi l-am
fi Strîns în
mîini,[1] prin
foc Am fi
trecut, lam
fi jurat pe
zei că nu-1
ştiam Nici
pe făptaş ţi
nici pe cel
ce l-a stîrnit
Să facă ce-a
făcut! Şi
nici că-
aveam ceva
Cu ei în
clin! Cînd în
sfîrşit
văzurăm noi
Că-i de
prisos a-i
iscodi mai
mult, un om
De-ai nostri-

asa vorbi
că-am si-
nghetat: si
toţi

Lăsarăm
ochii în
pământ.
Să-i
spunem:
„nu..." Nu
ne venia!
Să facem
ce zicea...
ni-era C-o
s-o păţim!
Să-ţi
povestim
de-a fir a
păr,
Zicea. Şi-
aşa, fui
eu sortit
— că-s
făr' noroc
— Să viu
şi, făr' să
vreau şi
făr* să
vrei,
venii! .
„La
crainicul
de rele
veşti te
uiţi urît!

CORIFEUL

Tot stau, stăpîne, şi mă-ntreb de nu cumvă Chiar de la zei venire-ar toate cîte^au fost.

[1] **Asemenea încercări, presupuse a dovedi vinovăţia sau nevinovăţia celor ce ie suportă, sînt numite de istoricii dreptului** *ordalii şi* **se întîlnesc la multe popoare pe o anumită treaptă a dezvoltării lor sociale.**

Mai taci! Că-apoi m-oi înciuda şi-mi spune-voi Că eşti

scrintit şi
vlăguit de
anii-ăi
mulţi, Şi din
sărite mă şi
scoţi cu-aşa
trăsnăi,
Cînd zici că
zeii-oblădui-
vor pe ăst
mort! Dar
ce? II
îngropa-vor
ei? Şi l-or
cinsti Ca
vrednic
slujitor pe
cel ce-aici
veni Ca
templelor
cu-a lor
prinoase şi
statui Să
deie foc şi
legi şi ţară-
a-şi nărui?
Vazut-ai
oare zei
slăvind pe
ticăloşi? Eu
ştiu că
împotrivă-
mi mulţi
supuşi de-ai
mei Cîrtesc,
că-ntr-una
clatină-n
furiş din

cap, Se tot
codesc a-şi
pune capu-n
jug — cum
sînt Datori,
porunca-mi
auzind — şi
mă urăsc.
Ba înşişi ei
pe paznici
— ştiu — i-
au mituit Şi
i-au stîrnit
şi-mpins să
facă ce-au
făcut;
Că dintre
toate
născocirile-
omenesti
>
Ca banul[1]
rea şi
blăstemată
alta nu-i!
El surpă şi
cetăţi şi din
al lor cămin
Pe mulţi
putek-va-i
izgoni! Şi
pe-ăi
cinstiţi
Ii poate-
ademeni, le
poate-
ntuneca

Şi minţile,
de săvîrsesc
si
fărădelegi
~ > /
Şi
mîrşăvenii
fel şi chip.
Dar toţi
acei
Ce s-au
vîndut şi
pentru-
arginţi le-au
săvîrşit,
Odat'-odat'
osînda-şi
vor primi!
Şi eu,
De-1 mai
slăvesc pe
Zevs, ţi-o
spun — cu
jurămînt
Ţi-o spun!
— de nu-mi
aflaţi pe cel
ce 1-a-
ngropat
Cu mîna lui
si nu-1
aduce-veti
aici,

Sub
ochi
i
mei,
să-l
văd,
nici
moa
rtea
pent
ru
voi
Să
ştiţi
, nu
vă
va fi
ped
eap
să-n
de
ajun
s!
Ci
spîn
zura
ţi
veţi
fi şi
sta-
veţi
spîn
zura
ţi

Pm' fără dele gile ne- ăţi spov edi şi- ăţi ştii Că nu din mîn a orişi cui poţi să pri meş ti

[1] **In textul grec cuvîntul folosit e „argintul", în înţelesul de „bani de argint"; evident un anacronism, ştiut fiind că moneda nu s-a răspîndit în lumea greacă decît în sec. VII î.e.n.**

Arginţi şi
nici cîştig
sa tragi
din
orişice,
Că banul
mîrşav
cîştigat pe
mult mai
mulţi I-a
prăbuşit
decît să-i
mîntuie-a
putut!

**PAZ
NIC
UL**

Să spun o
vorbă —
pot? Sau
drum întors
să fac?

CRE
ON

Nu ştii că
mi-i
lehamite de
vorba ta?

PAZ
NIC
UL

Iţi vatămă
auzu-ţi
doar? Sau
sufletu-ţi?

CREON

Ce-mi vatămă, ce nu, la ce bun s-o mai spun?

PAZNICUL

Făptaşul sufletu-ţi lovi... Urechea-ţi, eu!

CREON

Ah! gureş eşti! Eşti peste fire de limbut!

PAZNICUL

Dar barem nu eu sînt de faptă vinovat...

CREON

Nu tu vîndut-ai sufletu-ţi

pentru
arginţi?

PAZ
NIC
UL

Ha, ha!
Ce jalnic e!
Să crezi că
vezi... să
vezi ce nu-i!

CREG
N

Ce văd, ce
nu, poţi
lua-o-n
zeflemea,
de vrei,
Dar de nu-
mi afli pe
făptaş,
vedea-vei
cum
Cîştigul
hîd aduce
jale şi
amar!...

PAZ
NIC
UL

Întîi, să
dea de el!
L-or
înhăţa, ori
nu, E cum
voi-va

soarta
doar. Pe
mine-aici,
Fii liniştit,
nu mă mai
vezi! Şi-
acum, cînd
nici Cu
gîndul nu
gîndeam c-
am să mai
scap,
scăpai,
Dator îs
mulţămită
zeilor s-
aduc!...

(Creon, care intimpă cepaznicul vorbe

a s e în d re pt a s e în s p re p al at ´ tr e c e p ra g ul în lă u n- tr u. P a z ni c ul pl e a c ¸a.)

CORUL

Stro fa/

Inn

llu

umm

ee-

s

mm

ulll

tte

mm

aar

ii

mm

iin

nun

uni

i!

Minimum
maximum
accumsan
commodo
nunc.
Purus

Pripihunu, mmàarii, sstrràabbaatte vvìnnt, aatde

lâș principal spumos, Principal vu

iinndduu--iiVVaaiijjeellllooooss::

EEll aaaannddeeee,, ffäärr-

depositato, Cunpulgghiu liu celu tras

de
ca
i,
Rä
st
oa
rn
ä
br
ra
zd
a
li
pä
mí
n

t ’ O i - n V e e c i n e i s s t o o V i i t p ä m l i n u t i i [1]

întreg cîntul Corul e un imn întru slava omului i ridica t din anima litate prin propri a-i energi e şi iscusi nţă Din acest punct de vedere ’ conce pţia lui Sofocl e se deose beşte de cea care- şi face drum

în
Prometeu **lui Eschil unde progr esele păm în tenilo r pe scara civiliz aţiei sînt. atri buite toate măr ini miei titanu lui.A**
n t i s t r o f a
1

Nă
sc
oo
ci
it
o

r , e l p r i n s - e - n / e f t s i . p e

ft de Deuvod - e Pr-Ins ' s-

Sí, claro, puedo ayudarte con eso. Aquí tienes un ejemplo de cómo podrías definir una función en Python para calcular el área de un círculo:

```
def area_circulo(radio):
    pi = 3.14159
    area = pi * radio ** 2
    return area
```

Esta función toma un argumento llamado `radio` y utiliza la fórmula del área del círculo (π * radio^2) para calcular el área. El valor de π se define como una variable `pi` con un valor aproximado de 3.14159. La función devuelve el resultado del cálculo.

Para utilizar esta función, puedes llamarla con un valor de radio y almacenar el resultado en una variable:

```
radio = 5
area = area_circulo(radio)
print("El área del círculo es:", area)
```

Esto imprimirá el área del círculo con un radio de 5.

i- de pri- mu fun- ción, vol-

sung English prints - early - peace

Primum non nocere

ה ' קבוצה נ ' .

Allvoorbiiriii

mmeestteesssuugg

zbbooor

Assi

Il giardino delle delizie, Stati

Deggendorf Institute of Technology

Lehrstuhl für Mathematik

Prof. Dr. Thomas Huckle

Dr. Stefanie Schraufstetter

Sommersemester 2020

Übungsblatt 1

Abgabe: 30.04.2020

Attività ufficiali a supporto

s e f e r i , C ›a - i s p o r n i c t a r e - n n ›a s c

o c . i r . i . S . i t o t c e f . i - v a v a . n f r u n t a

Nicicicì ... Pe Hapes doar a-I ooolii

un pubblicitario - avvocato, Mario Rossi

l multor boi, Ce n-aveau leac, e

l l - a g, a s i t !

A nt is tr of a 2

S;. i - . i i s c u s . i t c u

mnici gîndești, spre răul ori spre b

- linee applicazione
- Cliniche accessate
- Legenda - commenti

Şi în jurăm

Reflecţia[1] morală nu putea lipsi din această intervenţie a Corului, şi ultima strofă recheamă atenţia privitorului asupra infracţiunii

,

care formează miezul piesei.

Şi-n slăvi cetate a-1 va-nălta!)

Dar vrednic nu-i de-atari măriri, De cumva legile-o călca, De fi-va rău, de-o fi trufaş!

Atare om o clipă, nu!

Nu sta-va în căminul meu!

Nimic

cu mine aibă-n clin!

(Paznicul se reîntoarce. El aduce pe Antigona, care vine căutînd cu privirea spre pămînt.)

CORIFEUL

Dar uluit îs de ce văd! O arătare-oare-o fi? Să nu cred ochilor?... Dar văd! E Antigona, ea,

vlăstar
Nefericit al lui Oedip!
Un tată tot nefericit!
Dar ce-i?
Călcaşi porunciile
Regeşti? Şi de-asta te-au adus?
Cu vreo sminteală mi te-au prins?

PAZNICUL

Priviţi-o!-i ea! Noi prins-o-am cînd îngropa
Pe frate-său!... Dar

Creon oare
unde-o fi?

(Soseşte

Creon.)

CORIFEUL

Ci vezi-1!
Iată: vine
din palat...
la timp!

CREON

Dar ce-i?
Ce-o fi?
Cum la
nimară-aşa
picai?

PAZNICUL

Nu jure
omul de
nimic! Că-
ades un gînd
Ţi-ai pus în
cap şi-un alt
gînd peste
cap I-a da
tŞi eu mă
grozăveam
că nu mai
calc pe-aici,
Că mă
băgasei în
spărieţi, şi
— iată-mă
— Yenii,

batîr că m-
am jurat că
nu! Mai
mari Nu-s
bucurii ca
cele cari ca
din senin
Iti vin. Asa
si eu: eu
fata-ti
adusei... » »

O vezi! că
prins-o-am
cum îi gătea
mormînt.
Nu însă
zarul m-a
sortit, ci
însumi eu,
De voia mea
venii, că eu
am dat de
ea. E-n
mîna ta şi
iscodeşte-o,
rege, cît Ai
vrea, să-ţi
spună tot!
Ci eu
cuvine-se
De-osînda
care mă
pîndea să
fiu cruţat.

C
R

EON

Mi-o aduseşi; dar cum şi unde-ai dat de ea?

PAZNICUL

Ea-1 îngropa, cu mîna ei! Acum ştii tot.

CREON

Iti dai tu seama ce vorbeşti? E-adevărat?

PAZNIC

U
L

Să nu-1
îngroape,
poruncişi.
Ea-1
îngropa, Şi-
acum o
vezi! Vorbit-
am scurt şi
răspicat?

C
R
E
O
N

Dar cum ai
dat de ea?
Cum de-ai
văzut-o?
Cum?

P
A
Z
N
I
C
U
L

Păi, iată
cum a fost:
intrase
spaima-n noi
De ce
porunci ai

dat; şi-abiâ
că ne-am
întors,
Ţărîna de pe
hoit am
spulberat-o-
n vînt, De l-
am lăsat
golîu — că
şi prinsese-a
rîncezi
—Şi pe
colnic, în
suflul v în
tufei ne-
am dus,
Sa nu ne-
ajungă
duhnetul
scîrbos şi
toţi îşi tot
dau ghes
cu ochii-n
patru-a fi;
suda îmi
îşi tot
zvîrleau —
că treaba
asta nu-i
de rîs! Ne
prinse-
amiaza-
aşa, cînd
soarele-
arzător
Urcase-n
creştet,

sus. Era
zădufl Un
vînt, Din
cer,
năprasnic
se porni-n
vîrtej şi
tot
Văzduhu-
a-ntuneeat
de colbul
vîrtejit;
goli
Copacii de
frunziş şi
totu-i
plumburiu
în cer şi
pe pămînt
F... Şi
ochii i-am
închis,
Prăpădul
cel trimis
de zei să
nu-1
vedem,
intr-un
tîrziu,
cînd
vijelia s-a
lăsat, O
fetişcană
am zărit:
ţipa tăios,
Ca
pasărea
ce-

nnebunită-
si vede-n
cuib Cum
puişorii-au
fost furaţi;
şi cînd
văzu Ăst
hoit golîu,
zbucni în
văicăreli,
zvîrlind
Blăsteme
pe acei ce
aste
fărădelegi
Au
săvîrşit;
ţărînă-
uscată-
aduse-n
mîini, Şi-
apoi,
dintr-un
potir de-
aramă
ciocănit,
Stropit-a
de trei ori
cu apă
stîrvul lui.
Cînd am
văzut-o,-
am tăbărît
cu toţi pe
ea Şi-am
şi-nşfăcat-
o, cît
clipeşti;

ea nici
măcar O
tresărire-
avu
atunci. în
fel şi chip,
Să ştim si
ce-a făcut
si ce făcea
si-acum,

Am iscodit-
o-apdi. Ea
n-a tăgăduit
Nimic... La
inimă îmi
merse vorba
ei,
Dar si amar
m-a răscolit.
Te bucuri
cînd
De-o
pacoste-ai
scăpat, dar
şi te doare
cînd
în ea
zvîrlitu-ţi-ai
prietenii.
Dar mai întîi
Şi-ntîi, aşa
sînt eu, eu
pielea-mi
vreau să-mi
scap.

CREON (privind)

iteva clipe tăcere.

s

p

r

e

A

n

t

i

g

o

n

a

)

Hei, tu, mironosiţo, tu cu ochii-n jos, Isprava-ţi spovedeşti , ori vrei s-o tăinuieşti?

ANTIGONA

(în

fruntînd

cu privirea pe Creon)

Făptaşa-s eu, nu mă codesc nicicum s-o spun!

CREON **(către paznic)**

Tu slobod eşti acum şi unde vrei te du, Că nici o vină-apasă-asupra ta!

(fcaitre Antigona)

Iar tu,

Vorbeşte scurt şi fără-ntortocheri i Ştiai Ori nu de-opreliş te a ce poruncit-am eu?

s

ANTIGONA

Ştiam! Că doar porunca-ţi auzit-au toţi.

CREON

Şi-atunci, cum îndrăznit-ai legile să-mi calci?

ANTIGONA

Nu Zevs mi-a dat atari porunci! Şi-atare

legi Nu
dat-a
omului
nici
Dike[1] —
ea, ce
stă Cu
zeii din
Infern.
Şi eu
pînă-ntr-
atît De
tare-a ta
poruncă
n-o socot
încît Pe
om să-1
vîrtoşeas
că a-
nfrunta
pe zei!
Că legile
zeieşti
nu-s
scrise-n
slove,[2]
nu-s,

1 Zeiţa dreptăţii: după Hesiod^ fiica lui Zeus şi a „lumi-natei echităţi" *(Themis).*

2 Opozi ţia aci pusă îh lumină între legea scrisă, ome-

nească, şi legile nescrise ale Firii constituie o ternă mult dezbătută în gîndirea epocii lui Sofocle, cînd, mai ales din rîndurile sofiştilor, s-au ridicat glasuri hotărîte pentru a proclama primatul dreptului natural.

Dar pe veeie-s legi şi nu-s de azi, de ieri, Ci-s vechi de cînd nu şti-va nimeni şi nicicînd. Şi-aveam eu să le calc de frica unui om? O! asta nu! Şi zeii nu m-or osîndi 1 Că moartea tot nu pot

— chiar
făr'
porunca ta
— S-o
ocolesc,
ştiam!... Şi
de mi-i dat
să mor
'Nainte de
soroc, mai
bine-o fi!
Să mori
Cînd nu
mai
pridideşti
de-atîtea
suferinţi,
Cum
pătimesc
eu azi, nu-
i oare un
folos? Vezi
dar că
soarta ce-
mi găteşti
nu-i
nicidecum
Un rău,
dar
groaznic
chinu-mi
mi-ar fi
fost să-1
văd Pe-al
maică-mi
fecior cum
după
moartea

lui Ar fi
rămas făr'
de
mormînt.
Fă dar ce
vrei! Iar
de-ăi gîndi
că fac un
lucru
nebunesc,
Nebun e
cel ce eă-s
nebună-ar
socotii

COFFEUL

Leit
ă
taic
a-
său
!
Ne-
nco
voia
tă
ca
şi
el!
Nici
vre

a,
nici
ştie
suf
erin
ţii-a
se
ple
ca.

CR
EO
N

Acei din
fire mai
ţepoşi —
să ştii —
sînt cei
Mai lesne
prăbuşiţi...
Şi fierul e
vîrtos, Dar
cum se-
nmoaie-n
jar şi ce
uşor îl
frîngi! Şi-
un cal
sireap îşi
ia zăuş,
dar ce
uşor Cu o
zăbală de
nimic mi

ţi-1
struneşti!
Cui nu-i de
capul lui,
ci altora
li-i rob, Se
cade-a nu
fi prea
trufaş; dar
ea prea
mult S-a
semeţit
cînd legile
mi le-a-
nfruntat,
Iar
îndrăznelii
-i puse vîrf
cînd şi în
slăvi
Isprava sa-
şi ridice-şi
vrea şi-o
fală chiar
îşi face-
acum. N-
aş fi
bărbat —
ci ea ar fi
— De făr'
osîndă aş
lăsa din
mîna mea
Pe-aceea

ce porunca
mi-a
călcat... O!
nu!
De-ar fi si
fiică-a soră-
mi[1] si rudă
mai » »
De-
apro
ape
cu
acei
cari
în al
meu
căm
in
Pe
Zev
s îl
pros
lăvi
m,
nici
ea,
nici
soră
-sa
De-
o
soar
tă-
ama
ră
n-or
scăp
a,

că
soră
-sa-i
De
vină
ca
și
ea,
c-au
pus
la
cale
azi
îngr
opă
ciun
ea
lui..
.
Che
maţi
-o!
E-n
pala
t.
Doa
r o
văz
ui!
De-a
bine
lea
ea
și-a
sări
t
Din
minţ

Anticipându-le
scăpărările
(Privirii vinovate
De gol...
Tu-mi spui
»
y
Și-au
dat
s-au
ar si
mâc
au
u-le-
rșit
săvî
Nici
sc,
urze
mîrș
ăvii
ră
umb
ce-n
Acei
i...

n
a
)

D
ar îi
urăsc
pe-
acei
cari,
mîrşă
vii
Făcîn
d, mai
vor
apoi
şi-n
slavă-
a le-
nălţa!

AN
TIG
ON
A

Ei, da! M-ai prins. Mai mult ca moartea-mi ce mai vrei?

CREO
N

Atîta doar! Eu moartea-ţi vreau şi mi-i de-ajuns.

ANTIGONA

Şi-atunci de ce-ăi mai zăbovi?
Ah, scîrbă mi-i De tot ce spui! Şi fie-ntotdeauna-aşa!
Eu ştiu că hîdă, hîdă ţi-i şi vorba mea,
Dar ce mai mare slavă pot rîvni decît Că fratele-mi putut-am îngropa?

(Privind către bătrîni)

Şi toţi
De-aici,
din jur,
mărturis
ire-ar
toţi că
drag Li-i
ce-am
făcut,
dar
frica-i
amuţi pe
toţi

[1] **Mama Antigonei şi a Ismenei, Iocasta, era sora lui Creon. De altminteri tocmai această legătură cu familia fostului domnitor explică ridicarea lui în fruntea Tebei. Cf. mai sus, p. 109 n. 1.**

Şi tac
chitic, că
tiran iei-i
este dat
Să facă
tot, să
spună tot
— şi doar
ce vrea!

CREON

' Doar tu, dintre tebani, doar tu gî-ndeşti aşa!

ANTIGONA

Ba toţi, dar nu zic cîrc, că, de! doar eşti aici*.

CREON

Şi tu, tu nu roşeşti că nu gîndeşti ca ei?

ANTIGONA

Ruşine nu-i pe cei de-un sînge să-i slăbeşti!

CREON

Dar celălalt nu oare tot de-un sînge ţi-e?

ANTIGONA

Ba da, de-o mamă-s, da! de-un tată-s amîndoi.

CREON

Slăvind pe unul doar, ce Ta It nu-i pmgărit?

ANTIGONA

Acel ce-i în mormînt nu ar vorbi-n ăst chip.

CREON

Ba da, de l-ai slăvi la fel şi pe-ăl hain!

ANTIGONA

Dar frate el i-a fost, nu-i fostu-

i-^a un rob.

CREON

El ţara-şi apăra!
Cel'alt şi-o răvăşea.

ANTIGONA

La Hades, jos, o lege-i
— una! —
pentru toţi.

CREON

Cei răi nu fi-vor răsplătiţi
cum sînt cei buni.

ANTIGONA

Or sfinte-or fi aceste legi şi printre morţi?

CREON

Da! da! Şi mort, vrăjmaşu-mi este tot vrăjmaş.

ANTIGONA

Al vieţii-mi rost e să iubesc, nu să urase!

CREON

Te du-n pământ! Pe cei de-acolo să-i iubeşti! Cît fi-voi viu, nu o muiere-o cîrmui!

(Ismena iveşte în prag

CO RIF EU L

Dar ia t- o în p r a g p e Is m e n

ul p al at ul ui . D oi sc la vi o în to vă ră şe sc .)

a l. E t o a t ̧a I n la c ri m i, c ̧a s o r a- si iu b e ș t e. U n n o r c o b o rî t-

a p e f r u n t e ş i c h i p u- i A p r i n s ş i s l u ţ i t d e d u r e r e! .F r u m o s

u-
i
o
b
r
a
z
e
la
c
ri
m
i
și
ja
le
.

CREON (către Ismena)

Tu, vipera care-n palat te-ai furișat Ca sîngele-n ascuns să-mi sorbi! Cum n-am știut Că două scorpii eu hrăneam, ce tronu-mi vreau Să-l deie peste cap? Hai! Zi-i: părtașă-ai fost La-ngropăciune a lui? Ori

juri că nici
ştiai?

ISMENA

De vină-s,
da! de-
ngădui-va-mi
ea s-o spun;
Părtaşă-am
fost şi vina-
mi vreau cu
ea s-o-mpart

ANTIGONA

Nu-ţi iartă
ca s-
o
spui
zeiţa
Dike
, ea!
N-ai vrut să
mă urmezi;
nici eu
acum te
vreau.

ISMENA

In suferinţa-
ţi vreau — şi
nu roşesc
nicicum —
Primejdia ce-
nfrunţi s-o-
nfrunt acum
şi eu.

ANTIGONA

îl ştie
Had
es
pe
făpta
ş! Şi
morţ
ii-1
ştiu!
Cei cari cu
vorba doar
iubesc nu-
mi sînt
iubiţi.

ISMENA

Nevrednică
să nu mă
crezi că-s,
sora mea; Să
mor şi eu,
slăvind acum
pe-al nostru
mort.

ANTIGONA

Părtaşă-n
moart
e n-ai
să-mi
fii! Si
vina-
mi.
nu . *

Asupră-ţi nu ţi-o lua! Mor eu, e de ajuns!

TSMENA

De-ar fi sa mori, cum oare viaţa-aş mai iubi?

ANTIGONA

Pe Creon să-l întrebi! Ţi-i grijă doar de el!

ISMENA

De ce si suflet u-mi răneşti? Ce-ăi

folosi
? >

ANT
IGO
NA

Mă doare-n
suflet,
da!
tine
dacă-
mi rîd.

ISM
ENA

Dar cum —
măcar
acum
—
putea-
voi să
te-
ajut?

ANT
IGO
NA

Tu scapă-ţi
viaţa
ta ! Eu
nu te-
oi
pizmui
.

ISM
ENA

De ce cu
tine-
odată
n-as
muri
si eu?
» >

ANT
IGO
NA

Ales-am ce-
am
vroit:
eu,
moart
ea!
viaţa,
tu!

ISM
ENA

Te-am
preves
tit la
vreme
doar
— n-ăi
spune
nu!

ANT
IGO
NA

Dreptate-ai
tu —
spun
mulţi

—■
dar
alţii
zic că
eu»

**ISM
ENA**

Dar totuşi
vina-i
deopotrivă-a
ta şi-a mea.

ANT
IGO
NA

Pe pace fii!
Tu-n viaţă
eşti... Eu
sufletu-mî
De mult mi-
am dat, ca
să-i ajut pe
morţii mei.

**CREO
N**

Smintite-s
amîndouă,
văd! Dar
una azi S-a
fost smintit;
cealaltă-i
din născare-
aşa.

**ISM
ENA**

Şi cei ce-s din născare, rege, înţelepţi, Se năucesc cînd mari năpăşti îi copleşesc.

CREON

Aşa păţişi, cînd cu-o mîrşavă te-nhăitaşi.

ISMENA

Dar viaţa-mi, fără ea, ar mai avea vrun rost?

CREON

De ea nu-mi mai vorbi, ci spune-ţi c-a murit!

ISMENA

Cu-al tău fecior s-a logodit!

Cum s-o omori?

CREON

Sînt şi-alte brazde de arat pe ăst pământ!

ISMENA

Dar nu aşa-nţelesu-s-au şi el şi ea! Ĕu alui meu fecior femeie rea nu-i vreau!

ISMENA

O! Hemon drac, cum tatăl tău *te* ia de sus.

CREON

De-ajuns! Dă-mi pace tu, cu nunta ta cu tot!

ORIFEUL

Soţia-i lua-

vei tu
chiar
alui tău
fecior?

CREON

Dar ăstei
nunţi chiar
Hades pune-
i-va sfîrşit.

CORIFEUL

Sortită-i
morţii —
văd acum —
din vrerea
ta.

CREON

Cum spus-ai
tu, aşijderea
gîndesc.
Hai! sclavi
Daţi zor!
Duceţi-îe de-
aici! Mu
zăboviţi! Şi
zăvorîţi-le-n
palat! Şi
slobode Nu
vor mai fi!
Că zornie la
-picior o iau
Şi cei viteji,
pe Hades
de-1 zăresc
venind.

(Sclavii pleacă, (lucind cu ei pe Antigona şi pe Ismena. Creon rămîne în scenă.)

CORUL

S t r o f a

1

Ferice-s aceia ce făr' de amaruri
Trăitu-si-au viata!
Cînd zeii
»
Căminul cuiva să

-1
sur
pe
voi-
vor,
Năp
ăşti
far'
de
num
ăr
zvîrl
i-
vor
Pe
şirul
urmaşi
lor
lui...
Asa e
»
Cîn
d
urlă
din
Tra
cia
vînt
ul
Năp
rasn
ic şi
valu
ri **şj**
valu
ri
ridi
ca,

Q — Eschil — Euripide
Sofocle

şi - n sus vârtejeşte nisipul Ce- negr

uˆ, iar tˆa rmul
unˆa pparas inic
lizbit
de
talla

Zuriini în vuiete.

Vuiesc.

.

Plapa toţi
abdacizii[1],
e neamul
cesta

[1] Antistrofa

Ce-atît
pătimit-a,
vâzut-am
Năpăşti şi
năpăşti că-i
loviră. 0
vîrstă
Se stinge şi
alta-i
urmează,
Dar ea-i
mostenit-a
blăstemul.
Potrivâ-i
Un zeu s-a
pornit şi nu
e
Scăpare...
Cînd azi
licărea o
nădejde
Asupra
acestei din
urmă
Mlădiţe din
neamul
Oedipos, a
morţii
Ţărînă si
nesăbuita-i
> »
Vorbire si-
orbi
re
au
stin
s-o

acu
ma,
t

Strofa 2

Ce om, în
trufia-i,
putea-va
înfrin^re
Puterea ta,
Zeus? Pe
tine
Nici
somnul,
stăpîn peste
toate, nici
vremea-n
Rotirea-i
zeiască, ce-i
fără
Istov,
nicicînd nu
te-o-rifrînge
pe tine!
Tu făr'
bătrînete
domni-vei
>
In veci pe
Olimpul cu
strălucitoa
rea-i

Lumină!
Ca ieri, în
vecie,
Aceleași
rămîne-vor
legile
Firei!

»

r~

Belșugul
prea mare
nu vine
Doar singur,
ci-aduce și
multe
amaruri.

A
n
t
i
s
t
r
o
f
a

I
I

M
e
r
e
u

s

c h i m b ” a c i o a s a n ” a d e j d e i - a j u t ” a P e u n i i ,

p
e

a
l
t
ă
i
i
-
i

î
n
ş
e
a
l
ă

[A] *Labdacizii:* **urmaşii lui Labdacos, rege legendar al Tebei.**

în **tot** ce ades uşurat ic viseaz ă[71].

[71] **O dată mai mult, se cuvine relevată neîncrederea accentuată cu care poeţii şi gînditorii greci vorbesc**

Nădej
dea
furiș
se
strecoară In
om,
pin'
clipa
veni-
va
cînd
talpa-i
Și-o
frige.
Ah!
tare-
nțelea
ptă-i
Zicala
vestit
ă: cui
drumul
pierză
rii Un
zeu i-
l
deschide,
tot
răul
Sub
chipul
de
bine-i
se-

arată.
Şi
doară-
n
Răsti
mpul
acesta
fugăr
nic El
fi-va
ferit
de
amaru
ri şi
rele.

(Dinspre

p

a

l

a

t

v

i

n

e

H e m o n .) C O R I F F E U L

Dar iată-11 E

Hemon
. din
fiii-ti
mezinu
l.

Or
vine
zdro
bit
de
dur
ere
Că
maş
teră
soar
tă
avu
Anti
gon
a
Ce-
n
pra
gul
nun
tirii-
a
pier
dut-
o?
El
plîn
ge
c-a
fost
doar

visa
re
deş
artă
.
(
H
e
m
o
n
’
v
e
n
i
n
d
e
d
e
p
e
p
a
r
t
e
’
d
i
n
s
p
r
e
o
r
a
ş
’
s

e ‹ndreapt‹ spre palat .Creon ‚vorbind mai‹nt‹ip

CREON

Mai bine decît zodi erii-om ști acu m: Veni t-ai, fiule ’ciud os pe tată l tău, C-afla și ce soar tă-i hără zii logo dnic ii? Sau oric e-aș fi făcu t, tu

tot
m-ăi
îndr
ăgi!

**HEM
ON**

O!
Tată,-
n
toate-
ţi sînt
supus:
să mă
îndru
mi Cu
sfatu-
ţi
părint
esc si
eu te
voi
urmai
Nunti
re
pentr
u
mine
nu-i —
oricar
e-o fi
— Ce-
aş
pune-
o mai
presu
s

decît
eu
vrere
a-ţi
pun.
O! Fiul
meu; că
toate vrerii
părinteşti
I se supun,
ăst gînd să-
ţi fie
îndreptar!
Că de
rîvnim
copii şi de-i
hrănim la
sin,
E ca s-
avem
urmaşi
supuşi ce-
or răzbuna
Pe-ai lor
părinţi,
potriva
celor ce ii-
au fost
Vrăjmaşi, şi
vor slăvi pe
cei ce-au
fost de ei
Slăviţi.
Căci dacă
zile-ai dat
unui copil
Cui de
părinţi nici

i-ar păsa,
doar un
izvor
De-amâr ţi-
ai dat, iar a
lor tăi
vrăjmaşi
prilej
De rîs le-ai
dat. De
farmecul
vrunei
femei
Să nu te
laşi momit
şi^capul
nu cumva,
O! fiul
meu, să-ţi
pierzi, că-
ntr-un
cămin, să
ştii,
De gheaţă-
s buzele ce-
ţi da
femeia rea!
Nu-i rău
mai rău
decît în
însuţi
neamul tău
Să-ţi ai
duşmani!
Alung-o
deci!
Vrăjmaşă
ţi-i!

La Hades
ducă-se şi-
acolo o
nunti
Cu cine-o
vrea! Dar
fiindcă-am
prins-o
doar pe ea,
Din toţi ai
mei supuşi,
poruncile-
mi călcînd,
Cetăţii-
ntregi eu
de
minciună
nu m-oi da!
Cu viaţa-i
va plăti"!
Să -1
cheme cît o
vrea
Pe Zevs, ce
peste cei
de-un
sînge-i
veghetor!
Că de-oi
lăsa pe-ai
mei să-mi
fie
răzvrătiţi,
O! cei
străini cum
s-or zburli!
De-ăi fi
stăpîn

In casa ta,
cetăţii-i fi-
vei bun
cîrmaci.
Dar cel ce
legile
cetăţii va-
nfrunta
Şi-o vrea,
măros, a-i
cîrmui pe
cei ce-i sînt
Cîrmaci,
din gură-
mi laude
n-or auzi!
/ * • • • -
•
Dar cui
cetăţu-i e
cîrmaci
să te
supui Şi-
n cele
mici, şi-n
tot ce fi-
va drept
şi-ncâi
Nedrept
de-ar fi...
că cel ce
ştie-a fi
supus Va
şti —
nicio-
ndoială n-

am — şi
da
porunci,
Şi-n toiul
luptii-n
vălmăşag
nu s-o
clinti Din
loc, ci
rămîneâ-
va dîrz si
credincio
s!

7
t
Neasculta
rea-i cea
mai grea
dintre
năpăşti:
Ea năruie
căminuri
si cetăti
si-ades

r -
» ■ ■ »
Pe fugă-n
lup te-oştiri
Ie le-a
pus... Dar
cînd
Maimarilor
mulţimile îi
s-or pleca
Şi-or fi
supuse lor,
scăparea-şi
vor afla!

Cuvine-se
pe-ale
cetăţii
rînduieli
Să le păzim
şi-unei
femei nu ne-
om pleca!
Din
cîrmuire
răsturnaţi
de-o fi să
fim,
Incâi să fim
de-un om,
dar de-o
muiere nu!

CO
RIF
EU
L

Dc anii-ăi
mulţi
lăsatu-ne-
au la
minte-
ntregi,
Am zice
că-i
mintos şi
înţelept
ce spui.

HEM
ON

Cînd zeii-i
dat-au

minte[72]
omului, i-
au dat
Cea mai
de preţ
dintre
comori. Şi
eu n-aş
vrea, Nici
n-aş putea
să spun că
azi, prin
gura ta,
Nu
adevărul a
vorbit!
Dar
înţelept Şi
alţii să
grăiască
pot, nu
numai tu.
Iar ce-
mpotrivă-
ţi s-ar
*«rzi ori
s-ar cîrti,
La pîndă-
oi sta, să
dibui tot
— doar
irii-s
dator! Că-
n faţa ta
un om de
rînd va
amuţi
Cînd şti-

va că
urechile-
ţi, cu
vorba lui,
Ţi-ar
supăra...
Ci eu, din
umbră-oi
dibaci Ce-
n taină
şopoti-vor
toţi şi
cum jelesc
Pe astă
fetişcană-
acum, că
va pieri
Şi-avea-va
groaznic
un sfîrşit:
„Ce vină-
avea? Şi
ce-a
făcut? O
faptă de-
nălţat în
slăvi! Pe
frate le-i,
căzut
luptînd,
ea n-a
răbdat Să-
1 ştie far[5]
mormînt,
de păsări
şi de eîini
Hulpavi
să-1 vadă

zdrumicat
!... Nu s-
ar cădea
Cununi pe
frunte-a-i
împleti?"
— se-
ntreabă
toţi,
Cîrtindu^
te-n furiş.
Dar, tată,
eu nimic
Mai
scump pe
lume n-am
ca
fericirea
ta! Căci
unui fiu
podoabă
mai
frumoasă
nu-i
Decît
să-şi
vadă
el pe
taica-
său
slăvit
. Şi-
un
fiu
slăvit
mînd
rie-i
fi-va

tatălui!
Să nu cumva să crezi că numai tu-nţelept
Vorbeşti!
Pe cei cari cred că nimeni nu-i istet »
Ori înţelept ca ei şi cu al vorbirii dar,
De-i scociori mai adînc, îi vezi că-s goi-goluţi.
Oricît de iscusit ăi fi, ruşine nu-i
Să mai înveţi! Nu-i bine-a fi-ncăpăţînat.
Pe ţărmul apelor ce s-au umflat de ploi

Şi vijelii, copacii cari s-or mlădia
Nici crengile nu-şi pierd, dar cei cari s-or pro]
Ţeposi, ei fi-vor smulşi cu rădăcini cu tot.
Vîslaşul ce-şi învîrtoşează pînzele,
Tragînd de-odgon, şi nu le-ntoarce după vînt,
Vedea-va-şi lotca bîldîbîc, cu talpa-n sus.
Ci mută-ţi gîndul, hai!
Şi nu mai fi-nciudat!
Prea vîrstnic nu-s, o leac de minte însă am,
Şi-mi zic că omul cel hîrşit de ani, batîr

Că şti-va tot — şi asta nu se-ntîmplă des — Tot trage-va, din sfatul altuia, folos.

CORIFEUL

De-a spus ceva-nţelept, o! rege, să-1 asculţi, Iar tu pe taică-tău ! Voi doi vorbit-aţi drept.

CREON

Dar ce? Acum, la vîrsta mea, un tiner

el Ca
el m-
o
dădă
ci să
fiu
mai
chibz
uit?

HEM ON

De-i drept
ce-ţi spun,
ascultă-mă!
Tu nu căta
La vîrsta
mea! La
faptele-mi
să mi te
uiţi.

CREO N

Or vrei să-i
şi slăvesc
pe cei ce-s
răzvrătiţi?

HEM ON

Pe cei
mîrşâvi
nicicînd
ţi-oi
spune

să-i
slăveşti.

CREON

Ce oare alt
fâcut-a
ea-n
sminteal
a ei?

HEMON

Norodul tot
gîndeşte
-n Teba
altcumv
a!

CREON

Dar ce?
Norodu-
mi
porunci-
va ce-
am sa
fac?

HEMON

Vezi ca
vorbeşti
de parc-

ai fi un
tinerel?

CREON

Dar tării
cine
alt,
nu eu
îi sînt
cîrma
ci? *» t*

HEMON

Ce tară
oare-o fi
a unui

singur

om?[73]
»
o

CREON

Dar oare
ţara nu-i
a celui
ce-i
cîrmaci?

HEMON

Doar un
pustiu de-ai
cîrmui, i-ai
fi stapîn!

CREON (lui

însuşi)

El astei
femeiuşti îi
luat-a parte
azi...

HEMON

Păi tu
femeie-âi fi?
Că ţie parte-
ţi luai!

CREON * *

Nemernice!
II judeci tu
pe tatăl tău?

HEMON

Pe el, cînd
văd că
săvîrşeşte
nedreptăţi.

CREON

Cînd dreptul
cîrmuirii-mi
apăr sînt
nedrept?

HEMON

Nu-1 aperi,
joc de-ţi
baţi de
legile
zeieşti.

CREON

Bicisnic om!
Cum te-ai
robit unei
femei!

HEMON

Dar rob al
unor josnice
porniri eu
nu-s!

CREON

N-ăi fi, dar
azi tu vorbe-
avuşi doar
pentr

uHE
MON

Ba pentru
noi şi
pentru zeii
din Infern!

CRE
ON

Cît zile-o
mai avea,
cu ea nu te
cununi!

HEM
ON

De va
muri, si-un
altul
merge-va-
n mormînt!

CRE
ON

Cutezi
cumva să
mă
înfrunţi?
Să mă-

aspăimînţi

?[74]

HEMON

Eu usurinţa-ţi doar ţi-o-nfrunt. Nu te-nspăimînt.

CREON

Mă dăscăleşti? Plăti-vei scump... Smintitule !

HEMON

De n-ai fi tatăl meu, aş zice că băsmeşti.

CREON

Eşti rob unei femei! Nu mă mai ameţi!

HEMON

Că n-oi vorbi doar tu. Ce alţii-ţi spun n-asculţi? Aşa? Te vei căi, jura-m-oi pe Olimp, Să ştii! că mă-mproşcat-ai cu ocări...

(Către un sclav:)

Hei, tu! Pe astă scîrnavă de fată să-mi aduci... S-o văd cum duhu-şi da-va-n văzul celui drag

HEMON

Să nu cumva să crezi — o! nu — că va muri Sub ochii mei! Pe mine-aici nu mă mai vezi. Mînia poţi să

ţi-o deşerţi
cu cei ce-ţi
sînt Prieteni
şi-s supuşi şi
te-or putea
răbda!

(Hemon plcacă zorit.)

CORIFEUL

Se duse,
rege, loc şi
pară de-
nciudat. La
vrîsta-i,
rău
mocneşte-
un suflet
chinuit!

CREON

Ci ducă-se!
Şi creadă el
că-i mai
presus De
toţi! Dar el,
de moarte
nu le va
scăpa!

CORIFEUL

Pe amîndouă
deci tu
morţii le-ai
sortit?

CREON

Ca bine zici!
Pe cea
nevinovată-o
crut.

CORIFEUL

Dar soră-si
ce moarte-n
gîndu-ţi i-ai
urzit?
Pe-un
cărărui
pustiu,
ce n-a
văzut
picior De
om, de
vie-oi
duce-o-n
scorbul
unei
stînci!
Voi
fereca-o!
Hrană-i
da-voi
doar atît
Cît să nu
fac
păcat, iar
Tebei ca
sa-i cruţ
Ruşinea
morţii
ei!... Lui

Hades roaga-se f o t Oricît, că-i singur, dintre zei, slăvit de ea, Şi poate moartea-i va cruţa, ori o-nvăţa Că-i în zadar a proslăvi pe morţii din Infern.

(Creon pleacă.)

CORO

U L *S t r o f a 1*

O! Eros[75],
în veci
neînfrîntul
e Eros,
Şi fi are le-
n mrejele
tale
Le-nlănţui!
Tu-n
noapte îţi
legăni
hodina
Pe moi
obrăjiori
feciorelnici
.
Pribeag, tu
străbaţi
peste mări,
peste
valuri!
Pătrunzi şi-
n bîrloguri
de fiare!
Nici zeii
cei veşnici
nu scapă
de tine,
Nu-ţi scapă
nici omul
vremelnic.
Pe cel ce îl
prins-ai în
iţele tale
Lovitu-l-a
mare
sminteală!

Antistrofa 1

Tu chiar şi pe cei ce-s cu duhul dreptăţii
Spre lapte nedrepte-i mînâ-vei
Şi-i duci la pierzare.
Tu astăzi stîrnit-ai
Şi vrajbă-ntre oameni de-un sînge!
Ajuncrc-o privire zvîriită din ochii
Nurlii ai vreunei fecioare

Şi ea
biruit-a şi-a
legii
putere.
Stăpîn
eşti pe
legile
Firii,
Cu zeii
cei
mari!
In veci
se ju
ca-va
Cu noi
Afrodit
a[1], ne-
nvinsa
î

(Vine
A
m
ti
g
-
c
o
i
a
,
a
d
u
s
ă
d
e
d
o
i
sl
u
ji

TUDOR ARGHEZI

(Poezii publicate în timpul vieții)

Când îmi văd astăzi ce ochii-mi văzură,

Im
vine să
caic
peste
țeapă
Și nu-
mi pot
opri
nici
șiroiul
de
lacrimi

Când
văd
pe-
Antigo
na
pornită
Spre-
al
nuntii
culcuș
—
lăcașul
cel
veșnic.

Privi
ți-
mă,
voi
cetăț
eni
din
țara-
mi
Străb
unăː
Fiu
calea
ne-
ntoâr
să.
Străb
ate-
voi
astăz
i și
cea
de pe
urmă
A
soare
lui
rază
vede
a-voi.
Că
Hade
s, ce-
n
veci

îi
adoa
rme
pe
oame
ni,
Spre
ţărm
u-
Ache
Tonul
ui[2],
iată,
De
vie
mă
duce,
dar
parte
n-
avui-
am
De-a
nunţi
i,
cunu
nă şi-
n
prag
ul
Culc
uşulu
i
cînte
c de
nunt
ă nu-
mi

TUFFTROC

fuse
Frive
gḥiu
ț Și
astăz
i
nunti
rea-
mi
Cu
rîu-
Ache
ron
eu pe
veci
săvîr
și-
voi...

Slăvită
pornit-
ai tu
astăzi
spre-ai
morții
Lăca
ș
d
e
t
ă

rîndă,
d',
a
r
n
-
a
i
f
o
o
s
t
>
>*
De-o
boală
, de-
o
moli
mă
grea
mist
uită
Şi
nici
nu
pierit
-ai
prin
lance
,

[3] *Afrodita:* **zeiţa**
rumuseţii
şi a

dragostei. [2]
Acheron: **fluviu din infern, hotar între lumea viilor şi lumea morţilor.**
Ci însăşi de voie şi-n voie porni t-ai Spre-adîncul lăeaş al lui Hades.

ANTIGONA

Antistrofa 2

Eu ştiu povesti
rea
sfîrşitu
lui
jalnic
Ce-
avut-a

pe
stînca
Sipylos
[1] Acea
frigian
ă[2] ce-a
fost lui
Tantăi
os
Fecioa
ră şi
cum
împrej
uru-i,
Ca
iedera
scai
împleti
tă, au
strîns-
o
Pietroa
iele
stîncii.
.. într-
una-i
Bătută
de ploi
şi
zăpezi
—
auzit-
am —
Şi
lacrimi
şi
lacrimi
,

sărmana, Ii curg printre gene şiroaie şi trupu-i E leoarcă de plînset ... Şi zeii-mi Găti-vor şi mie aşijderea soartă!

CORIFEUL

Dar ea o zeiţă era şi din viţă Zeiască purcede. Noi sîntem Doar oameni, din

oameni
vremel
nici.
Tu însă
Şi-n
moarte
slăvită
eşti
astăzi
Şi-
avut-ai
ursită
ca şi
semize
ii!

A

N

T

I

G

O

N

A

S

t

r

o

f

a 3D effect - o o i m a i r j d d e e d e m i n e

?

P

e

z

ii

Pămînt[9]
ului
meu!
Aşteap
tă
Să
mor!
De ce
să-ţi
aud şi
din
viaţă

1 *Sipylos:* **munte în Frigia, ţinut în centrul vechii Asii Mici, la sud de Misia.**
2 *Niobe:* **soţia lui Amfion, regele Tebei. Mîndră de cei 12 copii ai ei, ea deşteptă invidia zeiţei Latona, care puse lâ cale moartea lor. De durere,**

sărmana *Niobe*
se prefăcu în stîncă.

A tale batjocuri? Ah!
Ţară Şi voi pământeni ai ţării-mi străbune!
Izvoare-ale Dirkei!
... O! sfinte Meleaguri din jurul cetăţii viteze a Tebei!
Să fiţi mărturie cum nimeni
. Prieten, mă plînge că fără de lege

Pornesc
înspre
hruba
ce-mi
fi-va
Mormînt cum
nici
fost-a
vreodată!
Sărmana
De
mine,
eu
parte
n-avu
l-am
Să
stau
nici cu
viii si
nici cu
aceia
Trecuţi
în
hotarele
morţii!

CORIFEUL

Avuşi
peste

fire-
ndrăz
neală,
dar
Dikei,
Zeiţei
, tu
tronu-
i
izbit-
ai Şi,
iată,
căzut-
ai şi
astăzi
păcat
ul
Părinţ
ilor
tăi
ispăşi
-vei!

**AN
TIG
ON
A**

*A
n
t
i
s
t
r
o
f
a*

3

Ce
gîndu

Sărmanã, si-a
ei
dezmi
ri de
jale
îmi
scoci
ori în
mine
Vorbi
ndu-
mi de
jalnic
a
soart
ă A
tatii,
ce
fuse
şi-a
noast
ră!
Cump
lită
Ursit
ă-au
avut
Labda
cizii,
Vestiţ
ii!
Vai,
ăle
păcat
e-aîe
mamii

erdar
e-n -
»
Culcu
şul
nunti
rii cu
tata,
pe
care-
1
Născ
use!
Sărm
ana
de
mine,
Ce
grele
păcat
e-mi
avură
părinţ
ii! Cu
b las
tem şi
fără
nunti
re
Porni-
voi
spre
ei şi
cu ei
împar
ţi-voi
Lăcaş

ul cel
veşni
c! Ah,

frat

Tuu aa cuuuuuuuuiiei-i aa ttaa ffuusseeCe[76],

stâzi, de-acolo, din moarte, Pe mine m

ă

s
m
u
l
s
-
a
i

t
u

v
i
e
ţ
i
i
.

CORI
FEUL

Pe
morţi
a-i
slăvi
este-o
faptă
smerit
ă, Dar
veî'dre
gătbru
1 nu
rabdă
Să-i
calci

vreo
porunc
ă. Or,
firea-ţi
trufaşă
Te
duse
acum
la
pierzar
e.

**ANTI
GON
A**

*E p o d
a*

M-or
duce,
vai
mie, pe
drumul
ce-
aşteapt
ă,
Şi
nimeni
m-o
plînge
şi-s
fără
Prieten
i şi făr'
cununi
e şi
raza

Cea sfîntă de soare eu n-oi mai Vedea-o vreodată şi. nici un prieten Nu-mi fi-va în juru-mi, sărmana! Şi nimeni jăli-va-mi ursita-mi amară!

(Creon vine din spre e pal at.)

CREON

(către paznicii

care conduce au pe Antigona)

Nu-ştiţi că din jăliri **şi** bocet nu-i un **0111** Ce-n faţa morţii s-ar opri de-ar fi lăsat? Ce-mi staţi? Aduceţi-o de zor! Mormî

nt

săpat[77]
In scorbu
ră de stînci
să-i daţi,
că-aşa
vreau eu !
Acolo s-o lăsaţi
si duhul să si-1 dea!
f»»
Ori mai trăiasc
ă, dacă vrea,
în ăl mormî
nt!
//
A morţii-i vină n-o port eu!
Cu cei ce-s vii
Nu-şi mai avea-va ea
nicicînd lăcaş!
Nicicîndl

ANT
IGO
NA

O!
gropişte!
O! tu,
culcuş al
nunţii-mi,
tu, Lăcaş
ce-mi fi-va
veşnic sub
pământ!
Pornesc
Spre tine-
acum, spre
morţii mei
— că mulţi
mi-au fost
De

Persefona[78]
găzduiţi —
pornesc şi
eu, Ce-am
fost mai
urgisită
decît toţi;
pornesc
Cînd încă
nu-mi
bătuse-a 1
vieţii-mi
greu soroc.
Nădejdea
doar,
pornind
spre voi,
m-o legăna
Că tie,
tată-ti fi-va
drag si-ţi
va fi drag
Şi ţie,
mamă, da!
şi ţie, frate
drag, Să
fiu cu voi!
Cu mîna
mea v-am
fost lăiat,
Găteala
morţii v-am
făcut şi v-
am stropit
Cu apă
sfîntă eu!...
Şi-acum,
Polynikes,

Că leşu-ţi
îngropai,
vezi ce
răsplată-
avui!
Cinstirea
morţii eu
ţi-am dat—
cei buni o
simt! ...Co
pil de-aş fi
avut, ori
soţ, ce-ar fi
murit, Ei
putrezeau
făr' de
mormînt,
dar eu să-
nf'runt
Cetatea —
asta nu!...
Şi cărui
gînd mă
plec? Că
soţ de-aş fi
pierdut, un
altu-aş fi
aflat!
Copilu-mi
de-mi
pierdeam,
copil c-un
alt bărbat
Aş fi avut!
Dar frate
cum aş mai
avea? Că
doar şi

tatăl meu
şi maică-
mea îmi
sînt La
Hades
ferecaţi!
Vezi dară,
frate drag,
De ce
cinstire-ţi
dat-am azi
mai mult
decît
Oricui, lui
Creon de-
am ajuns
acum să-i
par C-o
făr'delege-
am
săvîrşit!...
In mînă-i
sînt!... Mă
duce spre
mormînt,
făr' nici să
fi ştiut De-
al nunţii
drag
desfăt. Nici
soţ eu n-
am avut,
Nici prunc
n-am
alăptat! Şi
singură —
că toţi M-
au părăsit

— de vie-
acum spre-
al morţilor
Lăcaş
cobor... Ce
lege-a
zeilor
călcâi? Să-
mi mai
ridic ochii
spre ei?
Vai mie,
vai!
Şi sprijin cui
sa-i cer?
Cucernică
fusei, Şi-
acum
ponosu-1
port cum
legea-aş fi
călcat? De
zeii-au
socotit că-i
drept să-
ndur ce-ndur,
Nu m-oi jăli!
O făr'delege-
am săvîrşit;
Osîndei deci
mă-nclin!
Dar alţii
vinovaţi De-
ar fi, dea
zeii-atît să
pătimească
ei, — Atîta
doar! — cît

pe nedrept
azi pătimesc

CORIFEUL

Mere
u
acele
aşi
vechi
furtu
ni
Azi
sufle
tul ţi-
1
vînzo
lesc.

CREON

Se vor
căi cei
care-
acum Aşa
de-agale-
o duc de-
aici!

ANTIGONA

Dar astă
vorba-mi
spune, vai!
Că
moartea-
mi este la
doi paşi.

CREON

Nici nu te-mbiu să tragi nădejdi Că fiir e-ar cu putinţă altcum.

ANTIGONA

O! Teba, tu pământ străbun! O! Zei, străă

moși
ai a
lor
mei
Străb
uni!
Ce
zorni
c ei
mă
duc!
Priviț
i,
cîrm
aci ai
Tebei
, voi,
Ce-
ndur
ă
ultim
ul
vlăst
ar
Rege
sc —
și de
la
cine,
vai!
— Că
azi
cucer
nic
m-am
purta
t!

(Dusă din urmă de paznici, Antigona f*e îndepărtează. Creon se întoarce în palat.

)Strofa 1

Doar şi Dana e îndurat-a o soartă Ca

tine[79]
, că-i
luat-
au
lumin
a
Cerea
scă
si-n
tainit
ă-au
dus-
o-ntre
ziduri

T
»

De-
aramă,
de
nimeni
văzută!
Culcuș
u-i
mormî
ntul! Și
doară
purced
e
Și ea
dintr-o
viță
vestită.
In
trupu-i

chiar
Zevs
semăna
se din
ploaia-i
De aur!
Puterii
ursitei
Nici
ploaia,
nici
Ares,
nici
zidul
cetăţii
Cei
tare,
nici
năvile
negre
Bătute
de
valuri,
nicicîn
d îi
scăpa-
vor!

Antistrofa

1

Şi fiul aşa furtunos al lui

Dryas[80]
,
Ce-a
fost al
edonilo
r rege,
închis
de
Dionys
os fost-
a-ntre
ziduri
De
piatră,
c-avut-
a
vorbire
Semeaţ
ă. Şi-
atunci
şi
mînia-i
aprinsă
Se
stinse!
Tîrziu
înţeles-
a
Că-i
mare
sminte
ală
vorbire

a
trufaşă
Cu
zeii, că
el pe

bachan

te-n[81]
Pornire
a lor
sfîntă
voind
să le-
opreas
că
Şi
focul
lui
Bachus
să-1
stingă,
Mîniat-a pe
Muze, ce
drag au de
flaut

.

S t r o f a 2

De sus, de pe Stîncile Negre, ce marca
in doua-o despică, vezi ţărmul,
Bosforul, şi-n Tracia vezi Salmidesos[1],
Pe unde şi Ares, slăvitul
Pe aste meleaguri, văzu pe feciorii
Cei doi — feciori lui Phineus[2] —
Cu chipul sluţit de-o femeie aspidă,.
Ce rău înţepatu-le-a ochii,
De-orbit-au... Dar nu cu vreo spadă-i lovit-a,,

---

despre speranţă.
72 **Textual: raţiunea** *(phrerias).* **De-a lungul celei mai mari pârţi a intervenţiei lui, Hemon dă dovadă de moderaţie. De-abia spre sfîrşit , în faţa încăpăţânării agresive a lui Creon, indignarea lui izbucneşte nestăpânită.**
73 **Mai degrabă decît a unui teban din mileniul II î.e.n., mustrarea iui Hemon e a unui contemporan al lui Pericle care, într-o cuvîntare reprodusă de Tucidide, declară cu mîndrie: „***Trăim sub o rînduială politică ce nu are de rwnit legile altora; departe de a-i imita, sintem mai degrabă o pildă pentru unii. Numele său este* **democraţia,** *fiindcp ocîrmuirea statului nu se reazemă pe puţini, ci pe cît mai mulţi .*
74 **Ameninţarea lui Hemon nu priveşte pe rege, cum se va vedea mai departe; Creon se înşeală asupra intenţiilor Jui.**
75 *Eros:* **i'jui Afroditei, personificarea iubirii** şi a **dorului.**
76 **Apostrofa Antigonei se adresează nu lui Polinice, căzut sub loviturile lui Eteocle, ci lui Oedip — totodată părinte şi frate pentru nenorocita-i fiică, pe care, de dincoSo de mormînt, o împinge la pieire.**
77 **Judecind după expresiile lolosite de Sofocle pentru a descrie hruba unde urmează să fie închisă eroina, mai curînd decît o peşteră, pare să fie vorba de un hipogeu de felul „mormintelor cu cupolă", frecvente în Grecia celei de a doua jumătăţi a mileniului al II-lea î.e.n.**
78 *Persefona:* **fiica Demetrei, soţia lui Pluton, regina lumii subpămîntene.**
79 **Prevenit de uri oracol că era sortit să piară ucis de un nepot, Acrisios, rege în Argos, îşi închisese fiica într-o tainiţă subpămînteană, fără să poată împiedica înde'plinirea profeţiei; rodul dragostei lui Zeus pentru Danae avea să fie Perseu.**
80 **Lycurg, regele tracilor edonieni, în legătură cu care vezi** *Jliada*, **VI 13 şi urm.; tatăl său Dryos era rege trac.**
81 *Bachante:* **adepte ale cultului lui Rachus.**

Ci însăşi cu mîna-i cruşită
De sînge, cum şi cu suveici ascuţite.
O* *f* >

Antistrofa 2

Surpaţi de durere, sărmanii-şi dau
duhul,
Jălindu-şi cea soartă amară,
Că maica lor nuntă cu blăstem făcuse,
Măcar că-i de-obîrşie veche:
li fost-a strămoş Erechteos[3]... Şi tatăl,
Boreas[4], de viţă zeiască-i!
Ea-n peşteri crescuse, departe, în pline
Fu'rtuni părinteşti... Măcar că
Fugea ca un cal peste dealuri rîpoasc,
De Parcele[5] fără de moarte
Şi ea fu lovită ! O! fata mea dragă*!

(După cîteva clipe de tăcere, soseşte Tiresias. Un copilandru îi arată drumul. Se îndreaptă către ascultători.)

1 *Salmidesos:* **oraş pe coasta tracă a Mării Negre.**
2 Plexippos şi Pandion, orbiţi de mama lor vitregă şi închişi după aceea, la fel ca Antigona. Jalnica lor poveste pare să fi inspirat pe Sofocle în două piese astăzi pierdute-
3 *Erechteos:* **rege legendar al Atticii.**
4 *Boreas:* **vîntul de nord, dinspre Tracia.**
5 Parcele **sau** *Moirele:* **ursitoarele** *(Clotho, Lachesis* **şi** *A troposj.*

10"

TIR ESI AS

Cîrmuitori tebani, făcut-am drumu-n doi, Dar dintre noi, vedea doar unul pentru doi, Că făr' de călăuz cu greu păşeşte-un orb!

CREON

Tiresias, uncbeşule, ce veste-mi dai?

TIR ESI AS

Ţi-oi spune tot, dar pe tîlcuitor s-asculţi!

CREON

Dar de la sfatul tău nicicînd nu m-abătui.

TIRESIAS

De-a ceea şi-nţelept cetatea-ţi cîrmuişi!

CREON

E drept! Că din povaţa-ţi mult folos am tras

TIRESIAS

Gîndeşte-te!... Un pas greşit... şi eşti pierdut.

CREON -

Dar ce-o mai fi? Doar că te-aud şi mă-ngrozesc

TIRESIAS

De-asculţi ce-mi spune meşteşugul meu, ăi şti
Cum stam aşa-n străvechiu-mi jilţ de zodier, Şi

păsări fel şi chip în juru-mi forfoteau, Deodat-aud
un croncănit ţipos, cobind
A rău, cum nici c-am auzit! Se sfîşiau
Cu ghearele — m-am dumirit — eă-asurzitor
Din aripi hirsciiau.,.. Spăriat, prinoase vrui
S-aduc pe-altaru-apxins, dar flăcări nicidecum
Hefâistos[1] zvîr'lea... Grăsimea -coapselor
Ce se topea-n cenuşă sfîrîaa; p lesni
Şi fierea şi-n văzduh s-a-mprăştiat în stropi.
Ciolanele-s -golaşe de grăsimi... Aşa
Ăst copilandru-mi povesti -de-a fir a păr,
Dar n-am putait \rreo prevestire desluşi,
Şi jertfele-n zădar mi-au fost; iar ăst oopii
Mi-a fost un «eăSăuz, cum altora-s şi «eul
Cetatea pătimeşte-acum din vrerea ta!
Sînt pline altarele şi vetrele zeieşti
De păsări şi de clini cari sfîşde-n hăbuci
Ăst stîrv al bietului fecior al lui Oedip.
Şi'zeii a noastre jertfe, rugi, nici mai primesc;
Nici focu-aprins sub coapsa celor ce-s jertfiţi.
N-auzi niciun cirip de binevestitor,
Că păsările-s îmbuibate în grăsimi,
în sîngele prelins din stîrv. Gîndeşte-te,
0! fiul meu, greşeaîa-i lucru omenesc,
Că toţi greşesc! Iar de-ai greşit, dar ştii s-o-ndrepţi
Şi de nu te-ăi îndărătnici, cuminte eşti!
Ferice-ăi fi! Că-mbătosarea în greşeli,
Greşeli cu droaia trage după ea — să ştii!
Dă-i pace unui mort! Nu mai lovi un hoit! Ce
vitejie-o fi pe cel care-a murit Tu iarăşi să-1
omori? Eu binele ţi-1 vreau, De-aceea-ţi spun ce-ţi spun... E-atît de-mbietor S-auzi un sfetnic bun, cînd sfatu-i de folos!

CREON

?\Toşnege,-n mine toţi loviţi, ca nişte-arcaşi
Cînd ţinta .şi-o chitesc 1 Tîlcuitorii-acum

Hefâistos: **fiu ai lui Zeus şi al Ilerei, zeul-faur, personificarea focului.**

Nici ei nu-mi dau răgaz... iar cei ce mi-s din neam
M-au tîrguit de mult şi m-au vîndut. Hai, deci,
Hai! Strîngeţi bani[82]! Din Sardes, voi, din India,
Tot aurul 1-oţi aduna, dar de-ngropat,
Nu-1 îngropaţi! Nici dacă-ar fi ca vulturii
Să-nşface stîrvul lui şi la picioarele
Lui Zevs ei l-or căra şi-acolo l-or mînca,
Nici chiar aşa — cu preţul ăstui greu păcat —
Şi încă n-am să iert să-1 îngropaţi. Doar ştiu
Că niciun om nu-i poate prihăni pe zei.
Tiresias, unchesule, si cei sireti
» ?
Se dau de-a dura, ruşinos, de-or fi momiţi De-arginţi şi-n vorbe goale-apoi s-or învăli.

TIRESIAS

Vai, vai!
Ce om putea-va şti... şi cui i-o da prin gînd...

CREON

Ce-ăi vrea să spui? Ce-i astă vorbă ce-o spun toţi?

TIRESIAS

A fi-nţelept, nu-i cea mai mare din averi?

82 **In original: „îmbogăţi ţi-vă". Despre anacronismul comis de Sofocle, atunci cînd lasă să se înţeleagă că ar fi existat bani în Grecia myceniană, vezi mai sus** p. **114 11. 1.**

GREON

Iar a nu fi, nu-i dintre rele cel mai rău?

TIRESIAS

De asta boală — pasămite — mi-eşti picnit.

CREON

Nu cu ocări răspunde-v-oi unui proroci

TIRESIAS

Ce alta faci, cînd spui c-am prorocit greşit^

CREON

Asa-s tîlcuitorii toti: setosi de-arginli!

TIRESIAS

Dar si tiranii iinduiesc la bani mîrsavi!

CREON

Au, ştii ori nu că unui rege-acum vorbeşti?

TIRESIAS

0 ştiu — că doar prin mine ţara-ţi mîntuişi.

CREON

Proroc dibaci! Tu parcă tot a rău ne-ai vrea!

TIRESIAS

M-aţîti să-ti spun ce-n suflet îmi ţineam ascuns. »

» » **i** »

CREON

Hai, zi-i! Dar nu că-mi fi-vei hămesit de-arginţu

TIRESIAS

Din ce mi-am pus în gînd, nicicum nu m-oi urni!

Nu pentru-arginţi, ci pentru binele-ţivorbesc. zi

Sa ştii ca nu s-o mai roti nici soarele De multe ori, şi tu, prin moartea unui drag Vlăstar de-al tău, plăti-vei că de vie-acum, In chip mîrşav, trimis-o-ai pe ea-n mormînt, Pe cînd tu leşul unui om lăsatu-l-ai Şi ne-ngropat şi neslăvit şi fără drum Spre zeii din Infern. Tu n-ai ăst drept! Nu-1 au
Nici zeii cei din cer. Prin silnicie-ti luasi v » »
Ast drept! Dar Eryniile[83] lui Hades cari
Poruncile zeieşti neşovăit plinesc,
Te vor pîndi şi cîte re le-ai săvîrşit, In laţul tot atîtor rele fi-vei prins! Şi-acuma poţi şi tu să vezi şi_sâ-nţelegi De spusu-ţi-am ce-am spus din sete de arginţi. Curînd, curînd s-or auzi-n palatul tău Bărbaţi, femei,. în bocete zbucnind si vei
Vedea cum împotrivă-ţi răzvrăti-se-vor Cetăţi, cetăţi, care-au văzut cum jivine Şi cîini şi păsări zdrumicat-au în hăbuci Pe-ăi morţi şi[1] leşurile le-au tîrşit — că doar Atît le-a fost îngropăciunea lor — de-au dus Duhoare-n case şi-n oraş. Arcaş dibaci, în inimă-ţi zvîrlii săgeţi — că mă-nciuda&i Şi simţi arsura lor!... Copile, du-ma-aeasM Descarcă-şi el pe cei ce-s mai puţin bătrîni Mînia lui! Inveţe-a-şi pune gurii frîu ! Şi ginduri mai cuminţi trezească-se in el!

83 *Erinii:* **fiice ale Nopţii, divinităţi subpămîntene, răz-bunătoare ale sîngelui- vărsat.**

(Tiresias, sprijinindu-se pe copil, pleacă.)CORIFEUL

O! Rege,-acum ăst om s-a dus, dar grozăvii
A prorocit şi ştim că, hăt, de mult, de cînd
Şi paru-n cap mi-a-ncărunţit, cetăţii ei
Nicicînd prezisu-i-a vrun lucru mincinos.

CREON

O ştiu şi eu! Şi sufletu-mi mi-a răscolit, Că
să mă dau bătut, mi-i greu ; să mi-1 înfrunt,
L-oi înciuda şi-un rău mai groaznic ne-Q
lovi.

CORTFEUL

O! Creon, fiu al lui Menoikevs, mai domol!

CREON

Dar ce să fac? Hai! spune-mi şi-am să mă
supun.

CORIFEUL

Te du! Sloboade-o din cea hrubă, din
pămînt! Iar celui ne-ngropat. găteşte-i un
mormînt!

CREON

Tu sfatul ăsta-mi dai? Şi-ăi vrea să mă-
ncovoi?

CORIFEUL

Hai! rege, zor! Că zeii-n mersul lor fugar
Izbesc făr ocoliş pe cei ce-s vinovaţi.

CREON

Vai! greu ma dau bătut, dar am s-o fac! Să-
nfrunţi Ce însăşi soarta-ţi va fi scris,
zadarnic ef

CORIFEUL

Te du! Să nu laşi lucru-n grija altora!

CREON

Mă duc! Hai, slujnici, hai! Şi cei de-aici,
din jur, Şi cei ce nu-s acum pe-a ici, zoriţi
cu toţi Şi puneţi mîna pe securi! Acolo, hai!
Porniţi! Şi însumi eu, ce pe-Antigona-n lanţ
Am pus, m-am răzgîndit şi-alerg s-o
slobozesc! Ah! Teamă mi-i că scai să mi te
ţii de legi, Cît ai trăi, nu-i poate lucrul cel
mai bun!

(Creon, urmat de sclavi, se reîntoarce în palat.)

CORUL *S t r o f a 1*

Tu, care fel şi chip de nume porţi,
Tu, fala fiicei lui Cadmds[84],
Vlăstar din Zevs atotstăpînitor
Pe tunetu-nfricosător!
Tu care-i esti Italiei cea mult »
Vestită veghetor, tu ce
Domneşti la sărbători pe văile
Demetrei[85], din Eleusis[86],
O! Bachus, tu ce-n Teba-ţi ai lăcaş,
Ce-i de bachante îndrăgit,
Pe ţărmul apei Ismenos, ce-a lost
De-un rău balaur semănat![87]

A n t i s t r o f a 1

Aprinse-s pentru tine torţele Pe vîrful celor două stînci[88], Pe unde se preumblă nimfeie, Bachantele de prin-

84 *Cadmos:* **întemeietorul mitic al Tebei, fiu al lui Agenor, regele Feniciei.**
85 *Demeter:* **sora lui Zeus, fiica lui Cronos, zeiţa muncii cîmpului şi a holdelor.**
86 *Eleusis:* **localitate în Attica; sanctuar ai cultului Demetrei.**
87 **înţelege: „semănat cu colţii balaurului legendar ucis de Cadmos la întemeierea Tebei". Din brazda astfel însă- mînţată crescuseră voinici înarmaţi, care treceau drept strămosi ai tebanilor.**
88 **Mai exact: „piatra cu dubiu creştet" (a muntelui Parnas)**

Parnas[89], Aproape de-al Castiliei izvor! Străbaţi tu munţii Nysei[90] cei Stîncosi, cu vîrfu-n iederă-nveliti,
Şi-ăl ţărm verzui cu podgorii, Şi sfinte, sfinte glasuri paşii-ţi duc!... Prin Teba, la răscruci de drum, Cînd treci, doar cîntece de slavă-auzi !

S t r o f a 2

Vrun alt oraş slăvit ca Teba nu-i De tine şi de maică-ta[91], Pe care trăsnetu-o lovi! Şi azi, Cînd tot oraşul, tot, si-al lui
Norod loviţi îs de năpăşti, hai! vin' De zor, treci culmea muntelui Parnas şi treci strîmtoarea Eurip, Cu val vuind, să-i mîntuieşti!

A n t i s t r o f a 2

0! Tu, ce carul aştrilor aprinşi II cîrmuieşti şi eşti stăpîn Pe-a nopţilor chemări, o! tinere Vlăstar din Zevs, o! rege, tu, Hai! vino cu fecioarele şi cu Bachantele din Năxos[92] cari în preajmă-ţi stau şi-n danţuri nebuneşti, Cît noaptea-i noapte,

89 *Parnas:* **munte în Focida.**
90 *Nysa:* **numele mai multor munţi şi oraşe situate in diferite locuri, închinate lui Dionysos.**
91 **Seinele, fiica lui Cadmos.**
92 **Bachantele formau cortegiul *>brşnuit ai lui Dionysos. Aluzia la insula Naxos se leagă de un episod al legendei zeului, răpirea Ar ia dn ei.**

slavă-aduc Lui îachos[93]., ce fostu-
le-a stăpîn!

(Intră u b crainic.)

CRAINICUL

O! voi, vecini lui Amfion[94] şi lui
Cadmos, Nu-i om pe care-atît cît bate
viaţa-n el Eu aş putea să-l plîng ori
ferici[95], căci şi Pe fericiţi ursita-i
poate nărui, Şi pe năpăstuiţi îi poate
înălţa! Căci în ursita omului nu poţi
citi... Şi Creon — ai fi zis — o soartă
de rîvnit Avea, căci el pămîntul lui
Cadmos din mâini Vrăjmaşă-1 mîntui
si-al ţării-ut regi stăpîn Doar el era
şi-o eîrmuia, iar ea-nflorea Prin
vrednicii-i urmaşi. Şi-acum, pierdut-a
tot! Cînd bucuria ni s-a dus, si viata,
ea, S-a dus! Căci omul ce-i? Un hoit
însufleţit! Averi poţi strînge cît
pofteşti 1 Ca regii poţi Să huzureşti!
Dar bucuria cînd s-a dus, Pe viata
asta umbra unui 3um n-as dai
Ca bucuria, alt nimic nu-i mai de preţ!

CORIFEUL

Ce veşti? Ce noi năpăşti au dat pe-ai noştri
regi?

CRAINICUL

Sînt morţi! La moarte-i dus-au cei ce-n
viaţă-s azi. » >

CORIFEUL

Ucis-a cine? Cine-a fost ucis? Hai, zi-i!

93 *îachos :* **fiu al lui Zeus şi al Demetrei; epitetul lui Dionysos, cu care uneori se confundă.**
94 *Amjion:* **întemeietor legendar al Tebei.. La sunetele lirei lui, pietrele se însufleţeau si-şi luau Singure locul în zidul ce sta să se înalţe.**
95 **ideea exprimată de Solon in pretinsa-i convorbire cu Croisos (Herodot, I, 32), reprodus de Sofocle şi în ultimele versuri ale dramei** *Oedip-rege.*

CRAINICUL

Jertfitu-i Hemon! Rudă-i braţul ce-a ucis!...

CORIFEUL De

braţul tatălui pieri? De braţul

lui?

CRAINICUL

De-al lui!... Mînios pe taică-său... care-a ucis!

CORIFEUL

Tîlcuitor!... Ce adevăr ai

prorocit!

CRAINICUL Şi-

acum, la ce va fi să vie să

gîndim!

(Poarta din mijloc a palatului se deschide. In prag se iveşte Evrydike.)

CORIFEUL

Pe Evridike, vai, sărmana,,, iată-o văd
Venind dinspre palat!... Să-i fi ajuns vrun zvon
De fiul ei? Sau soarta doar o scoase-n drum?

EYRYDIKE

O! cetăţeni, v-am auzit ce povesteaţi Voi toţi, cînd taman din palat ieşeam să viu Si rugi zeiţei Pal las să-i înalt: trăgeam

f O > > D

Zăvorvl porţii s-o deschid. Deodat', un zvon Urechile-mi izbi şi-am prins urgia grea Ce neamu-mi năpădi. Ca leşuită-atunci, De spaimă-n braţul sclavelor m-am prăbuşit. Hai! Spuneţi: ce vorbeaţi?... Călită-s în

năpăştif Că multe m-au lovit, si-s gata să v-ascult.

CRAINICUL

Stăpînă dragă,-ţi povesti-voi tot — că doar
De faţă-am fost — şi-o iotă n-am s-ascund.
De ce
S-o iau pe ocolit? Că tot m-oi da de gol!
Căci adevăru-i drumul drept! Cu soţul lău,
Eu călăuz, mergeam spre capul cîmpului,
Cînd, ce să vezi? Un stîrv... al lui Polynikes!
Făr' milă azvîrlit si sfîsiat de cîini.
Şi de-a răscrucilor zeiţă mă rugai;
'Nălţai spre Pluton[96] rugi, prielnici să-i avem.
Cu apă sfîntă-apoi eu stîrvu-i l-am lăiat,
Cu ramuri proaspăt rupte-aprins-am rug şi-am ars
Al rest de stîrv si din tărîna tării lui
Am strîns un moviliş;
spre scorbura din stînci
Ne-am dus, unde-i culcuşul nunţii ei şi e
Si-al morţii ei culcuş! Şi unul dintre noi
Un vaiet auzi, ţipos, din depărtări,
Dinspre mormîntul ei, rămas neprinosit.
Fugi lui Creon veste-a-i da! La cîţiva paşi
Era, cînd desluşi un bocet 'năbuşit...
Cum a oftat!... şi cît jăli!: „Nefericit
Ce sînt! Au sînt proroc? Ori azi străbat un drum,
Cel mai jălanic drum din cîte-am străbătut?
Mi-aud copilul! Da, e glasul lui! L-aud ! Mi-adie în urechi. Hai, sclavi, înspre mormînt!
Zoriţi şi pietrele ce scorbura o-nchid Le
răvăşiţi şi-nuntru iscodiţi!... Ce-aud? Pe
Hemon? sau ... sau joc de mine zeii-şi bat!"
Poruncii-nnebunitu lui stăpîn noi ne-am
Plecat: cătam iscoditor, cînd... ce să vezi?
In hruba ceea-n fund, cu-n ştreang de in,

96 *Pluton:* **zeul internului şi al morţii.**

făcut Juvăţ, ea spînzura, iar Hemon, lîngă ea Chircit, cu braţele-i mijlocu-i cuprinzînd, Logodnica-şi jălea şi jalnicul sfîrşit Al nunţii lor... şi că părinte nemilos Avu... Cînd Creon îl văzu, în vaiete Zbucni... Pătrunse-n hrubă-apoi şi-amar, amar Gemu: „Vai! ce-ai făcut? Ce gînd te-a mistu.it? De ce pierzarea-ţi vruşi? De ce? Hai, fiule, Hai, vino, rogu-te-n genunchi!" Dar fiul său Ii azvîrlit-a nişte ochi furioşi şi... ptiu! Cu scîrbă-l şi scuipă-n obraz. Făr* un cuvînt, îşi scoase spada-i eu-ndoit tăiş, dar... nu L-a nimerit... La fugă-o rupse taică-său. De ciudă pămîntiu, cît ai clipi din ochi, In spada-i pieptul şi-1 propti şi s-a străpuns. Cînd duhul să şi-1 dea, cu braţele-i molîi Fecioarei-i strînse leşul drag şi sîngele 11 năpădi, ţîşnind pe-obrajii-i pămîntii. Acum sînt laolaltă, ea si el... Doi morţi!

La Hades ei a nunţii slujbă-acum slujesc. Şi-aşa ei dat-au pildă omului că-a fi Necugetat e — dintre rele — cel mai rău !

(Evrydike, tare zbuciumată, se reîntoarce în palat.)

CORIFEUL

Ce pot să cred? Ce s-o-ntîmpla? Făr' un cuvînt, Nici bun, nici rău, deodat', femeia dusu-s-a...

CRAINICUL

îs uluit! Dar trag nădejdi c-aflînd acum Năpasta ce-1 lovi pe-al ei fecior, ea nu Pe uliţi, la răspîntii s-o boci, ci-acas', în taină neamu-şi va jăli, cu sclavele-i, Că-i prea cu cap şi vrednic şti-va-a se purta.

CORIFEUL

Nu ştiu, dar şi muţenia-n dureri, şi-un plîns în vaiet hohotit îmi prevesteşte-a rău.

CRAINICUL

Cînd om pătrunde în palat, putea-vom şti De cumva-n sufletu-i, .ce-i greu îndurerat, Mocneşte-un rău. Că drept grăişi: adîncile Tăceri îngrijorări în suflete trezesc.

(Crainicul pleacă. Soseşte Creon, urmat de slujitori purtînd pe braţe leşul feciorului lui.)

CORIFEUL

Priveşte! E regele tării. El

vine,
In braţe cu însăşi cumplita dovadă, — De-mi este iertat a -o spune — că însuşi, Nu altul, isprava cea rea săvîrşit-a.

CREON

Smintit ee-am fost! Şi ce greşeli Făcut-am, vai, de- arn- semănat Atîtea morţi! Priviţi cum cei De-un sînge şi de-un neam au fost Şi ucigaşi... sînt şi jertfiţi! Desmetice porunci am dat!... Din vina-mi doar — că-i doar a mea —

Tu-n floarea vîrstei azi *pornişi* Pe
drumul cel *iar'* de întors!

CORIFEUL

Acum dreptatea o văzuşi! Dar, vai, tîrziu!

CREON

Vai mie, vai, o vădi... Tîrziu O văd.
Asupră-mi azi un zeu Cumplit s-a
năpustit; pe-un drum De lacrimi şi
amar m-a dus, Şi tot ce-mi fost-au
bucurii Călcatu-le-a-n picioare el.
Vai! vane-s trudele-omeneşti!
»

(Un crainic vine dinspre palat.)

CRAINICUL

Stăpînul meu, vai, mari dureri te-au năpădit
Pe unele le vezi! Dar altele-n palat
Te-or aştepta... Te du acum şi-ai să le vezi!

CREON

Decît ce văd, dureri mai grele oare-or fi?

CRAINICUL

Femeia ta, ce fost-a celui ce-a murit O mamă
cum n-a fost, azi viaţa-i şi-a curmat...

CREON

Pe lume, Hades, nu-i un om Ce
te-ar îndupleca să-1 cruţi. De
ce pieirea-mi vrei? Ce veşti,
01 crainice de rele vesti.

j '

Mai jalnice-nii vesteşti? Eu mort Sînt azi... şi tu, tu iarăşi vrei Să mă omori?... Ce vrei să-mi spui? Odrasla-mi mi-o pierdui... şi-acum Eu, vai, femeia-mi dragă-mi pierd!

(Porţile palatului se deschid. Prin între deschizătura lor poate fi văzută Evrydike, care şi-a pus capăt vieţii.)

CORIFEUL

0 poţi vedea!... Ea nu mai e-n iatacul ei!

CREON

Vai mie, vai!
ÎS'efericit ce sînt! O altă groaznică
Năpastă ochii-mi văd! Ce încă mai hain
Destin m-o mai pîndi? Cop i lu-mi drag
8 b ia-şi Dădu sfîrsitu-n braţe le-mi si
ochii-mi vad
Alt leş acum... Sărmana mamă!... Biet copil!

CRAINICUL

Ea lîngă-altar străpunsu-s-a cu-un fier tăios Şi făr' de suflu-ncolăcită zace-acum... A morţii negură pe pleoape-i s-a lăsat. Jălise pe feciorul ei, pe Megarevs, Şi-al lui slăvit sfîrşit... Pe cestălalt fecior Şi-1 iălueste azi!... O!' tată, ti-ai ucis
Copiii[97], vai! Şi maica lor te-a blăstemat,

97 **După tradiţia păstrată de Euripide în** *Fenicienele,* **Megareu îsi luase singur viaţa ca să mîntuiască Teba, abătînd**

CREON

Vai mie, vai!
De oroază-s zguduit!... Ce stati?
O *y*
Loviţi şi pieptu-mi
spintecaţi Cu-un fier c-un
îndoit tăiş! Nefericit ce
sînt! Vai, vai, Năpăşti,
năpăşti m-au năpădit!

CRAINICUL

Ea ochii-i şi-a închis, asupră-ţi
azvîrlir.d Şi vina morţii ei şi-a a
lor ei copii.

CREON

Dar vieţii cum s-a smuls şi moartea-i cum
şi-a dat?

CRAINICUL

Cînd auzi ce jalnic a sfîrşit al ei
Copil, ficatu-i însăşi ea şi 1-a
străpuns.

CREON

Vai mie, groaznice urgii! De
vină altul nu-i, ci eu, Doar eu,
sărman de mine, eu, Căci eu —
e sfîntu 1 adevăr — Te-am fost
ucis! Hai, sclavi, zoriţi! Duceţi-
mă departe... hăt! Departe,
hai, duceţi-mă De-aici! Sînt om

mînia cerească îndreptată împotriva cetăţii. Cel puţin în acest caz, nevinovăţia lui Creon e deci în afară de discuţie.

sfîrşit! Eu sînt, Dar nu, eu nu
mai sînt nimic!

CORIFEUL

Nu-i rău ce-mi ceri. De-n ale noastre suferinti
Mai poate-un bine-a fi… e grabnicul sfîrşit.

CREON

Să vie moartea! Moartea mea! Cea mai frumoasă dintre morţi,
Din cîte însumi săvîrşii! A du
că-mi cea din urmă ***zi***$_{T}$ Cea
mai ferice-a vieţii-mi zi! Să nu
mai prind nici zorile!

CORIFEUL

O! Asta fi-va… cînd va fi!… Noi să grijim
De ce-i acum… De ce va fi, griji-vor… ei!

CREON

Ce-avui pe suflet, spus-am tot în ruga mea.

CORIFEUL

Nu-ţi mai ruga nimic! Ţi-i ruga în zădar!
Că omul n-o scăpa din tot ce-i fost-a scris!

CREON

Ci luaţi-mă de-aici! Departe, hai, Duceţi pe-un biet nenorocit! Că, vai, Copilul meu, nevasta mea, pe voi, Pe voi, eu far' să vreau ucisu-v-am! Vai mie, vai! Spre care din voi doi Eu ochii să-mi îndrept? Şi încotro S-o iau?… In juru-mi totu-i

jale şi-i Prăpăd!... Vai, greu de soartă-s urgisit!

(Creon, clătinîndu-se, este dus de slujitori în palat. Alţii ridică leşul lui Hemon.)

M e l o d r a m ă **CORIFEUL**

Inţelepciunea-i mare har...! Şi cel Cui dată-i va fi fost, va fi aflatSi taina fericirii... Dar... acei

y

Ce-or înfrunta trufaş pe zei, cîndva Plăti-vor greu! Şi-atunci or învăţa Că-nţelepciunea-i[98] har zeiesc... Dar, vai! Atunci şi bătrîneţea i-a ajuns!..

.EURIPIDE

TROIENELE
415 te.n

.P E R S O A N E L E

POSEIDON TALTH YBIU MENBLAU: HECUBA CAS ANDRA ANDROMACA HELENA CORUL TROIENELO

Rîn faptul zilei sub pale de fum, Trăia pustie, în fund, acoperit de temple, Pergamul — creştetul întărit al Troiei. în primul plan, barăcile aheilor. La intrarea uneia din ele, nedesluşindu-se încă, o femeie în zdrenţe e întinsă la pămînt.

POSEIDON

98 **„înţelepciunea" de care vorbeşte aci poetul** *(to phro- nein)* **e, înainte de toate, cumpătare** *(sophrosyne)***, primul si ultimul cuyînt al moralei lui Sofocle, ale cărui convingeri se întîlnesc peste veacuri cu ale unui alt dascăl de măsură al grecilor, poetul şi omul de stat Solon.**

Sînt Poseidon şi ca sa vin aici Am părăsit
săratul fund al Mării Eg.ee, peste care-şi
poartă paşii Cei mîndri, Nereidele[99] în chor.
De cînd în juru-ntinderii troiene Phoibos[100] şi
eu am ridicat cu drepte Măsuri un zid de
piatră,[101] niciodată Gîndul meu hun n-a
părăsit cetatea Iubiţilor mei phrygi. Ea
fumegă Acum şi pustiită a pierit De lancea
argoiană, căci Epeu[102]Parnasianul[103] din
Phocida cu Al zînei Pallas meşteşug făcu Un
cal umplut cu arme[104] şi-năuntrul Cetăţii
duse idolul fatal

.Desarte-s luminişurile sfinte

Şi templele sînt înecate-n sînge.
Pe treptele altarului lui Zeus
Ocrotitorul, Priam căzu mort.
Mult aur, multe spolii[1] pbrygiene
La năvile aheilor sînt duse.
Aşteaptă un vînt bun în pînze, doar
De zece ani sînt ahtiati să-si vază

Copiii şi nevestele, hellenii
Ce-au asaltat cetatea. Pe cînd
eu — Căci sînt învins de -
Hera, argeiana Zeiţă şi de-

99 *Nereidele:* **fiicele lui Nereus, divinitate a mării.**
100 *Phoibos:* **„Strălucitorul"; epitet al lui Apolon, zeu al soarelui, al muzicii şi al artelor.**
101 **Goniţi din Olimp pentru nesupunere faţă de Zeus, Poseidon şi Apolon slujiseră un an lui Laomedon, tatăl lui Priam, înălţînd la porunca lui zidurile Troiei (*Iliada,* VII 452—453 şi' XXI 442 şi urm.)**
102 *Epeu:* **făuritorul calului troian.**
103 **Originar din preajma Parnasului, munte în Focida.**
104 **Vicleşugul cu ajutorul căruia aheii puseseră stăpînire pe oraşul atîta vreme asediat e amintit în treacăt în *Odiseea* (IV 272; VIII 492) şi amănunţit povestit în cîntul al Il-lea al *Eneidei* lui Vergiliu.**

Athena ce-mpreună Legatu-s-au să piarză pe troieni[2] — Las gloriosul llion[3] cu toate Lăcaşurile mele. Cînd pustiul Cuprinde o cetate, suferă Şi zeii ce răni în fără prinos. De vaietul femeilor menite Prin sorţi unui stăpîn, prelung răsună Scamandrul. Le-au luat arcadienii Pe unele, pe altele thessalii, Sau Teseizii[4] cei ce luptă-n fruntea Feciorilor Athenei. Celelalte Ce nu-s supuse sorţilor, menite Ca roabe căpitanilor oştirii, Sînt sub aceste corturi. Printre ele E şi Helena din Laconia, odrasla Lui Tyndar, socotită printre roabe După dreptate. Dacă cineva Ar vrea s-o vază pe nefericita liecuba, e culcată lîngă porţi, Şi multe lacrimi varsă peste multe

1 *Spolii*: **prada de război.**

2 Duşmănia celor două zeiţe pentru cetatea lui Priam şi uneltirile puse la cale pentru a o distruge formează o bună parte din acţiunea *Iliadei.*

3 Ilion: **Troia.**

4 Feciorii lui Teseu: Acamas şi Demofon.

Dureri.
Jertfită pe mormîntul lui Ahile Amar pieri
copila-i Polyxene,
Pierduţi sînt Priam si ai săi;
fecioara ››
Pe care-Apollon divul a lăsat-o în prada inspiraţiei, Casandra, O ia, uitînd evlavia şi ce Se cade zeului, cu sila, ca soţie De

tainã, Agamemnon. O, tu, odinioară fericită Cetate, cui te las? O, ziduri mîndre; Să nu vă fi surpat Athena, fiica Lui Zeus, eraţi şi acuma în picioare![105]
Nebun e între muritori acela Ce spulberă cetăţi părăginind Altare şi morminte — adăpostul Şfinţit al celor morţi. Pînă la urmă Acela e pierdut.

(Iese. Hecuba înalţă capul.)

HECUBA

Sus, urgisito, capul ţi-1 ridică
De la pămînt, şi umerii. Nici
Troia ^i nici regina Troiei nu
mai este. îndură cu tărie
schimbătoarea Ursită.
Pluteşte[106] prin strîmtoare şi
pluteşte Printre puteri
cumplite. Nu opune Prora vieţii
valului. Te lasă în voia soartei.
Vai, vai!
Ce mi-a fost dat sa plîng,
nenorocita De mine, piere patria,
copiii Şi soţu-mi pier.
O, slavă din străbuni azi umilită,
Ah, ce nimic erai! Ce să mai
spun? Ce să nu spun? Şi ce Să p
lîng?
Mă copleşeşte greaua
amorţire A mădularelor aşa

105 **Traducătorul a omis aci versurile 48—94, a căror autenticitate nu-i pusă la îndoială de nici un editor.**
106 **Următoarele patru versuri (în original trei) sînt citate de Stobaios, care le atribuie corului. Majoritatea editorilor le restituie însă Hecubei, făcînd să intervină corul abia după tirada reginei.**

cum zac Cu spatele întins pe
acest aspru Culcuş,
Vai, capul meu, vai tîmp le lor, şi
vai Coastelor mele! Ah, ce dor
mă prinde Să-mi legăn si să-mi
unduiez spinarea De am în două
laturile pentru O ne-ntreruptă
doină de durere In lacrimi. Muza
însăşi răscoleşte Un sunet în
urgia care-i mută De eîntece la
cei bătuţi de soaită.

(Se ridică şi cîntă.)

Sprintene prore de năvi, De
vîsle purtate în sfîntul Ilion,
peste noianul împurpurat şi
prin ale Helladei sigure
porturi In sunetul unui
paian[107]Blestemat de
cavaluri şi-n glasul De naiuri
sonore-ati legat

> **o**

• împletite le funii —
învăţu l Egiptului[108] vai,
vai, în ale
Troii limanuri, umblînd
După nesuferita soţie
A lui Menelau, ruşinea
Lui Castor[109], a Eurotului

107 **Cînt corai în cinstea lui Apolon; prin extensiune, orice cînt de luptă şi de biruinţi.**

108 **Grecii atribuiau egiptenilor născocirea pînzelor şi a funiilor de corăbii împletite din papirus. Amănunte în această privinţă se pot citi în Herodot, II 96.**

109 **Castor e unul din fraţii Elenei (numele celuilalt' e Pollux sau Polydeukes).în** *Iliada,* **soaţa necredincioasă a lui Menelau îşi exprimă teama că amîndoi vor fi auzit despre dînsa „multe ocări şi ponoase" (III 242).**

Faimă nebună, eea care
E ucigaşa lui Priam,
Plugar a cincizeci[110] de copii.
Şi care pe mine, Hecuba,
Nefericită m-aduse
La ţărmul acestei urgii.
Vai mie, vai, unde şed,
Lîngă-ale lui Agamemnon
Corturi; ca roabă mă duc
Din casă, bătrînă cernită,
Mi-e capul a moarte pustiu.
Dar, o, de troieni purtători
De lance sărmane soţii,
Şi voi, nenuntite fecioare,
Troia e-n flăcări, să plingem!
Cum pasărea strigă duios
Spre pui cînd aceştia-şi iau zborul,
Aşa voi începe şi eu
Un cîntec, dar nu chiar acela
Pe care alt'dată, aproape
De sceptrul lui Priam, purtîndu-mi
Paşii în horă,în bine ♦
Bătute măsuri phrygiene-1
Rosteam către zei.

(Întîia jumătate a corului iese din corturi.)

PRIMUL HEMI-CHOR

S t r o f a 1

Ilecuba, ce tot strigi? Şi ce tot spumegi?
Ce vrei să spui? Printre pereţii casei Am
auzit durerile ce plingi, Şi spaima se
aruncă-n inimi Troiene.lor cari-n aceste
casc îşi plîng robia.

110 **Numărul acestora ar fi fost chiar mai mare, după** *Iliada*, **VI 242 şi urm.**

HECUBA

Pe navile aheilor, copilă, Se mişcă rnîna
care lopătează.

PRIMUL HEMI-CHOR

Vai mie, ce vor ei? Vor să mă duca
Acum pe mări, departe de pămîntul
Ce tatii mele?

HECUBA

Nu ştiu nimica. Dar prevăd urgie.

PRIMUL HEMI-CHOR Vai,

vai!
Acum veti sti, troienelor sărmane,
Durerea ce v-aşteaptă. Iesiti afară din
case. Argeii
Sînt gata de plecare.

HECUBA

Ei, ei!
Să nu lăsaţi afară
Pe cea înflăcărată de Bacchos, Casandra,
Ruşinea alor noştri înaintea
Argeilor, menada, o durere Peste
dureri.
O, Troia, Troia jalnică, tu pieri Şi jalnici
sîntem noi, care te pierdem, Şi viii si
morţii...

(A doua jumătate a corului vine din corturi.)

AL DOILEA HEMI-CHOR

Antistrofa 1

Vai mie, tremurînd lăsat-am Ale lui Agamemnon corturi, Ca să te-aud, regină. Oare Argeii nu sînt puşi să mă ucidă, Pe mine ticăloasa? Şi pe năvi Năierii[1] nu sînt gata să apuce lopet

HECUBA

Copilul meu, cu sufletul cuprins De-nfiorare, am venit aici In faptul zilei.

AL DOILEA IIEMI-CHOR

Venit-a cineva, un crainic De la danai? Cui sînt menită oare Ca roabă, eu sărmana?

HECUBA

Acum se trag, pesemne sorţii tăi.

Năieri: **corăbieri**

.AL DOILEA HEMI-CHOR

O, cine mă va duce In Argos
sau în Phthia, sau în ţara
Arhipelagului[111], nemernica de
mine, Departe de Troia?

HECUBA

Vai, cui, nefericită, şi-n ce
ţară, Batrînă voi robi[112],
făptură tristă De mort, icoană
veştedă a morţii. De veghe-n
faţa porţilor va sta Sau doică
la copii va fi aceea Ce-avea în
Troia cea mai mare slavă.

CORUL ÎNTREG[113]

S t r o f ă

Vai, cu ce lacrimi îţi boceşti
căderea.
Suveica cea ageră
Voi mai trece-o prin iţe la Troia?
Casa părinţilor mei
O văd pentru ultima dată.
M-aşteaptă mai grele-ncercări,
Fie c-aş merge-n culcuşul
Unui hellen (oh, de ar fi
Pierdută şi noaptea aceea
Şi sufletul meu!) fie că Voi
ajunge să scot din Pirena
Apă, roabă sărmană, La
fîntîna cu ape-ncîntate. O,
de-aş ajunge-n vestita,
Fericea lui Tneseus ţară[1]!
De n-aş vedea cel puţin
Eurotul cel groaznic,
cumplitul, Răul Helenei
supus Şi unde, eu roabă,-aş
putea Intîlni pe Menelau
cel care Făcut-a a Troiei
risipă!

An t i s t r o f ă

Auzit-am că sfîntu 1
pămînt Al Peneiului,
poala măreaţă-a
Olympului, plin de
bucate i Şi plin de
belşug. Acolo aş vrea să
mă duc, In al doilea rînd,
după ţara Sfînta şi plină
de har A lui Theseus. Aud
că ţara Etnei lui
Hephaistos dragă Din
faţa Feniciei[2], care
Născu t-a siculicii munţi,
Cu a virtuţii cunună,
Aproape de cei ce
plutesc Pe Ionica Mare e
ţara Udată de Crathis[3],
cel mai

111 **înţelege: pe pamîntul vreunui ostrov din Marea Egee sau din Marea Ionică.**
112 **Temeri asemănătoare umbresc admirabila scenă a despărţirii lui Hector de Andromaca, în cîntul al VI-lea al** *Iliadei: „Dusă prin Argos, vei ţese ştiind de porunca stăpîneif Şi din Hiperia sau din Meseis tu apă căra-vei/ Fără să vrei, că silită vei fi de cumplita nevoie./ Zice-va, cum te-ar vedea oarecine cu lacrimi pe faţă:/ Asta-i femeia lui Hector, întîiul viteaz, căpitanul/ Oastei troiene din vremea războiului cel de la Troia...*[11] **(451—456, trad. Murnu).**
113 **Cu versul 197 al textului grec începe primul** *stasimon*

1 Attica, al cărei elogiu — între altele pentru omenia locuitorilor ei — revine deseori în corurile celor trei tragici.
2 Perifraza indică Sicilia, dragă lui Hephaistos, zeul- faur despre care se credea că-şi are atelierul în craterul vulcanului Etna. Fenicia, amintită în text, ar putea fi Cartha-

gina, colonie feniciană pe ţărmul african, în dreptul „insulei cu trei colţuri".

3 Aluzia e la regiunea din sudul Italiei unde înflorise altădată Sybaris şi unde în zilele lui Euripide fusese întemeiat de atenieni oraşul Thourioi.

17

7Erumos dintre rîuri. EI face Plete bălaie de aur, Năluciri de foc şi hrăneşte Cu apele-i sfinte o glie Bogată-n bărbaţi viguroşi.

(Intră Talthybiu însoţit de oşteni).

lată şi pe crainicul oştirii Danailor cu proaspete solii Că vine cu pas repede spre noi Să le-mplinească. Ce aduce oare? Ce spune el? Căci închinate sîntem Pămîntului spartan.

TALTHYBIU

Hecuba, ştii că la Troia am făcut Pristav[1] fiind al oastei aheiene, Adesea drumul. Mă cunoşti, femeie Eu sînt Talthybiu. Vin ca să-ţi adu< Cuvîntul de solie al oştirii.

HECUBA

De asta, oh, de asta-mi era teamă, Troiene dragi, de mult.

O.

TALTHYBIU

S-au tras pentru voi sorţii. Oare De data asta v-a fost teamă?

HECUBA

Vai! vai!
Şi spune-mi în ce ţară voi ajunge [1] *Pristav:* craini
cAu în Thcssalia, în Plithia sau în ţara Lui Cadmos?

TALTHYBIU

Unui bărbat a căzut fiecare, Nu toate laolaltă unuia.

HECUBA

Dar cine cui căzut-a şi pe cine Din noi o soarte bună o aşteaptă?

TALTHYBIU

O ştiu, dar să mă-ntrebi pe rînd, nu toate Odată.

HECUBA

Spune-mi, atunci, cui a căzut sărmana. Copila mea, Casandra?

TALTHYBIU

Stăpînul Agamemnon [1] a luat-o Ca pradă.

HECUBA

Să fie roabă-n casa
Femeii din Laconia? Vai mie!

TALTHYBIU

Nu, ci în patul lui soţie De taină.

[1] *Agamemnon:* **fiu! lui Atreu, craiul Mvcenei, căpetenia oştilor greceşti pornite să cucerească Troia.**

HECUBA

Ea, preoteasă a iui Phoibos, Pe care zeul cel cu plete De aur a lăsat-o să răriiînă Fără prihană?

TALTHYBIU

L-a săgetat iubirea pentru fata Cu duh divin.

HECUBA

Aruncă, fata mea, cheile[114] sfinte, Şi de pe trupul tău desfă Podoaba sfintelor betele.

TALTHYBIU

Nu-i mare lucru să intri In patul unui rege?

HECUBA

Şi fata mea cea fragedă pe care Mi-aţi smuls-o, unde e?

TALTHYBIU Vorbeşti de Polyxene sau de cine?

HECUBA

114 **Efectiv, în Grecia veche, preoţii şi preotesele diferitelor divinităţi obişnuiau să poarte asupra lor cheile sanctuarelor unde slujeau.**

De ea vorbesc. Cui au menit-o sortii?

TALTHYBTU

"A fost menită-a sluji Mormîntul lui Ahile[115].

HECUBA

Vai mie, am născut-o să robească Unui mormînt? Ce lege este asta, Ce datină, o, dragul meii, E la helleni?

TALTHYBTU

Tu fericeşte pe copila ta. E bine-acuma.

HECUBA

Ce-ai spus? îmi vede ea A soarelui lumini?

TALTHYBIU

Şi-a împlinit ursita. E ferită De orice rău.

HECUBA

Ce soartă are si soţia

Lui Hectar[2] cel cu platoşa dc-aramă, Sărmana Andromaea?

TALTT1 YBTU

Feciorul lui Ahile [116] a luat-o Ca pradă.

HECUBA

Şi eu cui sînt robită, Eu care am nevoie De-un sprijin pentru capul Meu ofilit?

TALTHYBIU

Căzut-ai roabă lui Ulysse[117], domnul Ithacei.

HECUBA

115 **Crainicul şovăie să dezvăluie mamei îndurerate adevărul, de care va lua cunoştinţă mai tîrziu. Sacrificiul Poly- xenei a fost pus în scenă de Euripide în tragedia** *Hecuba.*
116 **Este vorba de** *JSeoptolem.*
117 *Ulysse:* **numele latin al lui Odiseu, fiul lui Laertes, regele Ithacei. El este eroul** *Odiseei.*

Ei, ei, cu pumnii bate în capul tău de plete văduvit, Cu unghiile sfîşie-ţi obrajii! Vai mie! Sînt sortită să fiu roabă La vatra unui fur fără pereche, Unui vrăjmaş al dreptului, Unui balaur fără lege,
Si unei limbi cu două rosturi[118], care toate Le schimbă una-ntr-alta, ură Punînd în locul dragostei.

Jeliti-mă, troiene, căci restristea »
Cumplit mă bale. Pierdută sărmana de mine Sorţii celei mai triste Căzutu-i-am pradă.

CORUL

A ta o ştii, regină, Dar cine din ahei
Sau din helleni e domnul soartei mele?

TALTHYBIU

Plecaţi, oşteni, s-aduceţi pe Casandra Cît de curînd, aici, căci se cuvine S-o dau pe mini capului oştirii. Apoi voi duce celorlalţi pe cele Ce şi-au ales ca roabe. Ah, de ce arde-nă Untru a faclei Văpaie? Pun foc sau ce fac Troienele pe cale de-a fi duse Din tara lor în Argos? Vrînd să moară
f o
Şi-aruncă-n flăcări trupul? Da, cu greu Un suflet liber,[1] în împrejurări De acest fel, poate să-ndure răuL
Deschideţi 1 Ci deschideţi! Nu cumva >•
Să mi se facă o vină din asta: Ce li-i lor drag e urît de ahei.

HECUBA

Nu, nu e nici un foc, Ci copila mea dragă, Casandra Menada, se-avîntă spre noi.

(Intră Casandra în delir cu o faclă în mînă.)

[1] După o opinie deseori exprimată în antichitate, orice om pierde jumătate din fiinţa lui o dată cu libertatea.

CASANDRA

S t r o f ă

Ridica, apropie focul. Port facla, ador, luminez,
Vedeţi, vedeţi,
Cu flacăra tempul acesta.
0, domn Hymeneu !

118 **Faima nestatorniciei şi a dibăciei lui Odysseu, ilustrată în epopee de atîtea episoade faimoase, nu era, cum se vede, imaculată. Pentru Euripide el e înainte de toate urzitorul intrigii împotriva nevinovatului Palamede*, pusă în scenă într-o tragedie astăzi pierdută.**
** Palamede:* **erou din mitologia greacă. Participă la cucerirea Troiei, dar fu ucis cu pietre ca trădător.**

Ferice de tine, o mire,
Ferice de mine, mireasă,
In patul regal de la Argos,
Hymeneu[119], Hymeneu le Doamne!
Fiindcă tu, mamă, prin lacrimi
Şi gemete plingi pe tatăl meu mort şi patria-mi dragă,
Ëu. pentru propria-mi nuntă
Inălţînd vîlvătăile faclei,
Din flăcări, din străfulgerări,
Iţi dau, Hymeneule, ţie
Iţi dau, o Hecate[120], lumina
Ce după datină arde la nunta fecioarelor.

Antistrofă

Scapără-n aer piciorul şi corul tu du-ni-1, ţu du-ni-1:
Evan, Evoe ![121]
Ca-ntr-ale tatălui meu
Preafericite zile.
Corul e sacru. Tu du-ni-1,
O, Phoibe, acum printre dafini
In templul tău pentru
Preotese ce-ţi sînt, Hymeneu,
Hymeneu, Hymeneule doamne!
Horeşte, mamă, intră-n joc şi paşii
Roteşte-ţi-i după ai mei şi mersul
Tău drag[7] ţi-l> poarta.
Cin taţi,, o$_r$ Hymeneu-,
In cîntece de slavă
Strigaţi-o pe mireasă-
Haideţi,, o, fete dini Troia,
în* pepluri[122] frumoase, c în ta ţi
Pe mirele meu,, pe ursitul
Patului nunţilor mele.

CORUL

119 **Zeu ai căsniciei, slăvit în cîntecele de nuntă chemate după numele lui „hymenee".**
120 *Hecate'* **divinitate a lunii, identificată uneori cu Arthe- mis.**
121 **Sînt strigătele menadelor în cortegiile bacchice şi îndeobşte în ceremoniile în cinstea lui Dionysos.**
122 **Veşmînt feminin, tunică sau simplu val? în care se înfăşură trupul.**

Regină, nu lăsa pe fiica* ta, B acchanta-nf lăcarată [7] să: n-o ducă întraripatu-i salt pînă la[1] oastea Argeilor.

HECUBA

Hephaiste, tu porţi flacăra la nunta Celor muritori, dar ce grozavă E flacăra pe care. o-ncingi aici, Şi ce departe
Sînt marile-mi nădejdi,, vai,, vai, copilă, N-aş fi crezut, că sub tăişul spadei Şi lancea» argeiana veii nunti Odată nunta-ţi.
Adă> facla, nu> porţi drept văpaia în fuga ta nebună,,iar restriştea - Nu< ţi-a-ntors minţile,, copilă,, şi-m aceeaşi Stare-ai rămas.
Luaţi faclele de-aici şi prin* jelanie răspundeţi Acestor cîntece- de nuntă, o, troiene!

CASANDRA

O, mamă, încununã capul meu învingător şi-apoi te bucură de nunta - Domneasc-a mea. Si du-mă, si de nu-ti Par plin de avînt, du-mă cu sila,
Căci dacă Loxias[123] e viu, se va-nsoti
Cu o soţie mai cumplită ca Ilelena
Vestit ahei lor domn Agamemnon.
II voi ucide. Casa lui
Din nou voi spulbera-o împlinind
A fraţilor şi a tatei răzbunare[124]
Dar voi lăsa urîtul la o parte,
Nu voi cînta în imnuri nici securea
Ce pe grumazul meu se va abate,
Şi pe al altora,
Nici luptele de-mamă-ucigaşe[125]
Pe cari nunta mea le va aprinde,
Şi nici pieirea casei lui Atreu.
Cetatea noastră o voi arăta
Mai fericită ca aheii.
Sînt plină de zeu şi totuşi în afară
De nebunia lui.
De dragul unei singure femei

123 *Loxias* **(„Piezişul" sau „Curmezjşul"), numele lui Apolorj ca profet şi zeu al oracolelor. într-adevăr, acestea nu se rosteau niciodată limpede, de-a dreptul, ci în formu*le învăluit.**
124 **Aluzie la sfirşitul tragic al lui Agamemnon. Cf. mai sus drama cu acelaşi nume a lui Eschil.**
125 **Cf. sfîrşitul celei de a doua părţi a** *Orestiei, Purtătoarele de prin oase.*

Şi-al unei patimi singure pierit-am, Vînzînd-o pe Helena, mii de vieţi. Iar căpitanul oastei, înţeleptul, Jertfit-a pentru tot ce-i mai spurcat Tot ce-i mai scump, copila[126], bucuria D.in casă dînd-o fratelui în schimbul
Unei femei răpite doar cu buna Ei voie, nu cu sila. Şi după ce veneau pe dulce ţărmul Scamandrului, mureau luptînd nu pentru întinsul ţării lor, nici pentru zidul Cetăţii lor. Cei prăpădiţi de Ares Nu şi-au văzut copiii nici n-au fost De mîinile unei soţii iubite
Invăluraţi în giulgiu, ci în glie
Străină zac. In casa lor aceeaşi

»

Durere s-a-ntîmplat: femeile
Lor văduve mureau, ei înşişi fără
Copii acasă, fiind doar părinţii
Unor copii ai nimănui. Şi la mormîntul
Lor nu e nimeni care să aducă
Pentru ei Gliei sînge le prinos.
Deci, iată cu ce laudă se poate
Mîndri oştirea lor.[127]

» \

Troienii însă mai întîi mureau — Aceasta e si slava cea mai mare[128]
Pentru moşia lor. Iar cei ucişi » »

De lance erau duşi de către prieteni Acasă-n glia patriei, acolo Pămîntu-i învelea, puşi în mormînt De mîinile ce se cădeau să-i pună. Troienii ce scăpau din bătălie Veneau acasă-n timpul zilei la Nevestele şi la copiii lor, Plăceri ne-mpărtăşite de ahei. Cît despre trista soartă a lui Hector Ascultă cum se cade s-o priveşti: Moare răpus, dar moare ca bărbatul Cel mai bogat în glorie. Venirea
Ahei 1 or îi im p î ineşte fa i mo. Să fi rămas acasă el, .orieît De mare, ar fi fost necunoscut. Iar Paris, s-a-nsurat «u a Iui Zeus Fiică[129]. Fă r~ aceasta nuntă nimeni N-ar fi vorbit «de dragostea-i «de-acasă. Cine-i cuminte <e dator să cruţe Lumii un război, dar dac-ajunge La el, cunună de dorit te-aceea A unei morţi frumoase pentru (ţară. Nu e frumos :să pieri fără de faimă. De aceea, mamă, sa ;nu tplîngi caiei ţara Nici patul meu de anunţă. Pe aceştia, Nesuferiţi ce sînt, prin nunta mea Eu îi voi pierde.

126 **Tfigenia, fiică lui Agamemnon, ucisă ia Aulis pentru a asigura succesul expediţiei pornite s-o recîştige pe Elesaa.**

127 **S-au omis în traducere versurile 384—385.**

128 **De reţinut atitudinea lui Euripide, favorabilă învin şilor, atît de deosebită de opinia comună, după care războiu Troiei ar fi fost isprava cea mai glorioasă din trecutul grec**

129 **Soră cu Dioscurii Castor m Pollux, Jilena trecea drept fiică a lui Zeus. Cî.** *Iliada,* **ITT 199, 238, 41-8, 426. în noaptea din urmă a Troiei, Aias fiul lui Oileu scosese cu sila pe Casandra din templul Athenei, unde-şi căutase adăpost. Scena e descrisă în versuri de neuitat în cîntuî al II-lea al** *Eneidei: „Acuma iată c-o tîrau din templul/ Minervei, chiar de la altar, pe fata/ lui Priam, pe Casandra, despletită,/ priviri de foc nălţînd în van spre ceruri,/numai priviri, căci mîinile gingaşei în lanţuri îi erau încătuşate..."*

CORUL

Cu ce plăcere
Rîzi de dureri le ta Le si cum cînti
Un cîntec pe care însăţi îtu II vei adeveri ca o minciună !

TALTHYBIU

Să nu te fi înflăcărat Apollon, Nu de pomană-ai fi-nsoţit cu vorbe De-acestea pe stăpînii mei spre ţară. Dar, după cîte v*ăd., şa măreţia Şi-nţelepciunea nu-s *cu* mult mai bune Decît nimicul ce sînt eu, căci cel mai mare Domn peste toţi hellenii, fiul Cel drag al lui Atreu, luat-a In dragoste aleasă o nebună. Eu sînt sărac, dar n-aş fi vrut s-o am Pe asta ca femeie. Şi acum —
Fiindcă nu eşti zdravănă la minte — Ocările către argei rostite Şi laudele phrygilor le-arunc în vînt. Ci vino după mine La năvi, o, mîndro Mireasă-a căpitanului!

(Către Heeuba).

Tu, cînd feciorul lui Laert ar cere Ca să te ducă, du-te. Vei fi roaba Unei femei cu mu Ită-nţelepeiune[130]. Aşa spun cei care-au luptat la Troia.

CASANDRA

Ce slugă de speriat! De ce au nume De crainici aceşti oameni care sînt, Spre spaima muritorilor, unealta Tiranilor şi-a ţărilor? Tu spui Că mama va ajunge-n casa lui Ulysse. Atunci unde mai e eu v în tul Lui Phoibos care-a spus în faţa mea Că va muri aici? Pe celelalte Nu le voi mai rosti. Bietul Ulysse, Nu ştie ce-i rămîne să îndure! Ca aurul de bună suferinţa Mea şi a Troiei-i va părea odată. Căci zece ani vor trece lîngă cei Trecuţi aici şi va ajunge singur In tara lui. Vedea-va[131] strîmta cheie
De piatră unde şade-ngrozitoarea Charybdă[132] şi Cvclopul care suie Pe munţi, înghiţitor de carne cruda, Pe Circe[133] ligureana, făcătoare De porci, şi va cunoaşte naufragii Pe marea cea sărată, va cunoaşte
Al lotusului dor si boii sacri
Ai Soarelui care în carnea lor
Vor prinde grai şi-i vor trimite-amare
Voci lui Ulysse.

130 *Peneiopa*, **soţia credincioasă a lui Ulysse.**
131 **Prezicerile din versurile următoare privesc, toate, episoade din** *Odiseea* **(IX 1 şi urm.}, povestite de erou în popasu-i la curtea lui Alkinoos şi familiare cititorilor lui Homer**
132 *Ckarybda:* **monstru marin, spaima corăbierilor.**
133 *Circe:* **vrăjitoare vestită.**

Ca să închei: de viu va pogorî
In iad scăpînd de unda mlaştinei spre a
Afla, odată-ntors acasă,
Mii de dureri.
Dar de ce s-arunc lui Ulysse atîtea Ameninţări?

(Către Ta Ithybiu.)

Mergi cit mai repede, vreau ca în iad să mă dau Mirelui meu. In trist chip ţi-or săpa un mormînt Noaptea, nu ziua, o, cel ce te-arăţi în atîta Glorie, o, căpitan al danailor. Mie Mi-or arunca în prăpăstii cadavru) Gol, unde curge-n puhoaie o* apă de iarnă, Lîncră mormîntul mirelui meu si acolo,

o »

Fiarelor codrului da-vor ca prada fecioara 'Nchinată lui Phoibos.
Beteală a celui mai drag dintre zei şi voi semne Ale cucerniciei vă las, las zilele sfinte. In mijlocul cărora luceau altădată. Plecaţi, Eu vă smulg de pe mine. Cînd încă mi-e trupul Fără prihană le dau adierilor repezi Să ţi le ducă, profete, divine Apollon. Unde-i corabia domnului vostru? Şi unde Cereţi să merg? Aşteaptă, mai bine, să bată Boarea în pînze. Nu ştiil dar luat-a din ţară Pe una din cele trei Erinvi[134]. Cu bine, o, mamă,
Nu lăcrima. O, patrie dragă şi voi fraţii mei
De sub pămînt şi tu tată cel ce viaţă ne-ai dat,
Nu mă veţi aştepta îndelung,
Voi veni la cei morţi în triumf, după ce
Voi fi spulberat pe Atrizii[135] care ne-au dus la pieire

(Casandra şi Talthybiu, însoţit de oştenii săi, ies. Hecuba, de durere, cade.)

CORIFEA

Voi cari vegheaţi peste bătrîna Hecuba, nu vedeţi că ea Stăpîna voastră, tară strigăt cade întinsă jos? N-o prindeţi? Veţi lasa-o Voi, rele ce sînteţi, pe ea, bătrîna Regină, la pămînt? Ci ridicaţi-o!

(Tinere troiene din cor încearcă s-o ridice pe Hecuba.)

HECUBA

Lăsaţi-mă — nu totdeauna-ţi place Ce e plăcut, o, fetelor! — să zac Aşa pe jos, căci zaeerea e bună,
Eu care sufăr, suferii şi voi Mai suferi atît!

134 **Alecto, Megera şi Tisifone, zeiţe ale ispăşirii, răzbunătoare ale sîngelui vărsat. Cf. tragedia lui Eschil** *Eumenidele.*
135 *Atrizi:* **urmaşii lui Atreu.**

O, zei! Strig răi ajutători în luptă Şi totuşi se cuvine să chemăm Pe zei în lupta noastră cu ursita Cea rea.[136] Copila mea, Casandra, tu Cea care vorbeai cu zeii, Prin ce urgie te despoi De fecioreasca ta neprihănire! Şi tu, o, Polyxene, unde eşti, Sărmano?
Nici un fecior şi nici o fată nu e
Intre atîţi copii ce am născut S-ajute pe nemernica de mine. De ce mă ridicaţi? E vreo nădejde? Purtaţi-mi paşii cei pe care-odată Troia-i văzu maiestuoşi şi care Acum sînt cei ai unei roabe, acolo Unde pe paie ini-aş putea aşterne Şi pe o piatră mi-aş întinde capul. Căzută să mă las să mor acolo, Topindu-mă-n lacrimi. Din cei pe care soarta-i desfătează Nu socotiţi pe nimeni fericit Mai înainte de a sti cum moare.[137]

CORUL

Pe Ilion cîntă-mi-1, o,
Muză, la noile imnuri
Prin lacrimi fă cînd să răsune
Cîntare de moarte.
Voi intona acum un cîntec Troici,
Voi spune carul cel cu patru roate
A cărui cumplită intrare
Făcut-a din mine, sărmana,
Captiva argeilor, caiul
Care cutremura
Cerul albastru, lucind
Din căpestre de aur, prea plin
De oşteni, şi pe care la porţi
II lăsaseră-aheii.[138]
Tare strigat-a atunci
o
Poporul troian stînd pe stîncă:
Mergeţi, voi cei ce-ncheiaţi suferinţele voastre,
Urcaţi acest idol de lemn,
închina-l-om fecioarei din Troia,
Fiica lui Zeus.
Cine din tineri şi cine Dintre bătrîni n-a ieşit de acasă? In imnuri cîntînd au slăvit Viclenia fatală, întregul popor phrygian Se duse la porţi să privească, Tăiată în brazii de munte, Unealta argeilor, jalea Dardaniei, darul Dat nemuritoarei Zîne,-nchinare fecioarei Ne-ndup leeate. Legîndu-1 cu funii, aşa Cum se trage carena cea neagră A unei năvi, l-au adus divinei Pallas, templul fatal Patriei noastre, în mijlociul lucrului şi-al Bucuriei, ia naşterea nopţii,

136 **Lipsesc, în traducerea romînească, versurile 472—499 toate spuse de Hecuba.**
137 **Cf. ultimele versuri din** *Oedip-rege*
138 **Vezi mai -sus p. 169 n. 6.**

întunecimea veni. Atunci răsunară Şi flautul lybic şi-aI Phrygiei cînlec. Fecioare In aerul fremătător, De paşi, intonau o ckitare De bucurie. De-atîta Scînteietoare lumină întunecata văpaie Din vetre parcă ar fi stinsă. Iar eu lîngă templu-i eîntam La cor pe fecioara munteană[139]Fiica lui Zeus, cînd iată Că în cetate coboară Din ale Pergamei[140] temple Un strigăt de moarte. Pruncii cei dragi se prindeau Cu mîini temătoare de straiul Mamelor. Din ascunzişu-i — Lucrul Palladei fecioare — Ares ieşea la lumină. Şi-n jur de altare-ncepu Măcelul troienilor, iar In singurătate, în patul Lor, ale fetelor plete Cădeau închinate: cunună Pentru feciorii Helladei, Prinos funerar pentru Troia.

(Pe un car tras de oşteni, încărcat cu spolii phrygiene — printre care giganticul scut al lui Hector — intră An- dromaca, în braţe poartă pe Astyanax.)

CORIFEA

Hecuba, tu o vezi pe Andromaca Venind purtată de un car străin? Cum lîngă sînu-i tremurînd se zbate Astyanax cel drag, fiul lui Hector, Şi armele phrygienilor luate In luptă şi cu care-a 1 lui Ahile Fiu va găti altarele din Phthia La-ntorsul de la Troia?

ANDROMACA *S t r o f a 1*

Aheii care-mi sînt săpîni mă duc.

HECUBA

Vai mie!

ANDROMACA De ce cînţi paianul trist
?Vai, vai!

ANDROMACA Al suferinţei mele...

HECUBA

O, Zeus!

ANDROMACA Şi al soartei ce mă bate.

139 **Artemis, zeiţa vînătoarei prin păduri şi munţi.**
140 **Partea cea mai înaltă a oraşului, citadela Troiei: gr.** *Pergamos* **sa-u** *Pergamon* **(pl.** *Pergama).*

HECUBA

Copila mea!

ANDROMACA Ţi-am fost odinioară.

HECUBA

Antistrofa 1 Pierdut avutul meu, pierdută Troia

ANDROMACA

Sărmană...

HECUBA Şi pierduţi îmi sînt copiii!

ANDROMACA

Vai, vai!

HECUBA Copiii mei, vai ale melc...

ANDROMACA

Dureri!

HECUBA Nefericită soartă...

ANDROMACA

Cetătii...

HECUBA

Care fumegă.

ANDROMACA

Strofa 2 Vino, bărbatul meu.

HECUBA

Din Hades tu chemi pe feciorul Meu, o, sărmană!

ANDROMACA Scut al soţiei tale!

HECUBA *Antistrofa 2* Şi tu, o, batjocura-aheilor..

.ANDROMACA

Părinte al stăpînului meu, Cucernice Pryam...

HECUBA Du-mă în Hades cu tine.

ANDROMACA *Strofa 3*

Mare e dorul acesta l

HECUBA Mai cruntă durerea ce-ndur.

ANDROMACA Cetatea pierit-a.

HECUBA

Durere Peste durere ne bate.

ANDROMACA

Zeii erau mînioşi cînd de soarta scăpatu-ţi-au fiul[1]. El de dragul acelei nuntiri blestemate pierdut-a Pergama Troiei. Insîngerate ale morţilor trupuri Zac la picioarele zînei Palias, şi-s pradă la vulturi, Sub jug închinat-a el Troia ca roabă.

HECUBA *Antistrofa 3*

Patrie fără noroc...

[1] **Este vorba de Paris, fiul lui Priam şi al Iiecubei* ce! care a răpit-o pe frumoasa Elena, regina Spartei.**

ANDROMACA Te las şi pe tine te vaiet.

HECUBA Vezi sîngerosul sfîrşit...

ANDROMACA

Si casa în care nâscut-am. **i**

HECUBA

Copii, într-o ţară pustie vă lasă acum mama voastră, Ce tînguioase cîntări şi ce mare-i tristeţea aceasta: Lacrimi în lacrimi se varsă peste durerile casei. Bine-i de morţi. Ei îşi uită durerea. Şi nu cunosc

lacrimi.

CORUL

Ce dulce-i pentru cei în suferinţă Jelania cîntări lor funebre, Şi pentru cei care plîng
Ce dulce e muza tristetii!

ANDROMACA

O, mumă a bărbatului cel care Cu lancea lui a prăpădit pe mulţi Dintre ahei, o, mumă a lui Hector,
Vezi tu aceasta?

HECUBA

Aceasta văd la zei: Cît turnuri le-na ltă
Ce nu-i nimic şi spulberă ce-i slava!

ANDROMACA

Sînt dusă cu feciorul meu ca prada, Mîndria noastră merge în robie, Prefacere cumplită suferind.

HECUBA

Cumplită e ursita. Chiar acum De lîngă mine a plecat Casandra Cu sila smulsă.

ANDROMACA

Vai, vai!
Alt Aias[1], aşa mi-a părut, S-a arătat a doua oară Copilei tale. Dar te dor şi alte Dureri.

HECUBA

Sînt făr' de număr, fără de măsură. Dureri peste dureri vin pe-ntrecute.

ANDROMACA

Muri şi Polyxene, fiica ta, Ucisă la mormîntul lui Ahile, Prinos celui mort, fără suflet.

HECUBA Vai mie, sărmana, cuvîntul
Pe care altădată Talthybiu Nu-1 lămurise bine[1], iată Ce lămurit e!

ANDROMACA

. Eu însămi am vazut-o pogorînd Din aeest car, am învelit-o în văluri Şi am gemut peste cadavrul ei,

HECUBA

Vai, vai, copilă, nemiloasă moarte, Vai, vai, şi iarăşi, groaznic pierii şi tu!

ANDROMACA

Pieri cum a pierit, dar soarta ei Mai fericită-i ca viaţa mea.

HECUBA

Nu e acelaşi lucru, o, copilă, A fi-n lumina zilei şi-a fi mort, Căci moartea e nimic. Vieţii Îi mai rămîn nădejdi.

ANDROMACA

O, mamă, născătoareo, ia ascultă Cuvinte prea frumoase care-or pune Pe inima ta balsam ! E tot una Să nu te naşti şi să fii mort. Mai bună E moartea ca o viaţă de dureri.[2] Nimic nu doare cînd nu simţi durerea. Dar cel care din mare fericire

1 Vezi mai sus p. 181 n. 1,

2 O reflecţie asemănătoare în drama iui Sofocle *Oedip în Colonos.*

Nefericit ajunge, rătăceşte Cu sufletul în starea din trecut. Aşa, e ca şi cum n-ar fi văzut Lumina zilei. A murit, nu ştie Nimic din ale ei dureri. Eu însă Care-mi doream un bun renume, iată L-am căpătat, urgie a vieţii melei înţelepciunea care nu-i lăsată Femeilor am pus-o ta- ncercare în casele lui Hector. Mai întîi, Nevrednică sau nu, oricum, femeia Ajunge de ocară cînd nu stă Acasă. Lăsînd dorul la o parte, Eu rămîneam acasă şi-năuntrul Cămării mele nu lăsam să intre Palavra femeiască, cumpătul Mi-era învăţător, ştiam a scoate Din mîna însămi lucrul cel de preţ. Tăcută limbă, chip plăcut aveam Către bărbatul meu, ştiam şi cînd Se cuvenea să-nving şi cînd anume Se cuvenea să-1 las să-nvinga el. Şi ajungînd renumele acesta La oastea aheeană m-a pierdut. De cum am căzut prinsă, fiul lui Ahile a vrut ca să mă ia soţie: în casa ucigaşilor voi fi, Aşadar, roabă. Dacă alungind Iubita fată a lui Hector voia Deschide inima-mi bărbatului de-aîături, Nu voi părea necredincioasă faţă De mort, şi respingînd pe celălalţ Voi fi urîtă de stăpînii mei... Deşi se spune că singură îmbrăţişarea poate să dezlege Ura femeii pentru patul unui Bărbat, eu nu pot suferi pe aceea Care, de lînga soţul ei trecînd în alt culcuş, iubeşte pe un altul[141]. In tine, Hector dragul meu, avui Bărbatul care-mi împlinea iubirea: Înţelepciune, naştere, avere Şi vitejie, în ele erai mare! Fără prihană m-ai luat din casa Părinţilor şi cel dintîi intrat-ai în patu-mi de fecioară, şi acum Tu ai pierit, iar eu voi fi purtată Pe-o navă spre Hellada, ca o roaba-n Jugul robiei. Moartea Polyxenei Pe care o plîngi atît nu este oare Mai puţin cruntă ca durerea mea? Pierdut-am pînă şi nădejdea Care rămîne muritorilor si nu

141 **Omise, versurile G69—672.**

Mă fură visul c-aş putea odată
Să vieţuiesc în linişte, si dulce-i » * ' »
Să poţi visa!

CORUL

Te zbuciumă aceleaşi suferinţe Ca şi pe mine, şi plîngînd mă-nveţi în ce restrişte cad[2].

HECUBA

Năierilor, dacă li-i dat să-ndure Furtună nu prea aprigă, li-i dor Să scape de nevoie: unul merge La cîrmă, altul la catarg şi altul în fundul năvii să alunge apa. Dar dacă marea-nfuriată se avîntă
Peste măsură, ei se-ncredintează /
Soartei, în voia cursurilor mării. Aşa şi eu, prin multele-mi dureri, Sînt mută, mă supun cu gura-nchisa,
Nu pot învinge groaznica furtună A zeilor asupră-mi. Ci, o, copilă dragă, lasă soarta Lui Hector; lacrimile tale nu-1 Pot mîntui. Cinsteşte pe stăpînu] Tău de acum şi dă-i dulcele farmec Al darurilor tale. Ţi-e bărbat. Şi de vei face-aşa, vei bucura Pe cei ce te iubesc şi poate vei Aduce Troiei darul, cel mai mare. De a creşte pe al fiului meu fiu, Pentru ca, odată, poate, fiii Născuţi din el să-nalţe iarăşi Troia, Cetatea noastră să se nască iarăşi!

(Intră Talthybiu însoţit de oşteni.)

Dar alt prilej de vorba se iveşte, Căci văd din nou venind pe crainicu Aheilor, cu vestea unor alte Porunci ale oştirii.

TALTHYBIU

Soţie a lui Hector, care a fost Odată cel mai bun dintre troieni, Să nu mă blestemi. Fără voia mea, Vestire-ţi fac de la danai şi de la Fiii lui Pelops.

ANDROMACA

Ce este? Ce amaruri îmi aduce Cuvîntul tău?

TALTHYBIU

S-a pus la cale ca feciorul tău..e Cum să mai spun cuvîntul
?**ANDROMACA** Să n-aiba acelaşi doimi cu mine? Spune,
TALTHYBIU Nici unul din ahei nu-i va fi domn.

ANDROMACA

Lăsa-vor ei aici această mladă A Phrygiei?

TALTIIYBIU

Eu nu ştiu cum să-ţi spun Mai blînd durerea.

ANDROMACA Pricep sfiala ta,
Afară de atunci cînd spui „durere",

TALTHYBIU

Iţi vor ucide fiul. Află marea Durere.

ANDROMACA Vai de mine!
Aud ceva mai groaznic decît nunta,

TALTHYBIU

înduplecă Ulysse pe lieleni, Spune...

ANDROMACA Vai, vai, mă bat dureri peşte măsurăî

TALTHYBIU

A spus că nu se cade a creşte fiul Unui părinte atît de mare.

ANDROMACA

Asa
Să-nduplece şi-atunci cînd va fi vorba De fiii lui!

TALTHYBIU ...că e neapărat
Să-1 aruncăm din turnurile Troiei. Ci lasă-ne s-o facem, şi să pari Mai înţeleaptă, nu-1 tot strînge-aşa La pieptul tău, îndură suferinţa Mărinimos, căci nu-i nici o putere, Nu poţi împiedica nimic şi n-ai De nicăieri vreun ajutor. Gîndeşte-te Şi ţara şi bărbatul tău pierit-au, Eşti în puterea altora, iar noi Sîntem destui ca să luptăm aici Cu-o singură femeie. Nici o lupta Deci, nu-ncerea, să nu te faci de rîs Si de ocară si vreau să n-arunci
7 *t*
Ahei lor blesteme. De vei spune Cuvinte care-ar mînia oştirea, Copilul tău nu va avea mormînt, Nici milă. Dacă însă în tăcere Te pleci în faţa soartei, n-ai să laşi Pe fiul tău fără mormînt şi însăţi Tu vei afla pe-ahei mai buni cu tine.

ANDROMACA

O, dragul meu copil, odorul meu, Tu vei muri ucis de-o mînă cruntă, Lăsînd p« mama ta nenorocită.
Mărinimia tatălui tău, care
A fost o izbăvire pentru mulţi,
Te-a prăpădit pe tine, vitejia
Părintelui nu ţi-a purtat noroc.
Fatal culcuş de nuntă, triste nunti
Ce m-au adus odinioară în casă Lui Hector!
Eu n-am născut un fiu ca să-1 dau jertfă Danailor, ci ca să fac un rege

Al i^siei cu holde-mbelşugate. Copile, plîngi, simţi soarta rea cu tine, De ce te-agăţi cu mîini înfrigurate De straiul meu, tu pasăre căzută Sub • aripile mele? Nu răsare Din Glie Hector înarmat cu lancea-i De glorie. Puterea phrygiană Şi neamul părintesc s-au dus acum. Un salt sfîşietor de sus, cu capul
Nainte si cădea-vei fără milă »
Şi răsuflarea va pieri din tine. O, fragedă povară, dragul mamei, Mireasmă dulce-a trupului, zadarnic In scutece ai crescut la sînul meu,
Zadarnic m-am zbătut în chin si m-am

Trudit cu tine. Acum, şi pentru cea Din urmă oară, tu sărută-ţi mama, Aruncă-te spre cea ce te-a născut, Cu braţele cuprinde-mă de umeri Şi gura ta sărute-mă! Helleni, Voi care-aţi iscodit dureri grozave, De ce-mi ucideţi pe acest copil Fără de vină? Fiică a lui Tyndar, Nu eşti din Zeus răsărită, ci Din mulţi părinţi, o spun şi mai întîi Din Furia ne-nlănţuită, apoi din Ură,
Din Crimă si din Moarte si din toate »
Păcatele pe cari le creşte Glia. Eu nu cutez să spun că te-ai născut
Din Zeus, tu, urgie-a multor barbari Şi-a mulţi helleni. O, de-aş pieri odată, Căei de la ochii tăi frumoşi se trage Nefericirea mîndrei ţări troiene. Luati-1, duceti-1 si aruncaţi-1,
De va e drag să-1 aruncaţi. Mîncaţi
Din carnea lui, căci zeii vor
Să ne ucidă, nu-1 pot smulge morţii.

(Dă pe Astyanax în mîinile lui Talthybiu.)

Ascundeţi bietu-mi trup şi aruncaţi-1 într-o corabie, căci la frumoase nunţi Mă duc, eu care mi-am pierdut copilul!

CORUL

Sărmană Troia, cîţi de-ai tăi pierit-au De dragul unei singure femei Şi al iubirii sale blestemate!

(Iese Andromaca pe carul ei.) TALTHYBIU

Copile, vino, smuls de la duioasa Irnbrăţişare-a tristei tale mame, Păşeşte spre cununa cea înaltă A zidurilor patriei. Acolo Ţi-a fost, pesemne, scrisa ca să-ţi laşi Tu sufletul. Luati-1!

(Oştenii lui Talthybiu ies cu Astyanax.)

Spre a duce Atari solii ar trebui un altul, Mai fără milă şi mai aplecat Spre lipsa de ruşine decît mine. **(Iese Talthybiu).**

HECUBA

Copile, fiu al tristului meu fiu, Prin făr'delege i se fură viat aTa mamei taie... mie. Ce să fac? Ce pot să fac, nemernica de mine? Ti-nchin aceste răni ce-mi fac la frunte Şi întristarea sînului meu. E Tot ce pot face. Vai ţie, Cetate, Şi vai, copilul meu, ce ne rămîne, Ce ne lipseşte ca să ne-ndreptam Cu toată-nflăcărarea spre pieirea Desăvîrşită?

(Cade pe locul ei de la început.)

CORUL *S t r o f a 1*

în Salamina ce creşte albine, o rege Telamon,
Tu care scaun ţineai în ostrovul
De valuri bătut,, închinat spre colina
Sfîntă pe care Athena iscă
Cel dintîi ram al măslinului verde[142], cunună
Cerească, podoabă-a cetăţii
Strălucitoare Athena;
Venit-ai, venit-ai să faci o ispravă
Cumplită-mpreuna cu fiul Alcmenei, arcaşul
Cel care vrea să dărîme
Ilion, Uion, draga cetate
A noastră, atunci de demult,
Cînd ai venit din Hellada.

A n t i s t r o f a 1

El aducea pe fruntaşii în floare ai Helladei, Căci era mînios de-armăsarii uitaţi[143].
In larg-curgă torul Simois opri el lopata Străbătătoare de ape si pupa de ţărm o legă. Apoi din fundul corăbiei scoase Cu mîna lui arcul cel fără de greş — nimicirea Lui Laomedon[1].
Zidul lui Phoibos lucrat eu măsură,-ntr-o vijelie împurpurată de foc răsturnîndu-1, Cotropit-a al Troiei pămînt, Şi âsa. în două invazii, de două
Ori, lancea ucigătoare a surpat Zidul Dardaniei.

S t r o f a 2

142 **întrecerea dintre Athena şi Poseidon pentru cîşti* garea Atticei era săpată în marmură pe frontonul vestic al Partiienonului. Telamon, rege al Salaminei.**
143 **Cu o generaţie înainte de expediţia troiană, Laomedon făgăduise celui ce i-ar mîntui copila ameninţată de un balaur o pereche de cai primiţi în dar de la Zeus. D^upă uciderea monstrului de Heracles, regele-şi călcase cuvîntul, stîrnind mînia eroului. Cf.** *Iliada***, VI 636 şi urm.; XX 145 şi urm.**

In van printre vase de aur, cu pasul molatic umblînd, Fiu a lui Laomedon[2],
Umpli ale lui Zeus pocale, măreaţă menire, Dar ce te-a născut e în prada Focului şi ale mării
Ţărmuri răsună de plîns. Ca pasărea care-şi tot cheamă Puii, unele-şi vaită bărbaţii, Altele fiii,
şi altele mamele cele bătrîne. Băile tale picate cu rouă, Arena palestrelor tale S-au dus. Lîngă
tronul lui Zeus Ţii chipul tău tînăr de haruri In limpedea sa frumuseţe, In timp ce Hellada
distruse cu lancea-i Ţara lui Priam.

Antistrofa 2

Dorule, dor, tu care-ai venit odinioară în casa lui Dardanos după voia Fiilor cerului,

[1] Tatăl Iui Priam.
[8] Ganymede, îndrăgit de Zeus şi făcut paharnic al olimpienilor.

209 -.^i^M

La ce mărire înălţat-ai Troia, Prin nuntă legînd-o cu zeii! Despre ruşinea
Lui Zeus[144] nici nu voi spune.
Dar Aurora cu aurie nalbe a cărei lumină
Dulce-i muritorilor văzut-a
Căderea acestui pămînt,
Văzut-a pieirea Pergamului,
Deşi are în culcuşul
Ei nupţial pe născutul
Tării acesteia[145].
Pe ei l-a răpit către stele
Teleaga de aur cu patru
Cai. în pămîntul
Patriei mare fusese nădejdea
Si totuşi al zeilor farmec
Pierit-a din Troia.

(Intră Menelau însoţit de oşteni.)

MENELAU

O, ce frumoasă străluceşti, lumină
A soarelui, tu, astăzi, cînd pe ea,
Helena, soaţa mea, voi pune mîna!
Eu sînt Menelau (multe-am păţit)
Si asta e oştire aheeană;

144 **Aluzia e la pasiunea lui Zeus pentru Ganymede, amintită într-o strofă precedentă.**
145 **Tithon, fratele lui Priam.**

Venit-am eu la Troia nu de dragul Unei femei, precum se crede, ci Pentru bărbatu-amăgitor de oaspeţi Care din casă mi-a răpit nevasta; El şi-a luat pedeapsa de la zei Şi ţara lui s-a spulberat sub lancea Hellenilor. Eu vin să iau cu mine Pe cea din Sparta (nu mi-e drag să-i spun Nevastă, deşi ea mi-era nevastă).
Ea e-n aceste corturi cu femei Troiene, socotită printre ele. Cei cari cu lancea lor au dobîndit-o Cu-atîta trudă, mi-au lăsat-o mie,

Ca s-o ucid, de n-as vrea s-o duc iarăşi ' » »

In ţara argeiană. Am hotărît Să n-o omor în Troia, ci, trecînd Cu vîsla marea, s-o aduc în tara Hellenică şi-acolo s-o predau Spre-a fi ucisă[146] celor care au De răzbunat morţi dragi răpuşi la Troia. Intraţi în corturi, slujitori, luaţi-o De pletele-i mînjite de măcel; De-ndată ce va bate vînt prielnic Vom duce-o în Hellada.

(Hecuba în genunchi, se roagă.)

HECUBA

O, tu, temei al Gliei, ce pe Glie

Iti ai lăcaşul, oricine ai fi, tu, » » /

Care eşti greu de cunoscut, o, Zeus, Fie că esti necesitatea firii,

T "

Fie că eşti doar cugetul senin Al oamenilor, te slăvesc. Pe căi ascunse Te duci, după dreptate, toate cele Ce-s muritoare[147].
Ce este?
Ce rugă nouă zeilor e asta?

(Hecuba se ridică.)

HECUBA

Eu te aprob, Menelau, daeă-ţi ucizi soţia.
Dar fugi de ea, văzînd-o, să nu te aprinzi de
Căci ea răpeşte ochii bărbaţilor, dărîmă
Cetăţile şi caselor
Le pune foc. Cumplite
Sînt farmecele sale.

146 **Se ştie că această intenţie n-avea să fie realizată. Zece ani mai tîrziu, sosit la Sparta pentru a afla ştiri despre tatăl său, Telemah avea să fie primit la curtea lui Menelau de o Elenă mereu frumoasă şi mereu elegantă, care-i face onorurile casei cu o graţie desăvîrşită (*Odiseea*, IV 120 şi urm.).**
147 **Termenii folosiţi pentru caracterizarea fiinţei supreme rechemau în minţile spectatorilor doctrine filozofice cunoscute celor mai mulţi în zilele cînd scria poetul. Nu fără temei comentatorii regăsesc în cele cîteva versuri ecouri din cosmologiile lui Ileraclit, Diogene din Apollonia şi Anaxagoras.**

Eu o cunosc, şi tu, şi cei răpuşi de ea.

(Adusă de oşteni, intră Helena luxos îmbrăcată.)

HELENA

Menelau, vorba ta dintîi mă face Să mă-nspăimînt. Cu sila sînt tîrîtă De slujitorii tăi în faţa casei.
Că-ti sînt nesuferită stiu. vreau totuşi » * >
Să-ţi pun o întrebare. Ce gînd ai
Tu si hellenii cu viata, mea? »

MENELAU

La judecată n-ai fost trasă, dar întreaga oaste mie mi te-a dat Să te ucid, căci tu ai prăpădit-o,

HELENA

Dar nu mi-e dat să răspund la aceasta Învederînd că n-ar fi drept Să mor ucisă
?Nu pentru vorbe doar, ci pentru moartea Ta am venit.

HECUBA

Menelau, tu ascult-o, să nu moară Neascultată. Dă-mi apoi şi mie Cuvîntul să-i răspund. Nu ştii nimica Din multeîe-i păcate de la Troia. Pe toate adunîndu-le, cuvmtu-mi Va duce-o la pieire. .De aceasta Nu scapă.

MENELAU

E de prisos orice, dar daca totuşi Doreşte să vorbească, slobodă-i! Dar ca să ştie: numai din pricina A ceea ce mi-ai spuis i-oi da cuvîntul; Nu de hatîrul ei.

HELENA

Oricum vi s-ar părea că va vorbesc, Bine sau rău, la fel nu-mi va răspunde Cel ce mă crede duşmană. Eu, însă, Ştiind ce vină mi se poate face, O voi răstălmăci[148]. Şi mai întîi Incepătoarea răului e ea, Femeia care l-a născut pe Paris.
Al doilea, care-a adus pierzarea
Troiei şi a mea, este bătrînul care
N-a ucis pruncul în chip de tăciune

148 **După zguduitoarele scene ale despărţirilor de Casandra şi de Andromaca, apărarea plină de argutii a Elenei, ca si îndeobşte duelul oratoric cu Hecuba ne apar puţin poetice. Ele e-rau însă pe placul unui public care se interesa de asemenea discuţii în contradictoriu şi care, ca să citäm un exemplu, gusta „reabilitarea" încercată de Gorgras în al său** *Elogiu al Elenei.*

Aprins[149], pe viitorul Alexandru.
Ascultă ce-a mai fost: cînd judeca
— Ntreita-nlănţuire a trei zîne[2],
Era să fie dat lui Alexandru
Darul Palladei de a dobîndi
Hellada-n fruntea oastei phrygiene
Şi Hera-i jurui domnie-n Asia
Şi peste ţărmii Europei, dacă
Pe ea ar face-o să cîştige Paris.
Dar Cypris[150] ridicînd în slăvi făptura-î,
Lui mă făgădui, dacă-ntrecea
Pe zîne-n frumuseţe. Cugetă
La ce-a urmat de-aici: a învins Cypris
Şi ce folos a tras din nunta mea
Hellada? Iată, n-aţi căzut pe mîini
De barbari, nici nu v-aţi luptat cu lancea,
Nici tirania lor n-aţi îndurat-o
Dacă Hellada-ajuns-a fericită,
Eu pier vîndută pentru frumuseţea-mi,
Cînd ar fi trebuit să-ncing cunună
Pe fruntea mea!

Dar ai să spui că n-am vorbit nimic Tocmai de ceea ce e vorba: cum Fugit-am pe furiş din casa ta. Veni, avînd cu sine nu o mică

Zeiţă, acest demon al pierzării Născut de ea, numit sau Alexandru Sau Paris, ori cum vrei. Pe-acesta tu, Hainule ce eşti, mi l-ai lăsat Cînd ai plecat din Sparta-n ţara Cretei Pe-o navă. întrebarea nu ţi-oi pune-o Ţie ci mie: ce mi-era în gînd Cînd am plecat cu un străin de-acasă, Trădînd si casa si moşia mea?

Tu n-ai decît s-o pedepseşti pe zînă, Să te araţi mai tare decît Zeus, Căci în puterea lui sînt celelalte Făpturi zeieşti, iar el e rob acestei. De mine-aibi milă! Acum îmi poţi aduce O vină care poate părea dreaptă: Daca răpus plecat-a Alexandru în fundul gliei, măritişul meu Urzit de zei, nu mai era, şi-atunci S-ar fi căzut să plec din casa lui Şi să alerg la năvile-aheiene. Am încercat şi asta. Martori mi-s Străjerii ce veghează peste turnuri, Pîndarii de pe ziduri. Deseori M-au prins cînd de pe creştete, cu funii Făptura la pămînt mi-o furişam. Cu sila, noul meu bărbat Deiphobos[1] Răpindu-mă, m-a luat soţie-n ciuda Troienilor. Cum ar fi drept atunci Să fiu ucisă, pe ce drept, bărbate,

149 **Înţelege: pruncul apărut Hecubei în vis sub forma unui tăciune aprins. Speriat de prevestire, Priam încredinţase copilul nou-născut unui bătrîn, poruncindu-i să-1 omoare. Acesta însă îl părăsise pe muntele Ida, unde fusese găsit şi crescut de un păstor, pînă la recunoaşterea şi reprimirea lui Paris în familia regală. Faptele aci înfăţişate constituiau subiectul dramei** *Alexandros*, **prima din trilogia a cărei ultimă parte o formau** *Troienele.*

150 *Cypris* **(Kypris): epitet al Afroditei, zeitate adorată cu precădere în insula Cipru.**

Cînd eu m-am măritat cu sila si

Cînd darurile date casei mele, în loc de lauri triumfali, amarnic Mă închinau robiei? Dacă vrei Să-nfrîngi pe zei, înseamnă că eşti nebun.

[1] **Fiul lui Priam**

.Regină, apără-ţi copiii
Şi patria, şi spulberă
Ademenirea ei, căci frumos zice
Deşi nu face decît rău. Şi asta-i cumplit!

HECUBA

Cu zînele mă voi lega în luptă Intîi, apoi voi arăta Că vorbele-i nu sînt adevărate. Eu nu pot crede că fecioara Pallas Şi Hera au ajuns cu nebunia Pînă acolo încît să vînză Argos Străinilor, iar Pallas să-ngenunche Athena Phrygiei. Doar din copilărie Şi alintare s-au dus ele pentru Mîndreţea lor pe Ida. De-al cui drag O zînă cum e Hera-ar fi cuprfnsă De-un dor atît de mare al frumuseţii? Ca să-şi ia, poate soţ, mai bun ca Zeus? Şi-Athena, vîna, poate, un mire printre Cei făr' de moarte, ea care-a cerut Tatălui ei s-o lase să rămîie Fecioară, cînd nu-i place măritişul? Nu face tu pe zîne făr' de minte Ca să-nfloreşti vinovăţia ta; Pe cei cuminţi nu-i vei îndupleca. Ba ai mai spus de Cypris (şi ce lucruri De rîs), că a venit cu fiul meu In casa lui Menelau, ca şi cum N-ar fi putut, stînd liniştită-n ceruri, Să ducă-n Troia însăşi Amyclaia \[1] Frumos era nespus fiul meu Paris Si la vederea lui sufletul tău S-a făcut Cypris. Pentru muritori

[1] *Amyclai*, **cetatea lui Tyndar, tatăl Elenei, situată nu departe d© Sparta.**

Smintelile iubirii, ele sînt Chiar Aphrodite! Numele acesta începe, într-adevăr, ca Aphrosyne...[151]Cînd l-ai văzut în barbaru-i veşmînt
Strălucitor de aur, ti-ai ieşit A » Din minţi. In Argos aveai stare Puţină şi lăsînd în urmă Sparta Pentru cetatea phrygieilor în care Un rîu de aur curge, ai visat Să te răsfeţi în revărsări de aur. Nu-ţi ajungea să pîngăreşti doar casa Bărbatului cu desfrînarea ta. Fiul meu, spui, cu sila te-a răpit. Dintre spartani, ştiut-a unul asta? Ce strigăt de pierzare ai strigat Spre Castor, tînăr încă, sau spre Pollux, Ce printre vii erau, nu printre stele[152]? Şi după ce ai nimerit la Troia, Cu-argeii după tine, începu A lăncilor cumplită-ncăierare. De cîte ori ţi se vestea o faptă De arme-a lui Menelau ca mai bună, II lăudai, încît se-ndurera Feciorul meu că are un puternic Vrăjmaş în dragostea-i. Dacă troienii Aveau o soartă bună, nu era Nimica celălalt. Privind norocul, Ca să te ţii în calea lui mereu,
Nu vreai să stii nimica de virtute. »

151 **Contrariul înţelepciunii:** *Sophrosyne*, **deci „rătăcire", „nebunie".**
152 **După moarte, cei doi „fii ai lui Zeus" (Dioscurii) fuseseră transformaţi în aştri şi adoraţi ca divinităţi protectoare ale corăbierilor (legendă mitologică).**

Ne spui apoi de funia cu care Iţi legai trupul ca să te cobori Din turnuri, ca si cum stăteai la Troia
Fără de voie. Unde ai fost prins
ăLegîndu-te cu funia de gît Sau ascuţind un junghi, ca o femeie Cinstită ce jeleşte după-ntîiul Bărbat al ei? Ci eu cu multe vorbe De multe ori te-am tulburat: „Copilă, Te du! Nunti-mi-or alte nunţi feciorii, Chiar eu fugind cu tine te voi duce La năvile aheilor; ci pune Un capăt luptei noastre cu hellenii!" Dar vorba mea ţi se părea amară. La Alexandru-acasă întreceai Măsura semetiei si doreai
Să ti se-nchine barbarii mereu,
Căci asta era totul pentru tine. Şi-n aste-mprejurări, acum, Venit-ai încărcată de scumpeturi, Privind, în îndrăzneala ta, aceeaşi Lumină-a zilei ca bărbatul tău. Femeie blestemată, s-ar cădea, Smerită si în straie zdrentuite,
Şi tremurînd de frică, şi cu părul Tăiat să vii aici! înţelepciunea
Ţi-ar sta mai bine ca necuviinţa, * > /
După atîtea fărădelegi! Ascultă, Menelau, cel din urmă Cuvînt al meu: Hellada încunun-o Aşa cum îţi stă bine, ucigînd-o Pe asta şi fă lege celorlalte Femei, să moară Aceea care-şi va-nşela bărbatul.

CORUL

Menelau, pentru casa şi pentru Strămoşii tăi, să-ţi pedepseşti soţia.
Fereste-te să nu te-nvinuiască »
Hellada că esti slab, si te arată
Vrăjmaşilor puternic.
Ca tine cred şi eu: ae Dună voie S-a dus din casa mea în patul altui, Iar Cypris din trufie a fost spusă. Hai, mergi la cei care te vor ucide Cu pietre, ispăşeşte-n mic, murind, Ale aheilor mari suferinţe, Şi-nvaţă a nu mă face de ruşine.

(Helena cade în genunchi.) HELENA

Nu, în genunchi te rog, nu mă ucide Pentru un rău întemeiat de zei, Ci, iartă-mă!

HECUBA

O, nu trăda pe soţii tăi de luptă Ucişi de ea. Eu pentru ei şi fiii Mei t.e implor.

MENELAU

Ci taci, bătrîno, de ea nici că-mi pasă. Oştenilor le poruncesc s-o ducă La năvi. Pe ele va străbate marea.

(Iese Helena dusă de oşteni.)

HECUBA

Să nu se urce pe aceeaşi punte De navă ca şi tine!

MENELAU De ce? Eşte mai grea ca altădată

?HECUBA

Nu este-ndragostit să nu iubească, Ce i-a fost drag, mereu,

MENELAU

Cum o fi dorul
Acelor ce i-au fost odată dragi.
Va fi precum doreşti, n-o să se urce
Pe nava mea. Nu-i rău ce spui. Ajunsă
In Argos va muri în chip nemernic
Nemernica, aşa cum se cuvine,
Şi-ntr-acest fel va-ndupleca pe toate
Femeile la-nţelepciune. Nu-i
De loc uşor. Si totuşi moartea ei
Le va înfricoşa desfrîul, chiar
De-ar fi mai dcsfrînatc decît dînsa. **(Menelau iese înconjurat de ai săi).**

CORUL

Strofa 1

Şi-aşa tu le-ai dat la ahei Templul din llion şî Altarul pe care se ard Mirodenii, o,
Zeus, văpaia
Azimei sfinte si fumul

Smirnei ce suie la cer Şi Pergamul sacru şi Ida, Ida cu văile pline De iederă, mult străbătute De ape iernatice, şi Culmea pe care întîia Rază a soarelui bate, Lăcaş strălucind în lumina Zeiască

Antistrofa 1

Zadarnice jertfe şi Freamătul pe întuneric Al melodioaselor coruri, Şi serbările-nopţilor-toate[153] închinate la noi, şi atîtea Icoane săpate în aur. Zadarnică luna cea sfîiită De cîte douăsprezece Ori se perindă. Mă-ntreb, Mă-ntreb dacă-ţi pasă de asta, Doamne, ţie ce stai Pe scaunul tău în tărie, Şi de năprasnica pară A focului care-nvelit-a Cerul pierdutei cetăţi[154].

Strofa 2

153 **înţelege: făcute să dureze noaptea întreagă.**

154 **Pasaj anevoie de înţeles. O primă interpretare ar putea fi: „zadarnice şi cele douăsprezece luni sfinte ale frigilor[1]'. Alţii, dînd cuvîntului *selanai* accepţia de ,.turtă în formă de lună", atestată de unii lexicografi, traduc: „zadarnice şi turtele (de formă lunară ale) frigilor, oferite zeilor cîte douăsprezece o dată".**

O dragul, o soţul meu drag, Tu mort rătăceşti fără apă[155]Şi fără morrnînt, şi pe mine O navă pe valuri cu-avîntul In aripi, m-o duce î"n Argos, Păşune de cai, unde zidul De piatră-al cyclopilor suie[156]Pînă la ceruri. Şi droai
[a]Copiilor prinsă de porţi Geme prin lacrimi. Iar mama[157]Strigă şi strigă: „Vai mie, Singură sînt si aheii

o »

Departe mă duc de privirea Ta, pe o navă albastră Ce spintecă marea cu vîsle, In Sa lamina cea sfîntă
Sau creştetul Isthmului[158] domn »
Peste două limanuri de apă, Unde şi-au porţile lor Ale lui Pelops lăcaşuri".[159]

A n t i s t r o f a

Şi ca Menelau trecînd
Cu nava-i pe mare, de două
Ori înălţat să se-abată
In mijlocul punţii sfînt focul
Scînteietorului fulger,
Acum cînd cu lacrime multe
Plîngîndu-mi robia mă duc
Din Ilion, patria mea,
In surgun în Hellada. De-ar fi
Ca aceea ce are oglinzi
De aur, frumoase podoabe
Ale fecioarelor — fiica
Lui Zeus[160] — să n-ajungă odată
In ţara străbunilor săi
Din Sparta şi nici la căminul
Unde îşi are culcuşul!
Iar cel ce va lua-o pe ea
,Blestemata soţie, oroarea Marei Helladei, pieirea Tristă a rîului Simois, De-ar fi
să n-ajungă-n cetatea Pitană[161] şi nici înaintea
Porţii de aramă a Zînei. >
(Intră Talthybiu şi cîţiva însoţitori, purtînd pe scutul uriaş al lui Hector trupul zdrobit al lui Astyanax.)

155 **Lipsit de abluţiunile rituale, fără ca trupul celui mort să fi' fost scăldat.**
156 **Operă a ciclopilor au fost judecate în antichitate puternicele ziduri ale Tirynthului şi Micenei, scoase la iveală de arheologii din zilele noastre.**
157 **Pasaj anevoie de înţeles. Cei mai mulţi interpreţi con sideră** *mater* **ca un vocativ; alţii, în loc de al doilea** *boa* **citesc** *hora*, **înţelegînd: „Iată fata striga: «Vai mie, mamă singură sînt etc...»".**
158 **înălţimea numită** *Acrocorinthos*, **lîngâ portul cunoscut**
159 **Peninsula (acum insulă) numită pînă astăzi Pelo,pones**
160 **Elena. Vezi mai sus p. 188 n. 1.**
161 **„Cetatea pitană" e Sparta. „Zîna" la care se face aluzie, Athena** *Chalkioikos* **(„Cea cu locuinţa de aramă"), astfel numită după plăcile de bronz ce-i împodobeau templul.**

Vai, vai!
Amaruri noi se-aştern pe acest pămînt Peste amaruri noi, priviţi sărmane Soţii ale troienilor pe mortul Astyanax, ca discul aruncat Din turnuri fără milă, Ucigaşii Danai îl aduc.

TALTHYBIU

Hecuba, în zvonul valurilor mării O navă aşteaptă prada cea lăsată De fiul lui Ahile şi e gata Să plece către ţărmul Phtiotidei. Şi Neoptolem[162] însuşi a plecat Cînd auzi de noua suferinţă A lui Peleus[163], pe care din pămîntul Său Akastos, născutul din Pelias, L-a alungat. El repede şi fără Să aibă a zăbavei desfătare S-a dus, cu el s-a dus şi Andromaca Ce s-a împins la multe lacrimi cînd Ieşi dintr-a pămîntului strînsoare Plîngîndu-si tara, binecuvîntînd
O »
Groapa lui Hector. Ea ceru să 1 ie Lăsată să în groape-a cest copil Al cărui suflet a zburat pe cînd Căzu din înălţimi* el fiul lui
Hector al tău. Iar scutul cu spinape De-aramă ce fu spaima aheimei, Pe care tatăl tău îl tot ţinea Alăturea de el, nu va fi dus La vatra lui Peleu, nici în cămara Unde mireasa, Andromaca, mama Acestui mort, cu jale l-ar privi, în loc să fie îmbrăcat în cedru Sau piatră, va fi înmormîntat cu scutul Copilului tău. In braţele tale Vom pune trupul lui ca să-1 acoperi
Cu văluri si cununi asa cum ai > »
Putinţa astăzi, căci plecat-a, Şi-a domnului ei pripă n-a lăsat-o Să-şi pună în mormînt copilul. Noi După ce vom împodobi pe mort, Cu lancea vom săpa ţărîna şi L-om înveli într-însa. Tu repede plineşte ceea ce ^i-am arătat. Noi ţi-am cruţat o trudă Căci străbătînd prin apa lui Scamandru Scăldat-am mortul, l-am spălat de sîxge. Ci-i vom săpa o groapă adîncă şi Aşa de-om merge repede, şi tu Şi eu, putea-vom ancora cu nava Noastră acasă.

HECUBA

Lăsaţi-i jos rotundul scut al lui Hector. Privelişte de jale este EI pentru mine. Nu mi-e drag să-1 văd. O, voi, ahei, ce vă trufiţi mai mult Cu armele decît cu mintea, pentru ce Temîndu-vă de un copil aţi făptuiţ
Această crima nemaipomenită?
Va era teamă să nu-nalţe odată
Troia căzută? Nu sînteţi nimic,
Voi, care-n ciuda faptelor măreţe
Ale lui Hector în bătăi şi a mii r
De alte braţe, ne-aţi răpus, acum,
Cînd Troia-i cucerită şi troienii
tnfrînţi, voi v-aţi temut de un prunc. Urase

162 *Neoptolem:* **fiul lui Ahile.**
163 *Peleus:* **tatăl lui Ahile.**

Spaima de care se-nspăimîntă omul
Cel nepătruns de fioru-nţelepciunii.
O, dragul meu, cît de ne în durat oare
Venit-a moartea pentru tine. Dac-ai fi
Murit pentru cetate, după ce
Ai îi sorbit plăcerea tinereţii,
A-nsurătorei, a regalităţii,
Care te face zeilor asemeni,
Ai fi fost fericit, dacă în ele
E fericire. Văzînd aceste lucruri
Pe care tu le-ai cunoscut, copile,
Nimic nu ştie acum 'sufletul tău.
In câsa ta nu vei avea nevoie
De ele; cap nefericit, cît de grozav
Te-a zdrobit zidul patriei — lucrarea
Lui Loxias! Ci marna ta, adese,
Cosiţe împletind, te-acoperea
De sărutări, pe unde rîde în hohot
Sîngele ţestei tale sfărîmate.
O, mîini, icoană care mă-neînta
A mîinilor tatălui său, zăceţi
In fata mea molatice si frînte-n „
încheieturi, o, gură dragă care
Ai aruncat atîtea nebunii
Pierdută eşti, minţeai tu cînd pe patu-mi
Culcîndu-te spuneai: „O, mamă,
Din păru-mi ine laţ eu voi tăia
Cosiţă lungă pentru tine şi
Voi duce la mormîntul tău alaiul
Prietenilor mei, si ti-oi rosti

Cuvinte de duioasă despărţire". Şi-acum nu tu ci eu, bătrînă fără Î)e ţară, fără de copii, îngrop, Îngrop cadavrul tău sărman şi-atît de tînăr Vai mie, alintări nenumărate, Veghi ale mele, somnuri nedormite, Deşertăciuni mi-aţi fost! Odată Ce-ar putea scrie[164] pe mormînt poetul: „Argeii au ucis acest copil, •
Temîndu-se de dînsul"? Rusinoasă

Inscripţie pentru Hellada. Cum Părinţii tăi nu ţi-au lăsat nimica, Măcar avea-vei scutul cu spinare De-aramă drept sicriu. O tu, immos brăţar, ce apărai Braţul lui Hector, ai pierdut pe

164 **Deprinderea clasica a inscripţiilor pe lespezile de mor mînţ, care ne-a prilejuit o bogată recoltă de epigrame func rare, e proiectată aci într-un trecut foarte depărtat.**

cel Mai mîndru din stăpînii tăi. Ce dulce Se culcă prin, inelul tău tiparul Braţului său şi pe frumosul crug Al rotunzimei tale trăsături Sudorii ce adesea de pe fruntea-i Frumoasă picura, cînd în amarul Bătăilor te-apropia de faţă. Ci mergeţi şi aduceţi ce mai este Podoabă pentru bietul mort, căci soarta Pe care ne-o dau zeii nu ne lasă Ceva frumos. Ai să primeşti ce am Şi eu.

Nebun e printre muritori acela Care se bucură crezînd că fericirea Lui e fără de capăt, căci ursita In jocurile ei e ca paiaţa Ce saltă ici şi colo. Nimeni nu-i Intr-una fericit.
Şi iată, ele pe mîini îţi aduc Din spoliile phrygiene podoaba Ca să găteşti pe mort.

HECUBA

Copile, tu n-ai fost învingător La alergări de cai, la încordarea Arcului şi phrygienii n-au ajuns Să te slăvească-n lupta dreaptă şi La vînători de fiare, totuşi mama Tatălui tău îţi dă aceste lucruri Din cîte odinioară ţi-au fost dragi. Acum ţi le-a răpit cea blestemată De zei Helena, Şi sufletul ti-a stins si casa
Ţi-a spulberat-o.

CORUL

Ei, ei, îmi sfîşii, îmi sfîşii inima cu vaietele tale. O, tu odată-mi puteai fi un mare Monarh al tării!

HECUBA

Ce se cuvenea să pui pe tine La cununia ta cu cea mai mîndră Fiică a Asiei, podoaba Straielor phrygice, cu ele-ţi Inveşmînţ trupul. Şi tu, ce eşti puternică-n izbînzi Tu, mumă de trofee nesfîrşite, Iubită pavăză-a lui Hector Încununată fii, tu nesupusă Pieirii, vei pieri cu el[1].

[1] **Lipsesc versurile 1224—1225.**

Vai, vai!
Amară jale, Glia, o Copile, te primeşte, O, mamă, gemi!

HECUBA

Vai, vai!

CORUL

Cîntarea morţilor.'

/ HECUBA

Vai mie!

CORUL

Vai mie! Da, cumplite S înt p atimil e ta le.

HECUBA

Lega-voi cu fîşii rănile tale, Trist medic, doar cu numele, şi care Nu vindecă. Se va-n griji de celelalte Şi tatăl tău, la morţi.

CORUL

Cu pumnii bate, bate capul tău, Iar mîinile ca vîs[j]lele să bată! Vai mie, vai!

• MECUBA O, dragi femei...
Hecuba, grăieşte supuselor talei Ce spune glasul tău?-

HECUBA

Nimic n-aveau mai mult în cuget zeii Decît durerea mea, şi peste toate Cetăţile din lume urau Troia; Zadarnic le*aduceam jertfe de boi. Dacă de sus ne-ar fi trăsnit un zeu Zvîrlindu-ne în fundul gliei, noi Am fi pierit şi n-am fi fost cîntate De buze-n imnuri şi n-am da "prilejul De, cîntec muritorilor ce vin. Ci mergeţi, puneţi mortul în sărmanu**-i** Mormînt, căci are ce i se cuvine: Cununa morţilor. Eu cred ca **celor** morţi puţin le pasă Că cineva, le-o-ntruchipa măreţe Inmorm întări. E numai o deşartă înfumurare a celor vii. **(Oşteni duc cu ei scutul şi cadavrul.)**

CORUL

O, o! - >
Nefericită marnă ce prin tine [v] Şi-a spulberat nădejdea vieţii sale Cea mare. Mult te fericeam odată Că din părinţi de bun neam te născuscşi, Şi de grozavă moarte ai mai pierit. **(Se agită facle în depărtare.)**

Ei, ei! ~
Ce braţe purtătoare de văpă
¡Văd fluturînd pe creştetele Troiei? Ce nouă jale ameninţă Troia?

(Intră Talthybiu însoţit de oşteni.)

TALTHYBIU

Spun căpitanilor de cete care Au sarcina să pună foc cetăţii Lui Priam,- să nu ţină-n mîini Văpaia fără de folos, ci focul Să-ncingă-aşa ca, pustiind cetatea 1 Honului, voioşi să-ncepem drumul Acasă de la Troia.
Iar voi — căci spusa-mi are două rosturi — Fiice de troieni, cînd căpitanii Oştirii da--vor sunet viu de bucium, 'Ndreptati-vă spre năvile-aheene Ca să fiti duse din această tară. Iar tu, bătrîno, cea mai oropsită Femeie, du-te după dînşii, ci De la Ulysse vin la tine, lui
Te-au dat sortii roabă-n altă tară.

HECUBA

Vai mie, vai sărmana, iată culmea
Şi capătul a toată suferinţa.
Ma duc din ţară, iar cetatea mea
E închinată focului. Bătrîne
Picioare, hai^ urniţi-vă, să duc
Salutul meu cetăţii întristate:
O, tu, cea mare-odată, tu cea plină
între barbari de-un duh trufaş, tu vei pierde,
O, Troia, în eurînd vestitu-ţi nume.
Ei îţi dau foc, pe noi ne duc ca roabe
Din ţară-acum. O, zei, dar de ce oare
Să mai invoc pe zei? Şi altă dată
Chemaţi au fost şi nu m-au ascultat
.Hai, s-alergăm la foc! Frumos'mi-ar sta Să mor o dată cu eetatea-n flăcări!

TALTIIYBIU

Nebună eşti, sărmano, după-aţîtea Dureri. Luaţi-o, n-o cruţaţi, se cade S-o dăm pe mîna lui Ulysse şi Ca pradă să i-o ducem.

HECUBA

Ohohoho!
Fiu al lui Chronos, domn
Al Phrygiei, părinte
Ce ne-ai născiît[1], ocara
Ce suferim, noi, neamul lui Dardănos,
O vezi?

CORUL

O vede, dar marea cetate, Cetatea care-a fost, pierit-a. Nu mai e Troia.

HECUBA

Ohohohoh!
Cum luminează Ilionul! Focul A-ncins acoperişul templelor Din Pergam, şi cetatea Şi-al zidurilor creştet.

CORUL

Ca fumul risipit de vînt, In' aer, ţara prăbuşită

[1] **Dapdanos, întemeietorul neamului troian, era ţinut drept fiu al lui Zeus**
.Sub lance piere, Palatele ei pustiite de foc Şi de lancea vrăjmaşă.

HECUBA

0, Glie care mi-ai hrănit copiii!

**CORUL **

Ei, ei!

HECUBA

Copii, voi auziţi, Pricepeţi strigătele mamei?

CORUL

Deştepţi pe morţi cu bocetele tale.

HECUBA

întind pe jos ciolanele-mi bătrîne, Şi cu amîndouă mîinile Bat în pămînt.

CORUL

Şi, după tine, eu
Pun la pămînt genunchii-mi,
Strigînd de la cei morţi
O *f*
Pe soţul meu sărmanul.
HECUBA Ne iau, ne duc..
.Sfîşietor,
Sfîşietor mai strigi!

HECUBA In casele în care vom robi...

CORUL

în alta ţară...

HECUBA

O Priame, Priame, eşti mort, Fără mormînt, fără prieteni. Nu ştii durerea mea.

CORUL

O moarte neagră aşternu zăbranic

Pe ochii lui. Neprihănit e el! De moartea lui cea plină de prihană.

o »

HECUBA

O temple ale zeilor, o draga Cetate!

CORUL

Ei, ei!

HECUBA

In focul morţii crunte si-n al lăncii . *

Fier vă slîrsiţi.

CORUL

Curînd în ţara-mi dragă veţi ajunge Paragini fără nume.

HECUBA

Şi pulberea, asemeni unui fum Întraripat, suindu-se-n văzduh Va face să nu ştiu unde-a fost casa

CORUL

Al ţării nume însuşi se va şterge, Căci una după alta toate trec. Ea nu mai e acum, sărmana Troia

(Pergamul se prăbuşeşte.) HECUBA

Aţi priceput? Aţi auzit?

CORUL

E vuietul Pergamului ce cade.

HECUBA

Cutremurul, cutremurul cuprinde...

CORUL

Cetatea-ntreagă.

HECUBA

Oh, oh, picioare tremurînde, Purtaţi-mi pasul, mergeţi Spre ziua de robie a vieţii!

(Suna buciumele.) CORUL

O, o, sărmana
Cetate! Iar acum,
lndreaptă-te spre năvile-aheiene

.APRF-CTERI CRITICE

MARX ŞI ENGEI.S *despre importanta ^tragediei antice .*

Rcferindu-se la trilogia *Orestia* lui Eschil, Enffcls

D 7 ~

spune: „Patriarhalul a repurtat victoria asupra matriarhatului, Eriniile sînt învinse de către „zeii cei noi", cum îi numesc chiar ele, şi în cele din urmă ele se lasă convinse să primească o funcţie nouă în slujba noii ordini".

K. MARX — F. ENGELS, *Despre artă şi literatură,* **ESPLP, 1953, p. 194.**

Marx despre chipul lui Prometeu:

„Profesiunea de credinţa a lui Prometeu «într-un cuvînt, urăsc pe toţi aceşti zei» este propria ei profesiune de credinţă (a *filozofiei* — A.T.), propria ei maximă îndreptată împotriva tuturor zeilor cereşti şi pămînteşti, care nu recunosc conştiinţa de sine a omului ca zeitate supremă. Alături de ea nu trebuie să fie nici o zeitate."

Jbidem, **p. 204.**

Rcferindu-se la răspunsul pe care Prometeu îl dă lui Hermes:

„Nefericirea mea — ia bine seama — Nu vreau s-o schimb cu-a ta slugărnicie. Ţin rob a fi acestei stînci mai bine, Decît blînd olăcar lui Zevs ca tine."

Marx spune: „Prometeu este cel mai nobil sfînt şi martir din calendarul filozofic",

Ibidem, **p. 204.**

„Citea multa poezie, alegîndu-o din toate literaturile europene. In fiecare an îl recitea pe Eschil în textul grecesc original. Pe Eschil şi pe Shakes- peare îi admira ca pe cele mai mari genii dramatice ale omenirii".

Din amintirile lui Lalargue despre Marx.

Ibidem, **p. 607.**

„Eschil a fost un geniu creator de o mare forţa realistă; el a dezvăluit, cu ajutorul imaginilor mitologice, conţinutul istoric al marei cotituri, al cărui contemporan a fost, şi anume al constituirii statului democratic care înlocuieşte organizaţia ^entilică."

I. M. TPiONSKI, ***Istoria literaturii antice*** **(în Jimba rusa) Leningrad, 1951, pp. 123 — 124.**

„Se poate spune, pe drept cuvînt, că Sofocle a desăvîrşit tragedia atică: toate elementele compo- nente ale tragediei la el sînt diferenţiate şi dispuse în echilibru. In literatura universală el a intrat drept creator al unor imagini monumentale şi ca maestru al unei arhitectonici dramatice riguroase."

Ibidem, **p. 145.**

„Criza ideologiei tradiţionale a polys-ului şi căutările unor temeiuri şi căi noi 111 dezvoltarea con- cepţiilor despre lume au găsit în tragedia lui Euri- pide o oglindire deosebit de vîe şî complexa. Deşi trăieşte în genere izolat, poetul si gînd it or ui se lace ecoul celor mai acute probleme ale vieţii sociale şi politice a timpului său, astfel încît teatrul lui reprezintă un fel de enciclopedie a mişcării spirituale a Grecici în a doua jumătate a sec. V î.e.n —

Importanţa tui Euripide 111 istoria literaturii greceşti este enormă. El desăvîrseşte dezvoltarea tra- gediei atice din sec. V î.e.n., distrugîndu-i vechea bază şi anticipînd, prin creaţia sa, formele literare şi spiritul antichităţii tîrzii. O dată cu descompunerea polys-ului, latura critică a tragediilor lui Euripide şi unele reminiscenţe ale amestecului divinităţii, păstrate de el, şi-au pierdut actualitatea, în schimb tema dragostei, analiza psihologică, procedeele de construcţic a intrigii, metodele de canalizare a dialogului, o scrie întreagă de problematici şi caraetcre, angajate

pentru prima oară de Euripide, au devenit un bun inalienabil al dramei antice şi, desfăşurîndu-se în limitele diverselor ei genuri, au pătruns şi la Roma, iar mai tîrziu în drama europeană

Ibidcm, **pp. 148, 163.**

Toate cpocile de înnoire şi creaţic au recunoscut în figura legendară a lui Prometeu simbolul năzuin-

o o

ţelor şi al revoltelor, al suferinţelor şi luptelor lor.

Aprecicrca pozitivă a figurii lui Prometeu apare o dată cu prezentarea lui în tragedia lui Eschil, *Prometeu înlănţuit*, în epoca democraţiei ateniene. Prometeu este, pentru Eschil, binefăcătorul oamenilor, acela care i-a dotat cu inteligenţă, i-a scos din peşteri, i-a deprins să locuiască în casc expuse la lumina soarelui, i-a învăţat să calculeze timpul, să folosească animalele de povară, să spintece mările cu navele lor, să tămăduiască bolile cu leacuri, să descopere în tainiţele pămîntului arama şi fierul, argintul şi aurul, să le lucreze cu ajutorul focului. Prometeu, adică acela care ştie totul de mai înainte,
cunoaşte momentul si felul în care se va prăbuşi
stăpînirea lui Zevs în lume. Titanul refuză să-i transmită lui Zevs revelaţia cerută. După ce îl înlănţuise pe stîncile Caucazului, îl prăbuşeşte în Tartar.

Mitul lui Prometeu a fost reluat în literatura universală, oridecîteori năzuinţele de progres ale unei clase sociale regăseau în el simbolul lor adecvat.

TUDOR VIANU, *Mitul prometeic în literatura romînă,* **în voi.** *Studii de literatură universală si comparată*, **Editura Academiei R. P. R., 1960, pp. 163, 164, 179.**

Dar cît e de mîndră statuia Heladei arhaice, cît de răspicat se face auzit mesajul Atenei! Alegoria din visul Atossei înfiripă un chip de fată în port dorian. Parcă se năzare sub văzduhul limpede al Acropolei silueta fecioarei sculptată de un meşter din perioada preclasică. Cosiţa grea se revarsă pe umerii laţi, coboară şerpuind pe straiele cu falduri bogate. Tinereţea ei încrezătoare sfidează veacurile; pe buze surîsul care-şi păstrează taina feciorelnică... Xerxes a vrut să pună Helada mîndră sub jug, s-o înhame alături de-o fată în straie persane. In timp ce roaba lui Xerxes umflă pieptul fălindu-se cu povara ei, doriana răzvrătită nu se supune; rupe hamurile dintr-o smuncitură, frînge jugulşi-1 tîrăşte în urma ei.

Tema antagonismului dintre persani şi greci va fi reluată de cîteva ori în dialogurile tragediei.

Regina se interesează ue conducătorul care veghează asupra destinelor helenice; corifeul va răspunde cu tîlc.

„C o r i f e u l: *O, grecii nu sînt sclavii*
R e g i n a : *Dar cum vor ţine piept unei invazii?*
C o r i f e u l : *Precum au mai ţinut*, cm*/ au *zdrobit*
Puternica, lui Darius, armată...
R e g i n a **: 0, rai!** *Ce-ai spus? Tristeţe- ngrozitoare*
A mamelor celor plecaţi acum..."

La fel de categoric se arată şi vestitorul în apre- cierea voinţei de luptă ce-şi trage seva din patriotismul luminat al oamenilor liberi. Atena e distrusă după ce s-a revărsat peste Atica invazia persană, zdrobind împotrivirea de la Termopile. Totuşi, cetatea nu poate fi desfiinţată, ea se bizuie pe faptul că *„bărbaţii ei sînt neînvinse ziduri*[6].

Descrierea bătăliei de la Salamina s-a plămădit din amintirea unor evenimente trăite; povesteşte un martor ocular copleşit de măreţia faptei la care a fost părtaş.

în general, drama lirică a *Perşilor* transfigurează trecutul fără să denatureze istoria; poetul ne convinge de necesitatea deznodămîntului care a dus la refluxul invaziei persane. Istoricul Herodot a lăsat o relatare cronicărească a evenimentelor din războaiele medice: Eschil durează un monument al victoriei „mai trainic decît arama".

MIIIAI NASTA, prefaţă la voi.: Eschil, *Perşii*$_t$ *Cei şapte contra Thebei.* **E.P.L., B.p.t., 1961, pp. XXV, XXVII.**

Antigona nu este potrivnică legilor statului, este însă adversară hotărîtă voinţei arbitrare a Iui Creon, care nesocoteşte legi ce nu pot fi schimbate. Aceasta înseamnă că dinsa — si alături de ca Hemon — este pe linia intereselor adevărate ale cetăţii. Incadrîn- du-se în legile permanente ale lumii, ea reprezintă un orizont larg, se depăşeşte, se consideră în funcţie de ansamblul lumii în sînul căreia trăieşte. Dimpotrivă, Creon reprezintă un orizont strimt, consideră totul în funcţiune de voinţa sa arbitrară, despotică. Pentru aceea Antigona, de unde s-ar părea că este singură în lupta ce o duce cu voinţă de fier, în fond are alături de sine întreaga colectivitate, iar Creon, care pretinde că reprezintă statul, adică poporul, în realitate este singur, dezaprobat de întreaga cetate. El însuşi ajunge să-şi recunoască rătăcirea, dar c prea tîrziu.

Prin urmare principiile care se înfruntă în Antigona sînt: despotismul şi democraţia. Şi astfel reapare la Sofocle ideea pe care o cunoaştem pe larg de la Eschil: despotismul este sortit înfrîngerii, fiindcă este potrivnic legilor supreme inerente lumii.

Antigona aminteşte mult de figura lui Prometeu, bineînţeles păstrînd proporţiile. Atît Antigona cît şi Prometeu sînt eroi care se revoltă împotriva nedreptăţii, împotriva despotismului şi arbitrar iu lui, se luptă pentru idealuri mari, demne să călăuzească omenirea. Sînt cei mai tipici eroi din literatura
antichităţii. care au constiinta clară a unui ideal
pentru care sînt gata să se jertfească.

Problemele mari ale democraţiei sclavagiste apar din plin în această tragedie. Nu lipsesc aluzii la defectele vieţii publice din Atena, în sînul căreia exploatarea, goana după bani se înteţeşte tot mai mult. Aici găsim celebrul pasaj, citat de Marx, despre efectul nefast al banului:

> Că dintre toate născocirile-oineneşti Ca banul rea şi blestemată alta nu-ii
> El surpa si cetăţi si din al lor cămin Pe mulţi putea-va izgoni! Şi pe-ăi cinstiţi Ii poate-
> ademeni, le poate-ntuneea Şi minţile, de săvîrşese şi făr'delegi Şi mîrşăvenii fel şi chip...

LÎVIU RUSU, *Eschil, Sofocle. Euripide*, **Editura tineretului, 1961, pp. 174 — 175. (v. 295-301.)**

Troienele este una din cele mai impresionante drame ale lui Euripide. Ea nu conţine o acţiune propriu-zisă, ci este mai mult o frescă lirică, în care se tălmăcesc în versuri zguduitoare dezastrele războiului. Un cîntec pe ruinele Troiei. Euripide recurge la procedeul lui Eschil din *Perşii*: ne introduce în tabără duşmanului învins pentru a reda zbuciumul tuturor nenorocirilor. Şi nu se sfieste să înfrunte şi aici tradiţia: de unde războiul troian era privit de întregul elenism ca o glorioasă faptă de arme îndreptăţind cea mai mare mîndrie, Euripide arată faţa cruda a învingătorilor trezind simpatie pentru troienii învinşi.

Troienii s-au luptat pentru ţară, în timp ce grecii sînt numai nişte cotropitori, care pentru moment ajung la victorie, dar în cele din urmă ei înşişi cad în mod jalnic. Şi nu vor avea nici măcar satisfacţia unei morţi eroice» cum au avut-o troienii, » * *
fiindcă grosul armatei va pieri în valuri, iar marele ei conducător va fi răpus în mod lamentabil de propria sa soţie.

Şi aşa realizează Euripide un lucru extraordinar: el care de atîtea ori şi-a preamărit patria şi aşa de mult dorea împăcarea şi solidarizarea elenismului, aici reuşeşte să cucerească simpatia pentru adversari. El nu se lasă îngrădit, patriotism pentru dînsul nu înseamnă orgoliul orb, ci străduinţa pentru un ideal umanitar. Din fiecare rînd transpiră idcea exprimată de Casandra: „Cine-i cuminte, e dator să cruţe lumii un război..." Iar cînd propria sa patrie şi propriul său popor se abat de la drumul bun, el, spiritul critic prin excelenţă, ţine s-o spună răspicat. S-o fi lăudînd elenismul cu marele război troian, dar în fond el n-are de ce să se mîndrească, fiindcă a dus un război de invadare şi a procedat cu cea mai mare cruzime, sfidînd toate legile omeniei! Acesta este adevărul! —spune Euripide. Şi să nu se uite că cel care spulberă cctăţi, pînă la urmă el însuşi cade în pulbere.

Troienele rămîne o operă de seamă scrisă împotriva războiului, pentru cauza păcii.

Jbidem, **pp. 347 — 348.**

Cei trei poeţi au scris împreună peste trei sute de drame. Unde s-a mai pomenit o astfel de recoltă literară? Puţine au ajuns pînă la noi, însă ele servesc pînă azi drept modele demne de urmat. De unde această extraordinară forţă creatoare? Explicaţia sc impune de la sine: cei trei poeţi tragici au fost înainte de toate mari poeţi-cetăţeni, prin al căror talent au prins glas cele mai adînci aspiraţii ale omului. In tot ce au gîndit si simtit, ei au fost un reflex

fidel al colectivităţii cetăţeneşti în năzuinţa ei spre o viaţă luminoasă, spre adevăr, bine şi frumos. Prin aceasta au devenit ei creatorii unei arte atît de monumentale, artă care a putut să înfrunte secolele şi mileniile, pentru ca să trăiască pînă astăzi cu toată prospeţimea.

Jbidem, **pp. 429 — 430.**

TABLOU BIO BIBLIOGRAFIC ESC HIL

525 î.e.n. — se naşte Eschil, fiu al lui Euforicul, eupatrid (aristocrat) din aşezarea Eleusis, de lingă Atena.

500 î.e.n. — îşi începe activitatea de dramaturg, în cursul căreia a scris 90 de piese. S-au păstrat în întregime şapte şi se cunosc în total 72 de titluri.

499 î.e.n. — s-a prezentat pentru prima dată la un concurs dramatic, dar nu iese învingător.

490 î.e.n. — ia parte la luptele de la Maraton împotriva perşilor, împreună cu fratele său, Kinegeinos.

484 î.e.n. — obţine pentru prima data premiul I la un concurs dramatic. In continuare va mai cuceri titlul de învingător la încă 12 concursuri asemănătoare.

480 î.e.n- — ia parte la lupta de la Salamina, unde perşii au suferit o grea înfrîngere.

Dată necunoscută— *Rugătoarele*

472 î.e.n. — *Perşii.*

467 î.e.n. — *Cei şapte contra Thebei.*

Dată necunoscută— *Prometeu înlănţuit.*

458 î.e.n. — *Orestia,* compusă din tragediile: *Agamemnon, Ilocjorele* şi *Eume- nidele.*

470 î.e.n. —plcaca în Sîcilîa, la Sîracusa unde pune din nou în scenă *Perşii.*

458 î.e.n. -— emigrează din patrie, stabilindu-se în Sicilia de unde nu se mai întoarce niciodată.

450 î.e.n. — moare, fiind înmormîntat în Sicilia.

497/496 î.e.n. — se naşte în Colonos, cartier mărginaş al Atenei.
468 î.e.n. —cucereşte pentru prima dată premiul I la concursul dramatic din Atena. In continuare 1-a mai obţinut de 23 de ori fără a ocupa vreodată locul III. A scris 123 de piese (alţi cercetători îi atribuie 133, ba chiar 140) din care s-au păstrat şapte:
Dată necunoscută—*Aias* (scrisă la începutul activităţii de dramaturg).
442 î.e*n. -— *Anligona*
440/439 î.e.n. — a fost ales strateg (conducător militar) al Atenei, alături de Pericîe.
429—425 î.e.n. —*Ocdip-rege.*
419—415 î.e.n. — *Electra.*
Dată necunoscută— *Trahinzenele.*
409 î.e.n. — *Filoctet.*
— *Oedip în Colonos* (scrisă în ultimii ani de viaţă).
406 î.e.n* — moare.

EURIPIDE

480 î.e.n. -— se naşte la Salamina, în ziua victoriei grecilor asupra flotei persane. Tatăl lui, Mnesarchos era negustor înstărit din Atena.
455 î.e.n. — pune în scenă prima piesă dramatică. A scris peste 90 de piese dramatice din care s-au păstrat în întregime 19; în total sînt cunoscute 81 de titluri,
438 î.e.n. — *Alcesta.*
431 î.e.n. — *Medeea.*
428 î.e.n. —- *Hippolyt.*
423 î.e.n. — *Hecuba.*
422—421 î.e.n. — *Rugătoarele.*
Dată necunoscută— *Ifigenia în Tauris.*
420—412 î.e.n. — *Ijigenia în Aulis.*
I c
415 î.e.n. — *Troienele.*
413 î.e.n. — *Electra.*
412 î.e.n. — *IIelena, Jleracle si Andromaca.*
408 î.e.n. — *Oreste.*
Dată necunoscută— *Ion, Fenicienele, Bacantele, Ilerac Uzii, Ciclopul şi Rhesos.*
408 î.e.n. - Euripide fuge din Atena la curtea

regelui Macedoniei,
406 î.e.n. — Moare, departe de patrie

.TEME

1.— Importanţa tragediei antice greceşti pentru patrimoniul cultural al omenirii.
2 — Analiza tragediei *Perşii:*

a. Eschil martor ocular al luptei de la
Salamina; patriotismul sau;
b. Condamnarea invaziei persane, ca o agresiune a despotismului împotriva unei cetăţi libere, reprezentantă a democraţiei sclavagiste;
c. împletirea unor fapte reale cu elemente de mitologie.

3 — Analizaţi tragedia *Antigona:*

a. Portretul moral al Antigonei;
b. Condamnarea despotismului (Creon);
c. Imnul pe care Sofocle îl închină omului.

4 — Analizaţi tragedia: *Troienele*

a. Piesa *Troienele***, patetică chemare pentru pace;**
b. Caracterul nejust al invaziei elene împotriva Troiei;
Portretul moral al Ilecubei

.CUPRINSUL

Prefaţa *5* **ESCHIL**
Perşii **37 SOFOCLE**
Antigona **90 EURIPIDE**
Troienele **167**
Aprecieri critice *235*
Tablou bio-bibliografie *243*
Teme **246**

Redactor responsabil : GH. BUZATU Tehnoredactor : G. TĂNASE

*Dat la cules 23.02.1962. Bun de tipar 16.04,1962. Apărut 1962. Comanda nr. 5377. Tiraj 22.120. Hirtie semivelină de 65 g/m². 760X980/32. Coli editoriale 12,*5.
Coli de tipar 7,5. A. 01363. C. Z. *nentru bibliotecile mici 8 R.*

.Tiparul executat sub corn. nr. 20222 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii, Piaţa Scîaleii, 1, Bucureşti — R.P.R

.[3] *Aleea:* **în greceşte** *A le.* **In mitologie înfăţişează o personificare a rătăcirii minţii sau a crimei, calamităţi trimise de zei spre pedepsirea muritorilor. In ipostaza de zeiţă este o divinitate răufăcătoare alungată din Olimp pentru zlza- niile ce provoca; inspiră acţiunile criminale, aduce năpasta, în tragedie apare uneori ca o divinitate a răzbunărilor sînge- roase, înrudită cu Eriniile, alteori, ca o întruchipare a pedepsei.**

4 *m*
m~
al piesei, cînt al corului întrec ce ţine pînă la versul 234.
176